

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

VESTNIK

3
2020

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 434008

3,90 €

TEMA MESECA

Test naglavnih svetilk

Z NAMI NA POT

**V okolici prelaza Passo
di Monte Croce Carnico**

125 let
Planinskega
vestnika

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

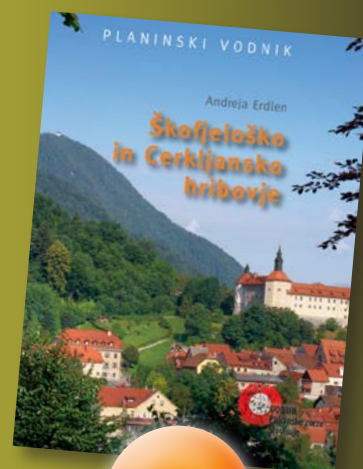
VODNIK ŠKOFJELOŠKO IN CERKLJANSKO HRIBOVJE, Andreja Erdlen

Prednost Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja je v tem, da ju lahko obiskujemo v vseh letnih časih. Spomladi se bomo veselili prvih ozelenelih dreves, znanilcev pomladi, in čudovitega cvetja, poleti nam bodo gozdovi nudili prijetno senco, na travnikih nas bo pozdravljalo petje čričkov, občudovali bomo cvetje in pisane metulje. Jeseni nas bodo prevzele škrlatne barve gozdnega listja. Tudi pozimi, ko bo hribe prekril sneg, bomo lahko hodili po uhojenih poteh (pozimi je zelo obiskan Lubnik) ali pa kar po cestah, kjer bi bilo poleti prevroč. Čeprav so pozimi ceste v glavnem očiščene in prevozne, bomo srečali zelo malo avtomobilov (področje okoli Žirov, Ermanovca, Slajke).

Format: 125 x 160 mm; 224 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od 15. 3. 2020 do 15. 4. 2020 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 7,45 € (redna cena: 14,90 €*). CENA velja do RAZPRODAJE ZALOG.

*DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.

PLANINSKI ZEMLJEVIDI

Na posamezne ture se je treba dobro pripraviti. V opremo je zajet tudi zemljevid, ki ga dobro pregledamo doma, nato pa vzamemo s seboj na pohod. Dobro naštudiran zemljevid lahko pohod poenostavi, saj se ne izgubimo, in prinese dodatno znanje o okoliških vrhovih.

Zemljevidi: Grintovci, Polhograjsko hribovje, Krnsko pogorje, Jalovec in Mangart, Storžič in košuta, Triglav, Lisca in Sevnica z okolico, Stol, Jezersko, Bohinj, Notranjska s Snežnikom, Triglavski narodni park, Šaleška dolina z okolico, Kamniško-Savinjske Alpe, Posavsko hribovje, Karavanke – osrednji del.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 120. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkalozalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročeni prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancira Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Pomlad je pred vrati. Ojstrica iz Robanovega kota Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Iz nebes na realna tla

Pretekli tedni so bili za slovensko planinstvo precej pestri. Konec januarja je Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije podelila priznanja najuspešnejšim v alpinizmu, športnem in lednem plezanju ter turnem smučanju v letu 2019. Letošnji prejemnik priznanja za življenjsko delo v alpinizmu je postal alpinist, gorski reševalec in gorski vodnik Anton Sazonov. Tonač, kot ga kličemo, je – kot je zapisala Manca Ogrin – že več kot šest desetletij zvezda stalnica slovenskega alpinizma, za starejše prekaljen stari maček, za mlajše generacije legenda. Zanimivo, kolikšnega odziva je bilo deležno to priznanje v občilih. Tonač je sodeloval v več intervjujih za tiskane medije in tudi v radijskih pogovorih, med drugim je bil ime tedna in ime meseca februarja na radiu Val 202. Zaradi visokega priznanja smo tudi mi s Tonačem opravili razgovor, čeprav smo daljši intervju z njim objavili pred časom ob njegovi osemdesetletnici. Drugi dogodek je bil letošnji 14. Festival gorniškega filma 2020, ki je kot običajno potekal na več krajih po Sloveniji in nam ponudil pestro paleto odličnih filmov. Tudi festival je doživel velik odmev, saj se je o tem veliko pisalo in govorilo v različnih medijih. Da so gore, alpinizem in gorska kultura v javnosti tako popularni, nas seveda izredno veseli.

Osrednji dogodek za nas pa je bila seveda 125-letnica revije, o kateri smo se razpisali v letošnji februarjski številki. Ko sem konec lanskega novembra na uredniškem sestanku začel s to temo, si niti v sanjah nisem predstavljal, kaj se bo iz tega izluščilo. Ob 110. obletnici leta 2005 smo imeli v Cankarjevem domu osrednjo proslavo, združeno z obletnico odprave na Makalu in postavitve Aljaževega doma. Bil je kar velik dogodek v polni Linhartovi dvorani v Cankarjevem domu. Ob 120-letnici kaj posebnega ni bilo, zato se mi je zdelo, da bi tokrat lahko organizirali nekaj bolj odmevnega.

Zadevo je prevzela urednica Marta, ki me je kmalu presenetila s svojo idejo o predstavi z naslovom *Uredniki gredo v nebesa*. Takoj sem bil za, čeprav sem vedel, da mi ne bo lahko, ker sem imel največ besedila, pa še nikakršnih igralskih izkušenj nimam. Ampak tako kot sem se sam odločil za aktivno udeležbo, so se tudi ostali člani uredništva, skupaj z lektoriciami in korektorico, pa Hedviko, ki skrbi za nas na PZS. S tem, kar so v prispevku v tej številki zapisali naši uredniki, se popolnoma strinjam, in sicer da smo se na vajah za predstavo sami dobro zabavali, s tem pa so se naše vezi, ki so že tako ali tako trdne, še poglobile. Če smo se na vajah še vsi po malem lovili in se motili, smo predstavo v živo v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani izvedli brez napak. Tako kot je zapisal naš Mire, smo občutili vsi: "Naša velika želja, da bi predstavo izvedli v najboljši možni maniri, je dosegla višek, ko sta se želja in energija posameznikov združili v skupni zanos in zagon. Na zaresni izvedbi sem ta skupni paket energije (skoraj) fizično občutil in ponesel me je v višave."

Tudi obletnica *Planinskega vestnika* je doživela veliko medijskega odmeva, med drugim sem bil imenovan za ime tedna na Valu 202. Novinarji so me vprašali, kako nam uspeva izdajati tako lepo revijo. Moj odgovor je preprost: z ekipo se dobro razumemo. Vsak urednik ima možnost dati in uresničiti svoje pobude. Vsak predlog je dobrodošel, nikogar ne zavrnemo. Če pa kdaj kateri ni sprejemljiv, se o tem odkrito in z argumenti pomenimo. Zavrnitve ne dojemamo osebno. Ne zgodi se redko, da tudi sam pod težo argumentov spremenim stališče. Vsakdo skrbi za svoje področje, med seboj pa tesno sodelujemo, si pomagamo, si pregledujemo in dopolnjujemo članke. Vsako leto se poleg rednih sestankov srečujemo tudi na drugih srečanjih, kjer sodeluje širša ekipa sodelavcev, tudi z družinskimi člani, in to nas povezuje. V taki ekipi je res užitek delati. Rok Kužel mi je na Valu 202 postavil zanimivo vprašanje, ali pride kdaj do ustvarjalne teme. Se zgodi, a ne prav pogosto. Zdi se mi pa, da nas je urednike ta predstava v tolikšni meri pritegnila in okupirala, da smo se nekoliko utrudili. Vendar je treba revijo pripravljati vsak mesec (z izjemo avgusta), kar pomeni, da za nas ni praznikov. Iz veselega praznovanja smo iz nebes padli na realna tla in le upam lahko, da nam bo čim prej spet uspelo ujeti pravi delovni ritem. Hvala vsem, ki ste nam ob jubileju čestitali, mi pa gremo z revijo naprej!

Vladimir Habjan

UVODNIK

1 Iz nebes na realna tla

Vladimir Habjan

TEST NAGLAVNIH SVETILK

4 Ko se ti posveti

Aljaž Anderle

DOŽIVETJA

14 Moj pramen svetlobe

Olga Kolenc

INTERJUJ

18 Anton Sazonov – Tonač

Mire Steinbuch

ZGODOVINA IN IZROČILO

22 Med planšarji

Lea Sambar

VARSTVO NARAVE

25 Spomenica je aktualna še po sto letih

Mire Steinbuch

DOŽIVETJA

30 Uredno truda

Franci Horvat

KOLUMNA

32 Bitka

Mateja Pate

Z NAMI NA POT

35 U okolici prelaza Passo di Monte Croce Carnico

Tomaž Hrovat

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.

DOŽIVETJE

43 **Brez potnega lista na vrh**

Tomaž Jakofčič

PRVA POMOČ

50 **Pazi, drsi!**

Jerca Samotorčan

PRIZNANJA

53 **Podelitev priznanj najuspešnejšim**

Po sporočilu za javnost povzela Irena Mušič Habjan

NAMESTO PROSLAVE

56 **Ueseloigra Uredniki gredo v nebesa**

Uredniški odbor

VARNEJE V GORE

60 **Kako varneje v gore**

Zdenka Mihelič

PREDSTAVITEV STALNIH SODELAUCEV

62 **Mira Hladnik, varuhinja slovenskega jezika**

PLANINSKO GOSPODARSTVO

63 **O planinskem gospodarstvu**

Zdenka Mihelič

PLANINSKA ORGANIZACIJA

64 **61.523 članov v letu 2019**

Zdenka Mihelič

FILM

66 **Alpinizem ni več obskurna dejavnost čudakov**

Po sporočilu za medije povzel Mire Steinbuch

U SPOMIN

69 **Jože Dobnik**

Planinsko društvo Pošte in Telekomu Ljubljana

U SPOMIN

70 **Aleksander Blažina – Sandi**

Aldo Zubin, Fulvij Živec

74 NOVICE IZ VERTIKALE

76 ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

77 LITERATURA

78 PLANINSKA ORGANIZACIJA

PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.

SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUFOV DOM LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN

**ABANKA CELJE,
TRR: 0510 0801 6743 162.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

Aljaž Anderle

Ko se ti posveti

Naglavne preganjalke *bavk*

Majhna svetilka in
močna svetloba
Foto: Anja Benedik

Počasi bo štirideset let od dne, ko sem na glavo nataknil čudno lučko, pritrjeno na elastične trakove, z majhno žarnico z volframovo nitko in veliko, težko, ploščato 4,5-voltno baterijo na zatilju. Oborožen z rumenim snopom svetlobe sem se prvič sam podal po strmih stopnicah v vlažno temo obokane kleti v hiši starih staršev. Tja, kjer so doma *bavke* in občasno zaropota kak parkelj. Tista očetova Petzlova lučka je bila takrat vez med tostranstvom in onstranstvom, portal svetlobe v večni temi. In oklepal sem se ga nadvse močno.

Odtlej se je nekaj stvari spremenilo. Naglavne svetilke prebivajo v vsakem gospodinjstvu, *bavke* pa so posledično skoraj izginile. Svetloba je postajala vse močnejša, lučke pa vse manjše. Za tiste, ki jih je res zelo strah, obstajajo svetilke, ki svetijo močneje od avtomobilskih žarometov. No, v našem pregledu se bomo omejili na najuporabnejše, najbolj uporabljane in najbolj priljubljene modele, ki jih najdemo v naših trgovinah. Izbor je ponovno mešanica subjektivne izbire in objektivne razpoložljivosti, namen prispevka pa ni toliko tekmovalno kvantitativno primerjanje že tako primerljivih stvari – vse svetilke pač svetijo – kot v razsvetljevanju nekaterih manj znanih kotičkov svetlobnega trga in senc, ki se skrivajo v njih.

Drago ali poceni

Cenovni razpon lučk na trgu, zlasti spletnem, je ogromen. Marsikdo se zato odloči, da zmogljivejše primerke naroči iz Kitajske, kjer se za malenkostne vsote prodajajo vsemogoče variante. Pri tem je treba imeti nekaj sreče, pogosto se zdi, da kupuješ mačka v žaklju. Včasih zadeneš terno, drugič pa ne prav uporabno laterno – zlasti problematični znajo biti akumulatorji.

Za naš pregled smo se osredotočili na ponudbo slovenskega trga in zastopnikov blagovnih znamk, ki se podreajo veljavnim standardom in zakonodaji in za svoje izdelke nudijo garancijo, enotne standarde in tehnično podporo.

Akumulator ali baterije

Včasih vprašanja o smiselnosti uporabe baterij skoraj niso obstajala. Baterije so držale dolgo, zelo dolgo, količine svetilk ali tudi drugih baterijskih naprav so bile omejene in v primerjavi z današnjimi časi majhne. Akumulatorji so bili težki, rezervirani za večje ročne svetilke in podvrženi številnim slabostim. Danes si z elektriko odklepamo avtomobile in čistimo zobe, poganjamo vibratorje, skiroje, preštevilne igrače in pol stanovanja. Če bi v vseh teh napravah morali neprestano menjavati baterije, bi bilo odpadkov neverjetno veliko. Zato se v večini elektronskih naprav uporabljajo polnjivi akumulatorji. Prve generacije čelnih svetilk so napajali akumulatorji NiMH, ki so jih zamenjali zmogljivejši litij-ionski. Ti se hitro napolnijo s pomočjo priključka USB, nimajo spominskega učinka, imajo nizko stopnjo samopraznjenja, dolgo ohranjajo tok

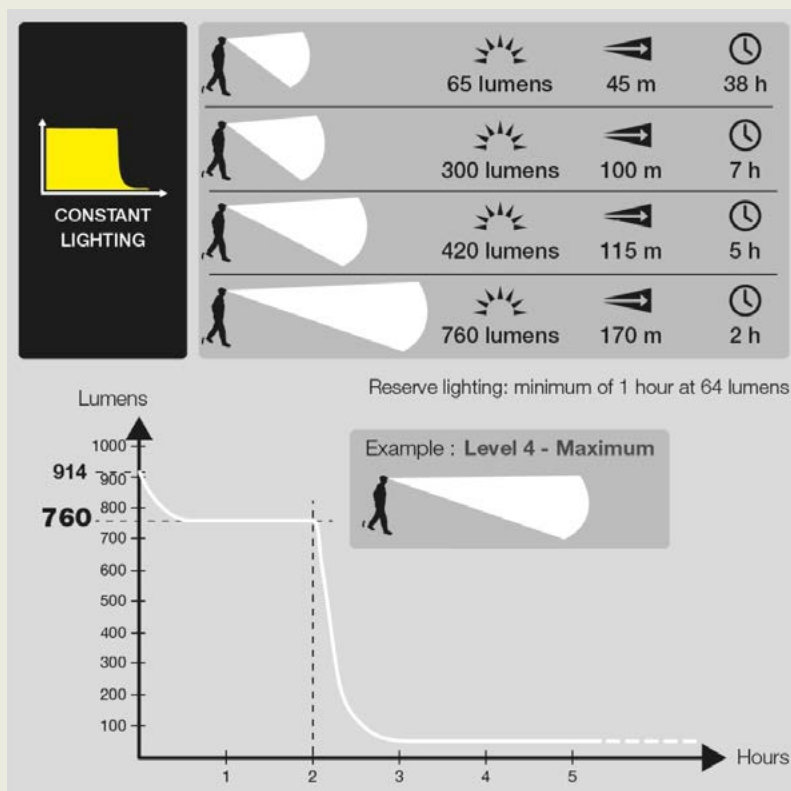
in napetost ter bolje delujejo v mrazu. Če smo reden in pogost uporabnik, je nakup tovrstnega vira energije zelo smiseln, bolj ekološki in v končni fazi cenejši. Akumulatorji omogočajo tudi regulirano praznjenje in s tem skoraj linearno izrabo svetilnih zmogljivosti vse do izpraznitve. Pri alkalnih baterijah pa napetost neprestano enakomerno pada, s tem pa tudi svetilnost svetilke, je pa res, da svetloba, čeprav šibka, traja nekoliko dlje. Cena akumulatorskih svetilk je na začetku višja, vendar na dolgi rok cenejša, pridelamo pa tudi manj odpadkov. Vedno lahko odidemo od doma s popolnoma napolnjeno svetilko, saj jo lahko polnimo kjer koli, doma, s pomočjo prenosnega računalnika, v avtu, s pomočjo sončnih celic ali prenosnega zalgovnika energije (*power bank*). Dobra vmesna rešitev so akumulatorske baterije standardnih dimenzij (AA, AAA), ki jih kupimo naknadno in jih lahko uporabljamo v (skoraj) vsaki svetilki. Če nameravam izvajati dolge in "večnočne" dejavnosti, zna biti pametno, da si omislimo svetilko z večjo zalogo energije, vsaj štiri baterije AA ali pa nemara kar avtomobilski akumulator.

200 ali 2000 lumnov

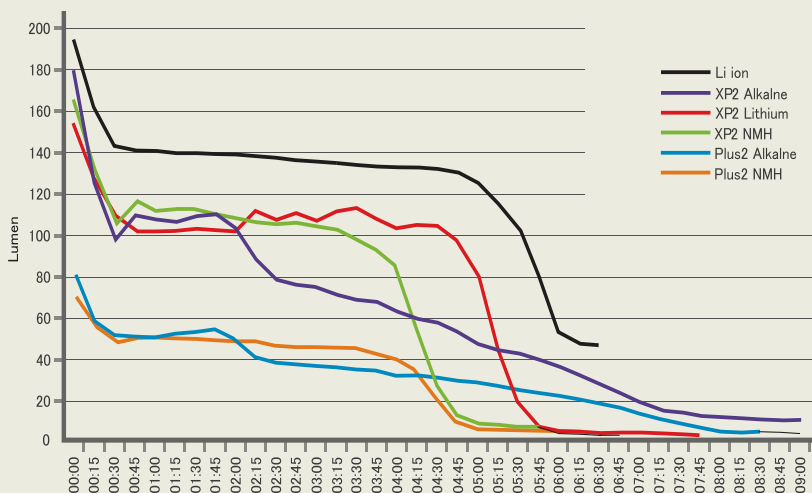
Večna dilema in hkrati mit. Več je boljše. Načeloma je res svetlejša, ampak ne vedno uporabnejša. Lumni predstavljajo enoto za moč svetlobe na svetlobnem izviru. Ne pomenijo neposredno še dosega svetlobe, ki je odvisen tudi od oblike svetlobnega snopa, ki ga oblikuje reflektor. Skoraj vedno pa večja svetlobna moč pomeni večjo porabo energije in s tem manjšo avtonomijo ali pa višjo težo baterij. Pred nakupom moramo torej pretehtati, kaj res potrebujemo, in prepoznati ključne prednosti različnih modelov. Idealno lahko ista svetilka kombinira prednosti dolgega dometa in širokega vidnega polja, najbolje s kombinacijo dveh (ali več) reflektorjev, je lahka in hkrati zdrži čim dlje. Svetilka z močjo 200–500 lumnov zadovolji potrebe velike večine rekreativnih uporabnikov, tekačev, sprehajalcev, vlomilcev, gornikov, plezalcev, domačih mojstrov in k varčevanju usmerjenih naročnikov elektrike z območja Elektro Gorenjska. Višjo svetilnost in domet pa cenimo reševalci pri nočnih akcijah, kolesarji za zimske podvige in drugi, ki morajo pri iskanju objektov ali oseb včasih svetiti daleč, pri tem pa zlahka žrtvujejo maso, udobje in ceno v korist svetlobi. Praktična posledica vsega tega je, da smo zelo pogosto lastniki ne samo ene, pač pa več različnih čelnih svetilk, ki jih potem uporabljamo glede na aktivnost. Sam imam pet različnih, od tega dve večji, močnejši in vzdržljivejši, ki pa ju izjemno redko uporabljam. Tri pa so predstavnice majhnih, srednje močnih svetilk, s katerimi preženem devetdeset odstotkov vseh *bavk*. Vse napajajo akumulatorji.

Standardi in specifikacije

Odkar se je pred desetletjem ali nekaj več začela dirka z lumni, so lučke postale energijsko zelo potratne. Prve LED-sijalke so bile energetske kar učinkovite, a

Primer relativno objektivne informacije o zmogljivosti večje naglavne svetilke precejšnje moči. Tipično prelomljena krivulja praznjenja akumulatorjev li-ion in realno podan čas trajanja baterije pri največji moči.

Krivulje praznjenja različnih vrst baterij na primeru dveh starejših svetilk. Akumulatorji NiMH in litijeve baterije izrazito dlje časa ohranjajo napetost na isti ravni, preden ta drastično pade. Alkalne baterije pa se praznijo enakomerno. Novi akumulatorji li-ion (črna) shranjujejo največjo gostoto energije.

hkrati šibke. Z dodajanjem moči pa je poraba narasla in kmalu močno preseгла klasične volframove žarnice. Zato so za oglaševanje postali zelo pomembni podatki o svetilnosti in trajanju baterij ter bombastična komercialna imena, ki so nakazovala potencial razsvetljenja. Tu pa se je zatikalo (in se deloma še), ker sta se podatka, pogosto zapisana drug ob drugem, neposredno izključevala. Svetilka je na primer dosegala 250 lumnov, 70 metrov dosega in 100 ur delovanja. Na prvi pogled zmagovalna kombinacija, ki pa v resnici pomeni, da zadeva v prvih nekaj

Proizvajalec	Petzl	Petzl	Petzl	Petzl	Silva
Model	Tikka	Actic Core	Swift FL	Bindi	Cross Trail 5
Zastopnik	Treking sport	Trekking sport	Treking sport	Treking sport	Iglu sport
Cena	35 €	68 €	117 €	55 €	80 €
Skupna masa	83 g	88 g	105 g	35 g	245 g
Napajanje	3 X AAA/li-ion	3 X AAA/li-ion	li-ion	li-ion	4 X AA
Max lumen	300 lm	450 lm	900 lm	200 lm	500 lm
Doseg ANSI FL1	65 m	90 m	150 m	50 m	130 m
Čas delovanja:					
max moč	2 ^h	2 ^h	2,5 ^h <i>standard mode</i> 2 do 5 ^h <i>reactive mode</i>	2 ^h	5 ^h
min moč	120 ^h	130 ^h	100 <i>standard mode</i> 10–50 <i>reactive mode</i>	50 ^h	90 ^h
Vodoodpornost	IPX4	IPX4	IPX4	IPX4	IPx4
Svetlobni snop	širok	ozek in/ali širok	ozek in širok	širok	ozek in širok
Dodatna oprema	nosilci in prilagodilniki	kabel za polnjenje	kabel za polnjenje	kabel za polnjenje	nosilci, trak, podaljšek kabla
Funkcije	3 jakosti, rdeča luč, utripanje rdeče luči	3 jakosti, rdeča luč, rdeča utripajoča luč	3 jakosti - standard, 3 jakosti - <i>reactive</i> , rdeča luč, utripanje rdeče luči, kazalnik baterije	3 jakosti, rdeča luč, utripanje	3 jakosti <i>intelligent light</i> , rdeča, oranžna luč
Preprostost uporabe	*****	*****	***	****	***
Udobje	****	****	****	*****	**
Večnamenskost	***	****	*****	**	*****
Prednosti	preprostost, teža, hibridnost (baterije ali akumulator), cena	svetilnost, hibridnost	akumulator, svetlobna moč, baterijski kazalnik, samodejno prilagajanje svetilnosti, nagib gor in dol	velikost, masa, nagib gor in dol	prilagodljiv svetlobni snop, zaloga energije, večnamenskost nagib gor in dol
Pomanjkljivosti	malce krajši doseg		nekoliko višja teža, cena	nerodnejše upravljanje v rokah	višja teža, udobje, segrevanje
Za koga in kaj	kampiranje, pohodništvo domača opravila	kampiranje, gornišstvo, turna smuka, domača opravila	kampiranje, gornišstvo, turna smuka, domača opravila, iskanje in reševanje	tek, kampiranje, domača opravila	odprave, trekingi, kolesarstvo, smučanje, iskanje in reševanje

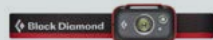
minutah res dosega nazivno moč, nato pa njena svetilnost pade za približno dvajset odstotkov in že po nekaj urah znaša zgolj kakih deset odstotkov prvotne vrednosti. Do tistih sto ur pa ji preostane le še dokaj žalostno brljenje.

Zato se je na ameriški strani Atlantika zgodila pobuda za vzpostavitev dejanskih ali vsaj bolj realnih standardov, ki bi uporabniku dali verodostojnejše informacije o tem, kaj lahko od lučke pričakuje. Standard ANSI FL1 določa, kako se merijo svetilnost, domet, trajanje, odpornost proti udarcem in vlagi ... Čas delovanja

lučke je določen s trenutkom, ko njena svetilnost pade pod deset odstotkov prvotne, in to pri največji moči delovanja. Žal nekateri proizvajalci še vedno navajajo v celofan zavite podatke, ki jih je treba jemati s trohico rezerve.

Pri največji moči se baterije večinoma izpraznijo v dveh do petih urah, tako da brez varčevanja z energijo nobena svetilka ne preživi cele noči. Zato je za dolgotrajnejšo uporabo treba biti previden in bodisi imeti s seboj rezervne baterije, vir energije ali pa svetilko uporabljati v varčnem načinu.

Silva Explorer 3	Silva Scout X	BD Spot	BD Icon	Led Lenser MH3/5	Led Lenser MH7
Iglu sport 55 €	Iglu sport 30 €	Amonit 40 €	Amonit 100 €	RT-TRI 40/50 €	RT-TRI 76 €
93 g	85 g	86 g	235 g	92 g	139 g
3 X AAA	3 X AAA	3 X AAA	4 X AA	1 X AA / li-ion	li-ion ali 2 X AA
350 lm 75 m	270 lm 55 m	325 lm 83 m	600 lm 120 m	200/400 lm 130/180 m	600 lm 200 m
3,5 ^h	4 ^h	3 ^h	6 ^h	3 ^h	4 ^h
55 ^h	70 ^h	65 ^h	100 ^h	35 ^h	60 ^h
IPX7	IPX7	IPX8	IPX8	IP54	IP54
ozek in širok	ozek in širok	ozek in širok	ozek in širok	ozek ali širok	ozek ali širok
nosilci, prilagodilnik, vrečka za v šotor			podaljšek	polnilec	trak, kabel za polnjenje
3 jakosti, rdeča luč, oranžna luč	2 jakosti in utripanje, rdeča luč	brezstopenjska nastavev jakosti, rdeča luč, utripanje, <i>boost</i> , kazalnik baterije	brezstopenjska nastavev jakosti, rdeča luč, utripanje, <i>boost</i> , kazalnik baterije	2 jakosti, ročni zum	tri jakosti, ročni zum, utripanje, <i>boost</i> , kazalnik baterije
****	****	***	***	*****	*****
****	****	****	****	****	***(*)
****	***	****	****	****	****
preprostost in robustnost, nagib gor in dol, visoka stopnja zaščite pred vodo	preprostost in majhna teža, visoka zaščita pred vodo	majhna teža in velikost, svetilnost, funkcija <i>boost</i> , visoka stopnja zaščite pred vodo	zaloga energije, funkcija <i>boost</i> , svetlobni snop, visoka stopnja zaščite pred vodo	dolg doseg, prilagodljivost, kakovostna izdelava	dolg doseg, baterija ali akumulator, avtonomija, prilagodljivost, kakovostna izdelava
		nerodnejše upravljanje v rokavicah	nerodnejše upravljanje v rokavicah		višja teža
kampiranje, pohodništvo, domača opravila	kampiranje, tek, pohodništvo, domača opravila	kampiranje, tek, gornišтво, domača opravila	odprave, trekingi, kolesarstvo, smučanje	kampiranje, tek, gornišтво, domača opravila	odprave, trekingi, kolesarstvo, smučanje, iskanje in reševanje

Kakšna je sodobna čelna svetilka?

Ima žarnico, elastični trak, baterijo in stikalo za vklop. Vmes pa naše čelo in možgane. Nekatere imajo pa še:

Več načinov delovanja

Pri večini svetilk lahko reguliramo moč svetlobe in s tem nadzorujemo porabo. Za preprosta opravila, kampiranje ali nezahtevno hojo običajno zadošča najšibkejši način, za bolj dinamično gibanje, smučanje, protiletalsko obrambo in iskanje pobeglih dojenčkov pa potrebujemo več svetlobe. Nekatere omogočajo

še stroboskopsko bliskanje za signaliziranje in uporabo rdeče svetlobe, ki ne moti očesnih zenic in olajša delo v skupini, branje, ravno tako pa ne moti delovanja nočnogledov, fotografskih senzorjev itd.

Prilagodljivost

Optimalno lego na glavi zagotavlja elastični trak in spreminjanje naklona svetilke, da nam recimo med hojo sveti pod noge, ne pa v nočno nebo. Kdor želi nglavno svetilko spremeniti v kaj drugega, to lahko stori s posebnimi nastavki za uporabo na krmilu kolesa,

Božično drevesce z dvanajstimi lučkami
Foto: Anja Benedik

čeladi, oblačilih, strehi avtomobila, zobozdravniškem stolu, premcu letalonosilke ali leteči metli.

Možnost različnih širin svetlobnega snopa

Glede na medle spomine na srednješolsko fiziko se osvetljenost manjša s kvadratom razdalje. Širše ko seva svetlobni vir, hitreje pada stopnja osvetlitve. Zato moramo za dolg doseg, poleg večje moči, njihovo svetlobo usmeriti v ozek snop, ki ohranja svojo moč na večji razdalji. Namesto vrtljivih parabol za ročno spreminjanje gorišnice reflektorja (včasih Petzl Zoom, danes Led Lenser) večina proizvajalcev vgrajuje dve žarnici v dva različna reflektorja, ki lahko svetita istočasno ali pa vsaka posebej. Eden svetlobo razprši, drugi pa jo združuje v ozek snop, ki seže daleč. Pri nekaterih svetilkah za preklapljanje med njima skrbi svetlobni senzor, ki se odziva na količino odbite svetlobe od predmetov okoli nas. Če na primer gledamo pod noge ali v knjigo, zmanjša moč in preklopi na

Večja svetilka, več svetlobe - scout x
Foto: Anja Benedik

širok snop, ko usmerimo pogled v daljavo, pa stisne iz sebe vso razpoložljivo moč.

Domet

ANSI-standard določa največji domet kot razdaljo od vira svetlobe do točke, ko njena moč pade na raven polne lune. Zato je treba številke jemati z rezervo. 100 metrov v katalogu ne pomeni, da bomo stometriški pas teme pred seboj spremenili v sončen dan, še vedno pa bomo lahko videli pod noge ali brali.

Udoodpornost

Svetilke so danes kot majceni računalniki, in če ohišja ne bi bila zaščitena pred mokroto, bi pri vsej elektroniki vsaka ploha povzročila kratek stik. Zato morajo biti vse svetilke odporne vsaj proti dežju. Se pa stopnja zaščite razlikuje. Nekatere prenesejo tuširanje, z drugimi pa se gremo lahko potapljat. Večina svetilk ustreza standardu IPX4, nekatere pa tudi IPX ali IPX8.

Hibridno napajanje

Medtem ko se za večino modelov lahko ob nakupu odločimo, kakšen energetski vir jih bo napajal, pa nekatere svetilke omogočajo uporabo bodisi akumulatorjev bodisi baterij brez prilagajanja ali prilagodilnika. Tehnologija napajanja sicer ne preneha napredujati, in kar bomo zapisali zdaj, bo čez deset let zastarelo. Današnje baterije so dvakrat zmogljivejše od tistih pred desetimi leti in najboljša izbira ta hip so litij-ionski akumulatorji ali klasične litijeve baterije. Za poti v kraje, kjer virov električne energije ni na vsakem koraku, pa bo zaloga klasičnih baterij najboljša izbira.

Gumbe in stikala

Skoraj vse lučke upravljamo z gumbi na pritisk, večinoma z enim, nekatere z dvema. Vkllop, izkllop in preklapljanje med funkcijami določata zaporedje in dolžina pritiska. Nekatere je mogoče zakleniti, da se med prenašanjem, npr. v nahrbtniku, ne prižgejo same od sebe.

Test

Pri preizkusu se nisem želel odpeljati v smeri, kamor po navadi odnese vse, ki preizkušajo lučke, in meriti njihov doseg in porabo. Kot da tega niso mnogi naredili že prej oziroma proizvajalci v svojih laboratorijih. Sem pa želel približno uravnati podatke, zato sem nekaj svetilk vseeno podvrgel meritvam trajanja originalno priloženih baterij (svetilka, prižgana s polno močjo, neprekinjeno merjenje oddane svetlobe vsaj 6 ur, pri čemer je prej ko slej prišlo do drastičnega padca jakosti oddane svetlobe, kar sem zabeležil kot končni podatek). Podatki na embalažah so se namreč za preprosto kmečko pamet preveč razlikovali. Vse drugo pa je moj pogled na njihovo funkcionalnost in uporabno vrednost.

V temo je mežikalo dvanajst primerkov štirih proizvajalcev.

Petzl Tikka

Tikka spada med izdelke, katerih ime je postalo sinonim za čelno svetilko, zato ji tu namenjam častno uvodno mesto. Čeprav v ničemer več ne izstopa iz množice podobnih izdelkov na trgu, pa še vedno predstavlja neuraden standard za vse druge in v svojem majcenem ohišju združuje zmogljiv sistem za zagotavljanje svetlobe širokemu krogu uporabnikov. Ohišje je prenovljeno, a še ohranja poteze prve generacije izpred dvajsetih let, druge podrobnosti pa so v koraku s časom. Tikka ima en močan svetlobni vir, dodatna rdeča dioda pa skrbi za bolj diskretna opravila. En osrednji gumb skrbi za vklop, kroženje med nastavitvami in izklop. Zelo enakomerno razpršen in precej širok snop z do 300 lumni je na razpolago za številne dejavnosti. Standardno napajanje treh baterij AAA lahko brez adapterja zamenja akumulator li-ion Core, ki se lahko kupi posebej. Omislimo pa si lahko tudi številne dodatke in nosilce, ki še povečujejo njeno uporabnost (nosilec za krmilo kolesa, čelado itd.). Vse skupaj tehta le dobrih 80 gramov.

Zadnja generacija ima posebno fosforescentno obrobo sijalke, ki seva in označuje svetilko, ko je ta ugasnjena. Pomembnejšega vzroka za to še nisem našel (uradno pojasnilo pravi, da je namenjena lažjemu iskanju svetilke v temi), zna pa biti, da so imeli vmes prste Hindujci, tako da tikka svoje ime lahko upravičuje tudi, ko jo ugasnemo.¹

Kakovostna svetilka za srednje zahtevno uporabo, kampiranja, pohode, domača opravila. Zelo dobro razmerje med kakovostjo in ceno.

Petzl Actic Core

Actic je tikkin močnejši brat, ki združuje klasični dizajn, osnovne funkcije, visoko moč, prilagodljivo svetlobo in možnosti uporabe akumulatorjev ali baterij AAA v istem ohišju. Čeprav izhaja iz prejšnje generacije Petzlovih svetilk in je poenostavljena verzija starejše, zapletenejše in dražje svetilke Reactic, pa je zelo uporaben na sprehodih, gorniških turah in počitniškem kampiranju. 450 lumnov je dovolj za osvetljevanje okolice pri teku ali na turni smuki. Zaloge energije

je v varčnem načinu dovolj, vendar je svetlobe, ki je na razpolago, zelo malo, tako da je za bližnja opravila najbolj uporaben vmesni način, ki daje 100 lm svetlobne moči. Izprazen akumulator lahko polnimo v ohišju z USB-kablom, priključenim na avtomobilsko vtičnico, računalnik, telefonski polnilec itd. Svetilka tehta samo 88 gramov, upravljamo jo z enim gumbom, s katerim spreminjamo moč svetlobe dveh sijalk in s tem različne svetlobne snope. Najšibkejši način uporablja le širok snop, oba naslednja pa kombiniran svetlobni snop obeh sijalk. Na voljo imamo še rdečo diodo. Z dolgim pritiskom lahko lučko tudi zaklenemo, da se nam ne prižge sama od sebe. Tako kot za preostale primerke iz tikkine družine so na voljo prilagodilniki za montiranje na druge platforme in prevozna sredstva. Glavne prednosti actica so nizka teža, ugodna cena, preprosta uporaba, močan in prilagodljiv svetlobni snop, možnost uporabe akumulatorja ali AAA-baterij.

Petzl Swift

Po dolgem času je Petzl bolj razčlenil družino tikkk in svetilke, ki ne spadajo vanjo po masi, namenu, preprostosti in videzu, preimenoval. Najzmogljivejša tikka RXP (reactic) je tako postala swift RL. Novo ime si je med drugim prislužila z več izboljšavami. Poleg govorice številčk (900 lumnov in baterija 2350 mA li-ion) so zanimivi nekateri detajli. Po novem lahko svetilko nagibamo tako navzgor kot navzdol, kar pri starih tikkkah ni bilo mogoče. Na sprednji strani je petstopenjski kazalnik izrabljenosti baterije, ki natančneje kaže njeno stanje. Vse funkcije, vključno z zaklepanjem, se zdaj izvajajo le z enim gumbom, ne več dvema. Baterija ima višjo kapaciteto, sijalke so svetlobno učinkovitejše, ohišje pa je manjše in 15 gramov lažje od ohišja predhodnice. Naglavni trak je udoben in skrbi, da svetilka zelo zanesljivo čemi na čelu. Trak je prešit z odsevnimi nitkami za boljšo pasivno vidljivost in varnost. Zelo dobro in še hitreje kot prej deluje *reactive lightning*, ki s pomočjo svetlobnega senzorja krmili obe sijalki in samodejno prilagaja domet in širino snopa glede na količino odbite svetlobe. Svetilka deluje v dveh osnovnih načinih (*reactive* in *standard*), vsak pa ima na voljo tri stopnje moči. Dodatno je na voljo še rdeča dioda. S priključkom USB na ohišju jo napolnimo v šestih urah. Kljub resnično visoki moči pa ne prihaja do pregrevanja. Vročino čutimo le na sami leči, dva centimetra stran pa je temperatura normalna. K hlajenju sicer prispeva kaminski princip kroženja zraka, znan že iz drugih Petzlovih modelov. Kombinacija majhne mase, zmogljivosti in funkcionalnosti je pri tej svetilki boljša kot pri kateri koli drugi. Swift je tako najbolj univerzalen in svetel

¹ Tikka je okrasna pika, ki jo hindujci pogosto nosijo na čelu.

preganjalec *bavk* na testu. Pomanjkljivosti – dvakrat višja cena kot za *actic* in zgolj IPX4-zaščita pred vodo.

Petzl Bindi

Čeprav se v tem pregledu neprestano vrtimo okoli majhnih svetilk, je *bindi* vseeno dvakrat manjša od najmanjših, tehta le 35 gramov in jo lahko skrijemo v zaprto dlan. Za tiste, ki potrebujejo lučko za vsak primer, so na voljo svetlih 200 lumnov, 3 stopnje moči, rdeča dioda in fiksno vgrajen akumulator li-ion, ki ga polnimo po USB. Zaradi resnično majhne mase pa je *Bindi* zelo primerna tudi za redno rekreacijo, tek po nezahtevnem terenu, saj je na glavi skoraj ne občutimo. Namesto traku ima nastavljivo elastično vrstico, za večjo pasivno varnost prešito z odsevnim materialom. Lučka v svojem nosilcu brezstopenjsko rotira naokrog, na prvi pogled se zdi, da s premalo upora. Vseeno pa med preizkušanjem ni spreminjala svoje lege. Pomanjkljivost predstavlja le majhen in relativno trd gumb za upravljanje, ki ga je kar težko zadeti in stisniti v prvem poskusu. Kombinacija majhne mase in 200 lumnov moči se pozna na zdržljivosti, ki v najmočnejšem načinu znaša 2 uri, v srednjem pa 3, kar je vseeno dovolj za večino večernih tekaških treningov. Najmanjša in najlažja na testu vrste "za vsak primer", ki je z nami lahko vedno in povsod, bodisi v žepu, nahrbtniku ali obešena kar okoli vratu.

Silva Cross trail 5

Silvina serija 5 je namenjena zahtevnejšim nalogam in dolgotrajnejši uporabi. Zato ima večjo svetilnost in višjo kapaciteto baterij oziroma akumulatorjev ter je prilagodljiva različnim platformam in načinom nošnje. *Cross trail 5* ima klasično zasnovo z baterijsko shrambo na temenu, kjer tičijo štiri baterije AA. Glava je majhna, z dvema močnima LED-sijalkama z nazivno svetlostjo 500 lm. Trajanje baterije znaša od 4 ure pri polni moči pa do 90 ur ob varčevanju.

Prednosti *cross traila* sta njegova kompaktnost in prilagodljivost na različne variante uporabe in nošnje – na glavi, čeladi, krmilu kolesa itd. Za ta namen so svetilki priloženi ustreznimi prilagodilniki in nosilci, baterijska shramba pa je opremljena s trakom Velcro,

da ga lahko hitro pritrdimo kam drugam, na primer na okvir kolesa.

Zelo dobra je tudi uporabna svetloba. *Silva* se pri prilagajanju svetlobe ne zanaša na fizično spreminjanje fokusa ali preklapljanje med različno oblikovanimi parabolami žarometov, temveč na asimetrično oblikovanost parabole dveh žarometov, ki svetila neprestano. En sipa širok pramen svetlobe, drugi pa je ožje fokusiran, s tem da njegova moč narašča s spreminjanjem naklona ohišja. Poenostavljeno: če svetilko zavrtimo navzgor in gledamo daleč naprej, luč nese najdlje in v ožjem snopu, ko pa gledamo predse, nam močnejše sveti široki snop. Za konstantni največji doseg neodvisno od naklona žarometov lahko funkcijo izklopimo z dolgim pritiskom na stikalo ob vklopu.

Upravljanje svetilke je preprosto – z enim gumbom preklapljammo med vklopom, dvema načinoma dela in štirimi jakostmi svetlobe ter funkcijo stroboskopa. Dolg stisk v katerem koli načinu svetilko izklopi. Barvna dioda ob izklopu poroča o stanju baterije, podobno kot je pri Petzlovih modelih.

Kljub nizki teži je ergonomija pri nošnji celega kompleta na glavi malce slabša zaradi odsotnosti zgornjega traku. Za zagotavljanje stabilnega položaja je elastično treba imeti precej zategnjeno, kar na dolgi rok povzroči nekaj nelagodja. Zato *Silva* ponuja možnost nošnje baterij v žepu na jakni ali v nahrbtniku, za kar je priložen dodatni kabel, hkrati pa s tem baterijo lahko zavarujemo pred mrazom in ji podaljšamo čas delovanja. Tudi glavo svetilke lahko preprosto odstranimo s traku in jo natakemo na katerega od priloženih nosilcev, ki jih na primer lahko nalepimo na kolesarsko čelado ali namestimo na krmilo kolesa.

Največja težava, ki sem jo hitro opazil, je segrevanje ohišja. Vročina je sicer neločljiv spremljevalec močnih sijalk, ampak manjša ohišja imajo pač slabšo sposobnost zračenja in odvajanja toplote v okolico. *Cross trail 5* ima vgrajen sistem proti pregrevanju, ki poskrbi za samodejno zmanjševanje moči, a se ohišje vseeno kar pošteno segreje. *Silva cross trail 5* je zelo zmogljiva in najbolj prilagodljiva svetilka na preizkusu, vrste "ni da ni".

Silva Explore 3

Manjša sestra *cross traila* spada v kategorijo *actica*, *spota*, *MH3* in podobnih. Sodobna zasnova treh baterij AAA v samem ohišju, nizka teža, vodoodpornost in visoka svetilnost so glavne lastnosti te svetilke. Namenjena je širokemu spektru dejavnosti in je res pravi univerzalni pripomoček za stikanje po temi. K univerzalnosti pripomorejo tudi dodatki, ki jih dobimo ob nakupu in ki omogočajo, da svetilko razen

na glavo lahko namestimo še na kolo, čelado, nahrbtnik ali hlačni pas. Če jo v priloženi vrečki obesimo na strop, pa nam lahko služi tudi kot notranja razsvetljava v šotoru.

Kompaktno valjasto ohišje je nepropustno za vodo po standardu IPX7 (1 meter globine do 30 minut). Vsebuje tri baterije AAA in dve močni sijalki, ki vedno svetita v tandemu in zagotavljata t. i. *intelligent light*, kombinirano svetlobo dveh virov, od katerih en sipa široko, drugi pa ozko usmerjeno svetlobo. To izboljša periferni vid pri gledanju na daleč in široko, omogoča enakomerno svetlobo za ročna opravila. Izbiramo lahko med tremi jakostmi svetlobe, pri čemer največji doseg znaša 75 metrov.

Svetilka je opremljena tudi z rdečo in oranžno žarnico LED, ki sta namenjeni uporabi z nočnogledi in omogočata nemoteno branje, npr. zemljevidov. Za upravljanje funkcij se uporablja en sam gumb na levi strani ohišja, katerega upravljanje je nazorno razloženo v priloženih navodilih. Dodatna žarnica LED je kazalnik stanja baterije.

Med uporabo silikoniziran in širok trak dobro stoji na glavi, upravljanje pa je preprosto, tudi v rokavicah.

Silva Scout X

Lahka in majhna svetilka za vsakdanjo rabo in rezervno, če nas preseneti tema. Visoka svetilnost v majhnem ohišju in kar najmanjša teža omogočata, da to svetilko jemljemo s seboj povsod ali pa jo imamo shranjeno nekje pri roki do trenutka, ko gre glavna razsvetljava v *maloro* ali pa je treba popraviti kako stvar v avtu, garaži ali v kleti. Jasno, da nas bo tudi z lahkoto spremila na sprehod v gozd ali na preprostejšo gorniško turo.

Tudi ta svetilka ima vgrajeni dve sijalki, ki svetita hkrati, in dodatno rdečo za bolj prikrite in diskretne premike oziroma uporabo v kombinaciji z nočnogledom. Dve ravni moči zagotavljata do 55 metrov dosega in približno 4 ure delovanja v najbolj potratnih pogojih, z varčevanjem pa je ta čas okrog 50 ur.

Black Diamond Spot

Lična mala svetilka spada v kategorijo actice in explorerja. Ob enakih izhodiščih (3 X AAA, 2 X sijalka, rdeča dioda) ponuja nekoliko kompleksnejše upravljanje z dvema tipkama, ki pa ga hitro usvojimo. Z glavnim stikalom brezstopenjsko nastavljamo moč

svetlobe, s sosednjim pa izbiramo način delovanja – ozek snop, širok snop ali rdeča dioda. V rokavicah sta gumba slabše otipljiva, tako da včasih svetilko prej ugasnemo, kot ji spremenimo način delovanja. Na desni strani je še dodatno stikalo, ki takoj preklopi na polno moč obeh sijalk naenkrat, na levi pa tristopenjski kazalnik izrabljenosti baterij. Ko svetilko ugasnemo, se shranijo trenutne nastavitve, ki se vzpostavijo ob ponovnem vklopu. Glavne prednosti spota so nizka masa, visoka moč, unikatne tehnične rešitve upravljanja ter popolna odpornost na vodo. Če bi le imela še li-ionski akumulator ... Kdor si želi več moči v podobnem paketu lahko poseže po močnejši in nekoliko večji različici po imenu storm.

Black Diamond Icon

Icon je velikanka tipa "Uf, to pa je!", ki je leta in leta zmagovala na testih za ultimativno čelno svetilko. Zlasti na drugi strani Atlantika je res prava ikona. Po eni strani razumljivo, ker v svojem trdnem in nepremočljivem ohišju združuje vse mogoče funkcije. Poleg klasične močne bele svetlobe širokega ali ozkega snopa si lahko prižgemo tudi rdečo, zeleno ali modro diodo za prikrite opravke v temi, fotografijo, lov itd. Velika zaloga energije iz kar štirih baterij AA zagotavlja dolgo avtonomijo ob ustreznem varčevanju. Precejšnja teža je zanesljivo fiksirana s tremi trakovi, ki jo ergonomsko porazdelijo po glavi, po potrebi pa akumulator lahko s podaljšanim kablom shranimo v kak žep ali nahrbtnik. Z dobrimi 200 grami je približno enako težka kot primerljivo opremljena silva cross trail 5. Visoka svetilnost nam z lahkoto razsvetli še tako temno noč in razjasni še tako zapleteno situacijo. Tako kot pri spotu je tudi tu sistem upravljanja

Preganjanje velikih bavl
Foto: Anja Benedik

Razpršena tikkina svetloba
Foto: Anja Benedik

z dvema tipkama, od katerih je ena namenjena vklopu, druga pa kroži skozi načine delovanja. Gumba sta ploska in precej skupaj in ju v rokavicah pritiskamo bolj na slepo. Ravno tako je prisotno stransko stikalo, ki ob dotiku hipoma preklopi na polno moč in spominja na stikalo *boost* pri starejših Petzlovih modelih. Moč delovanja se namesto stopenjskega nastavlja brezstopenjsko z dolžino pritiska na glavno stikalo. Tudi če je praktičnost te funkcije vprašljiva, pa ji pomaga to, da svetilka ob vsakem ponovnem vklopu ostane na istih nastavitvah, kot jih je imela pri izklopu. Najzmogljivejša na preizkusu.

Led Lenser MH3, MH5

Nemški Led Lenser je znan proizvajalec kakovostnih svetil in v celi plejadi ponudbe najdemo tudi številne čelne svetilke različnih kategorij, od športnih, večnamenskih do visoko zmogljivih profesionalnih. Modela MH3/5 spadata v isto kategorijo lahkih večnamenskih svetilk kot večina drugih na testu. Na videz podobna zasnova pa se tu vendarle razlikuje v nekaterih podrobnostih. Svetlobni snop se spreminja ročno, z vrtenjem vrtljivega ohišja žarometa. Tako lahko z zelo ozkim snopom dosežemo precejšnjo razdaljo, četudi sijalke niso najmočnejše. Napaja se z eno samo baterijo AA (MH3), oziroma celico li-ion (MH5), ki sta medsebojno zamenljivi, s tem da akumulator li-ion v MH5 nudi daljšo avtonomijo in večjo moč svetlobe v primerjavi z MH3 in navadno baterijo. Polnimo ga izven ohišja v priloženem polnilcu.

Čelno svetilko lahko z odstranitvijo naglavnega traku hitro spremenimo v ročno ali pa jo z vgrajeno zaponko namestimo na hlačni pas, naramnico nahrbtnika ali kam drugam. Kljub minimalistični zasnovi in kakovostni izdelavi, pa je MH3/5 malce večja in težja od večine primerljivih konkurentk.

Led Lenser MH7

Večja sestra MH3 in MH5 ima višjo zalogo energije v li-ionskem akumulatorju, ki ga lahko polnimo s priloženim magnetnim polnilcem z USB-priključkom neposredno na ohišju. Po potrebi lahko namesto njega namestimo dve standardni bateriji AA. Posledica je nekoliko večja teža, ki pomeni malce manjše udobje in večjo tendenco k drsenju svetilke s čela, hkrati pa večjo zalogo energije za dolgotrajnejše podvige. Če bi radi z njo tekali naokrog, morate računati z nekoliko večjo težo na čelu, zato pa je na voljo tretji nosilni trak, ki zagotavlja popolnoma zanesljivo lego na glavi. Precejšnja zaloga moči se prenaša v temo s tremi stopnjami svetlosti in Lenserjevim tradicionalnim zumom, ki z obračanjem oboda žarometa spreminja goriščno parabolo edine sijalke in s tem širino in domet svetlobnega snopa. Zelo učinkovito in preprosto je mogoče pokukati dlje kot s katero koli drugo svetilko na testu, ni pa mogoče kombinirati širokega in ozkega snopa naenkrat. Za kolesarjenje, kjer potrebujemo maksimalni periferni vid, se je najboljšo odločiti za srednjo nastavitev. Kot pri večini drugih svetilk sta tudi tu na voljo rdeča dioda in preprost kazalnik izrabljenosti baterije (zelena ali rdeča dioda na vrhu ohišja). MH7 se tako kot manjša MH5 lahko v trenutku spremeni v ergonomsko oblikovano ročno svetilko. Največje prednosti so kakovostna izdelava, prilagodljivost, cena in energetska učinkovitost, saj kljub manjši zalogi energije svetloba traja približno tako dolgo kot pri drugih svetilkah. Med pomanjkljivosti spadata velikost in teža, ki je skoncentrirana na sprednji strani glave.

Brca v temo

Po enomesečni igri svetlobe in senc sem se znašel pred rahlo nehvaležno nalogo projiciranja sence pod prižgane lučke. Brez ovinkarjenja. Najbolj me je navdušila Petzl Swift. Najbolj pozitivno presenetila BD Spot. Najbolj očarala Led Lenser MH7. Najbolj razsvetlila Silva Cross Trail 5. Največkrat spremljala Petzl Bindi. Če potrebujete lučke za vsak primer, za občasno rabo in popolnoma naključne opravke, bodo popolnoma zadoščale Tikka, Silva Explorer, Led Lenser MH3, ker so robustne, nezahtevne za uporabo, relativno poceni in ravno prav majhne. Za športno orientiranje, ki želijo več svetlobe in prilagodljivosti so tu Swift, Spot in MH7. Če pa se nameravate pošteno izgubljeni v dolgih nočeh, nemara na smučeh ali kolesu ali pa ste specializirani preganjalci *bavk*, bo pa treba poseči po najzmogljivejšem orožju v podobi Icona in Cross Traila. ●

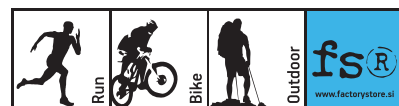

NOVI POHODNIŠKI NAHRBTNIKI XENITH

Vsi letni časi, vse poti.

www.factorystore.si

Volovja reber s predvrha
Velike Milanje
Foto: Olga Kolenc

Moj pramen svetlobe

Pomlad na Volovji rebri

V zraku je bilo čutiti tisti poseben vonj, vonj po mesecu maju. Ne morem ga zgrešiti. Vonj prebujajoče se zemlje, ki se ga ne da popolnoma ubesediti, se vedno znova globoko dotakne mojih čutil. Diši kot mladost, nekje globoko v moji podzavesti sproži preblisk na pokrajine mladih let. Vonj po življenju se meša z vonjem mladenke, ki zagorelih lic v zakmašnih čevljih drobi vaški asfalt in upa, da bo videla njega.

Volovja reber, domačini ji pravijo tudi Gur, leži na skrajnih jugozahodnih obronkih Snežniške planote. Celotno sleme se dviga na nadmorskih višinah med 950 metrov na severu in 1250 metrov na jugu. Če pogledamo še natančneje, in sicer v ozkem topografskem smislu, je Volovja reber le ovršje slemena med Belimi ovčami, 1030 m, in Milanko, 948 m, ki meri zgolj 1,5 kilometra. Območje je enkratna geološka in geomorfološka naravna dediščina, ki jo moramo ohraniti tudi zanamcem. Grožnja z uničenjem tega območja s postavitvijo vetrnih elektrarn je v bližnji preteklosti vplivala na povezavo nevladnih in strokovnih naravovarstvenih in naravoslovnih organizacij. Koalicija za Volovjo reber, ki so jo ustanovili 14. aprila 2004, danes šteje že več kot trideset članic, območje pa je postalo del mreže območij Natura 2000.

Pot skozi prostor in čas

Poleg geološke in geomorfološke zgodovine, ki je na območju Volovje rebri še posebno burna, se na prijetni grebenski turi srečamo tudi z njenima izjemno bogatima rastlinstvom in živalstvom. Človek, ki je prvič v tem koncu, vsaj za trenutek ne ve, kam je zašel. Odprtost, ki se tu zgoraj dotika vseh štirih strani neba, zbistri naše misli. Kjer so še vidne sledi o ljudeh, vedno znova pomislim, kdo je v svoj kratko odmerjeni čas prav na tem mestu posrkal svoj pramen svetlobe. Človek je namreč le gost, ki pride in gre. Vedno znova se me globoko dotaknejo misli Salvatoreja Quasimoda, italijanskega liričnega pesnika in prevajalca, Nobelovega nagrajenca leta 1901, ki v prevodu pravi, da "vsakdo sam stoji na srcu zemlje, s sončnim žarkom preboden: in je takoj večer".

Človek naj bi po pisnih virih Volovjo reber odkril že pred tisočletji. Na sončnih pobočjih slemena je izkrčil gozdove in na njenem razgaljenem hrbtu pasel drobnico. In tu zgoraj, kjer se v grobem zarisu srečujeta submediteranski in dinarski svet, se danes srečamo z vrhunsko naravno *dediščino evropskega formata*.

Človek pogosto pozablja, kako pomembne so tudi vse preostale oblike življenja, tako za nas kot za celoten planet. Težko je povleči črto, kje v bitki za prostor je med njimi še možen zdrav kompromis. Volovja reber je lep primer, kjer je prevladal razum.

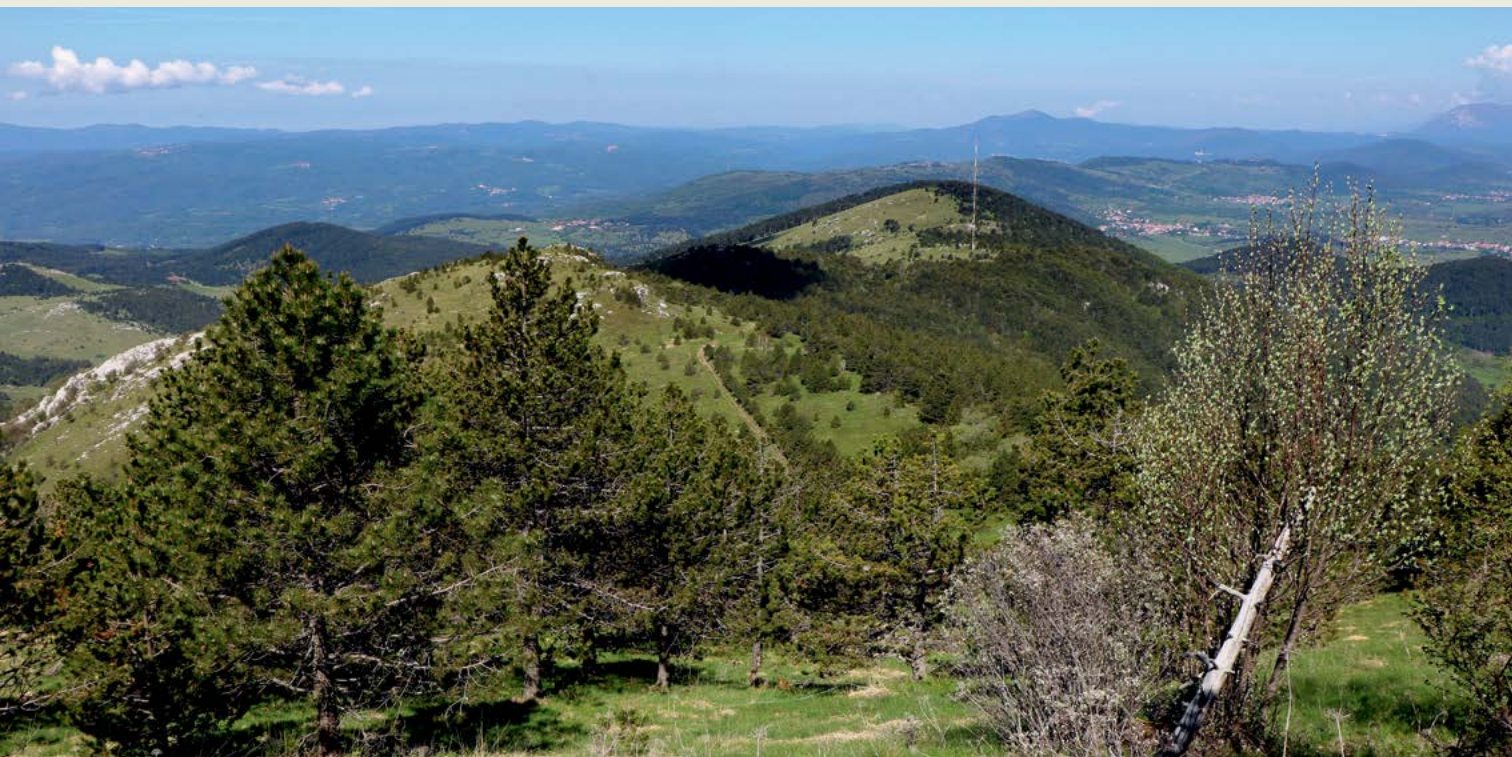
Prišleki, ki so v bitki za preživetje spoštljivo izrabljali prostor, so znali živeti z naravo, bili so del nje. Sicer popolnoma običajna imena vzpetin in planjav že sama po sebi odpirajo tudi vrata v duhovno razsežnost. Imena vzpetin, kot so Lunjevica, Bele ovce, Devin, planjava Pekel in podobna, so vzknila iz ljudske zavesti. Čas je dodobra izničil izjemne modrosti in znanja naših prednikov, ki se jih sodoben ozaveščen človek kljub silovitemu napredku na srečo tudi vse bolj zaveda.

Čas gre svojo pot in odmaknjen, s skalami posejan kraški teren, na katerem sta dolga leta gospodarili italijanska in jugoslovanska vojska, je postajal vse manj koristen. Nekoč vojaške ceste in nekakšne dvojne poti nežno objemajo staro sredozemsko kulturno krajino in se popolnoma preraščene s travo znova stapljajo vanjo. Človek je s svojimi sanjami zdavnaj odšel in Volovja reber, ki jo najpogosteje brusita južni veter in burja, se počasi zarašča. Pomaknjena nekam na rob in sama postaja vse bolj prvinska.

Čez Ueliko Milanjo, Bele ovce in Milanko

S prijateljico Irmo sva se skozi Knežak zapeljali do vasi Šembije, nato pa sledili sedemkilometrski makadamski cesti, ki naju je ob ostrem ovinku na desno pripeljala na izhodišče. Ob pogledu na navadne potonike (*Paeonia officinalis*), na zaplate zlatega korena (*Asphodelus albus*) in dišeči Salamonov pečat (*Polygonatum odoratum*), ki so ob vznožju sončnih pobočjih Volovje rebri pravkar odpirali popje, sem začutila tisti prijetni nemir. Sveže razprto listje dreves je bilo v presunljivi zeleni barvi, ki jo zna zmešati majska pomlad, videti svilnato mehko.

Pogled na Bele ovce in Milanko z Velike Milanje
Foto: Olga Kolenc

Pot čez Volovjo reber, ki se meni podobnim "raziskovalcem" narave lahko zavleče ves dan, skupaj z vrnitvijo zahteva približno tri ure hoje. Markacij ni, smer nam kmalu po startu pokaže le nekaj smerokazov. Mislim, da glede na občutljivo okolje in že na daleč vidno pot, ki nas čez razgaljen greben pripelje do zadnje vzpetine Milanke, to popolnoma zadostuje. Po mehki zarasli poti, ki se po prvem rahlem vzponu izravna, nam pogled seže do predvrha Velike Milanje, posejanega z velikimi balvani. Najznamenitejša je deset metrov visoka skala, ki ji domačini pravijo Zob. Zeleni val, ki je pljusnil proti snežniškim gozdovom, še ni presegel vrhov zaobljenih gričev. Na izpostavljeni Volovji rebri se je v zadnjem tednu maja v vsej svoji milini prebujalo kraško rastlinstvo. Rastlinski svet, ki se je razvil na prehodu med submediteranskim in dinarskim območjem ter pod vplivom drugih okoljskih dejavnikov, je gotovo eden najbogatejših pri nas. Kljub prepletu različnih podnebnih dejavnikov se

Gorski kosmatinec (*Pulsatilla montana*), ki je pri nas zavarovan in uvrščen na seznam ogroženih rastlin Slovenije.
Foto: Olga Kolenc

Pedic, ki spada v veliko družino nočnih metuljev.
Foto: Olga Kolenc

območje uvršča v zmerno celinsko podnebje. Prisojna območja Volovje rebri tako poraščajo submediteranska, ilirska suha in suha kamnita travišča, osojne lege pa porašča gozd. Glede na vremenske razmere in temperature lahko le s težavo določimo čas, kdaj je glavni razcvet. Tisti maj, hladen in moker, je dokaj obrzdal pomlad. Včasih sta dovolj le teden dni ali dva in že je pred nami popolnoma nova zgodba.

Na samem slemenu, ki se je čisto počasi prebujalo v življenje, so poleg gorskega kosmatinca (*Pulsatilla montana*), ki je že kazal svoje razkuštrane glave, cvečete zvezdaste (*Orchis mascula* ssp. *speciosa*) in pikastocvetne kukavice (*Orchis ustulata*). V zatišnih legah na nižjih delih grebena sta med drugimi izstopala nežno vijoličasti ilirski grahovec (*Astragalus illyricus*) in Jacquinov ranjak (*Anthyllis montana* ssp. *jacquetiana*). Z Irmo sva zamudili kar nekaj prvih pomladnih znaničk, med njimi je Clusijev svišč (*Gentiana clusii*), a zdaj na pravi trenutek čakajo zame najlepše, kot so muholiko mačje oko (*Ophrys insectifera*), brstična lilija (*Lilium bulbiferum*) in kranjska lilija (*Lilium carnioolicum*).

Na z balvani posejanem predvrhu Velike Milanje, ki skriva tudi naravno okno, se nam razgled dokončno odpre čez naslednja tri "rebra", Veliko Milanjo, Bele ovce in Milanko. Lepo zaobljena so in mehka kot ženske obline. Do Velike Milanje, 1099 m, ki je tudi najvišja točka slemena, ni več daleč, na njenem vrhu sta betonski stebriček in skrinjica z žigom.

Še vedno ni bilo sledu o ljudeh in iz vpisne knjige sem razbrala, da ta vzpetina pogosto sameva. Motno nebo je delno zakrilo razgled, ki ob jasnem vremenu seže vse do Dolomitov in Julijskih Alp. Pokrajina vzvalovi čez Brkine, Čičarijo z Učko in Slavnikom, Vremščico, Nanos ter Kvarnerski zaliv s Cresom in dolino Pivko. Proti Snežniški planoti se širijo obsežni gozdovi, iznad katerih kuka najvišji Snežnik. Komaj opazna steza preči malce razpotegnjen, z drevjem porasli vrh Velike Milanje, nato pa se v krajšem loku spusti po bregu navzdol do stare, na daleč vidne ceste. Pred

nami se na levi strani poti že dvigajo Bele ovce. Razpršena čreda, okamneta v času, mirno muli travo.

Raziskali sva vzpetino, ki se je dvigala tik nad nama, se predajali razgledom in obenem ugotavljali, da ta dan nikjer ni ne človeka ne divjih zveri. Ob prijetni hoji po vzvalovani pokrajini, ki jo ponekod poraščajo košati borovci, sva se povzpeli še do kopaste Milanke, 848 m. Je zadnja v tem nizu vzpetin in tudi na njej je skrinjica z žigom.

Zavedanje o prostoru

Po sestopu z Milanke sva se pod Belimi ovčami, kjer se odcepi steza na Veliko Milano, odločili za krožno vrnitev. S te strani ta vzpetina kaže svoje zajetno, napol poraščeno pleče in ni mi bilo do tega, da bi v opoldanski sopari še enkrat lezla v breg. Nadaljevali sva po stari vojaški poti, ki se ves čas v rahlem spustu oklepa južnih pobočij grebena in se pozneje priključi makadamski cesti. Razgled, ki se odpira na jug, nam kaže, da se kljub številnim potem ne moremo kar izgubiti. Med vračanjem sva na vrhu Zoba pozneje le opazili človeško postavo.

Vso pot naju je spremljal neobičajen mir, v katerega so nevsiljivo posegali klici narave. Razpršeni zaselki, ki so mirno ždeli na ravnici pod nama, so bili videti prazni, kot da bi zadnji človek pravkar odšel. Pesem iz stoterih malih grl, skritih v kraških travah, ki se je kot zvok čarobnega glasbila širil čez planjave, so s svojimi klici preglašale ptice. V tej simfoniji je bilo slutiti eno samo hrepenenje in ljubezenski zanos, pa tudi nalezljivo radost do življenja, ki se v takih trenutkih sproži v nas in ne šteje kilometrine naših življenj.

Pogled na zajeten svež medvedov iztrebek sredi poti naju ni pustil ravnodušnih. Med potjo sva opazili tudi odtise drugih stopinj in druge sledi, ki so jih tod pustile številne živali. Območje Volovje rebri je stalen dom treh največjih evropskih zveri, ki so pripadnice redkih živalskih ogroženih vrst. Na spletni povezavi <http://www.volovjareber.si> si lahko preberemo

povzetek zelo zanimivih strokovnih podatkov s širšega območja Volovje rebri. Zanimiv je podatek, da je Volovja reber osrednji življenjski prostor velikih zveri, kot so rjavi medved (*Ursus arctos*), volk (*Canis lupus*), ris (*Lynx lynx*) in divja mačka (*Felis silvestris*). Poleg zveri in drugih živali je na tem območju izjemno veliko ptičjih vrst. Podatki navajajo, da so ornitologi doslej tukaj opazili sto deset vrst ptic, od katerih jih petinsedemdeset vrst na Volovji rebri ali v njeni bližnji okolici tudi gnezdi. Območje ima poseben pomen za prelet beloglavih jastreb. Tod poteka eden od dveh najpomembnejših koridorjev za prelet izjemno ogrožene kvarnerske populacije jastreb na prehranjevališča v Alpah.

Naj omenim še podatek, da je bilo na Volovji rebri in pobočjih nad Ilirsko Bistrico doslej opaženih sedemindeset vrst metuljev, kar triindvajset vrst dnevnih metuljev pa je vključenih v *Rdeči seznam ogroženih rastlinskih in živalskih vrst Slovenije*. V prispevku *Poročanje o habitatih*, ki ga z dne 6. junija 2019 najdemo na spletu, strokovnjaki opozarjajo, "da je globalna hitrost izumiranja živalskih in rastlinskih vrst vsaj deset do več stokrat hitrejša kot v zadnjih desetih milijonih let. Milijonu živalskih in rastlinskih vrst grozi izumrtje".

Če povzamem: strokovni seznam vrhunske naravne dediščine je samo na območju Volovje rebri tako obsežen, da z njim lahko poglobimo zavedanje o pomenu tega prostora. Žal naravne vrednote tako velikega formata na izhodišču niso strnjene na kakšni informacijski tabli. Tuj popotnik, ki po naključju zaide v to smer, ne more vedeti, kam je zašel in kaj v tem prostoru lahko pričakuje.

S prijateljico sva tistega lepega majskega dne po svoje zaključili krog. Kukavica, ki se je samozavestno oglašala v najini neposredni bližini že na samem začetku poti, naju je spremljala tudi ob zadnjih korakih. Je bila ista ali druga, pa bo za vedno ostalo skrivnost, ki jo pozna le košata bukova krošnja. ●

Volovja reber z Milanke
Foto: Olga Kolenc

Za življenjsko delo je potrebna dolga doba

Pogovor z Antonom Sazonovim

Anton Sazonov, znan tudi kot Tonač, je ena od legend slovenskega alpinizma. Alpinist, gorski reševalec inštruktor, gorski vodnik, turni smučar, v službi je bil orodjar, in to dober, je zdaj upokojenec. Ker je o njem težko povedati kaj, česar še ne vemo, mu bom prepustil besedo. Morda bomo imeli srečo in zvedeli kaj novega.

*Anton Sazonov - Tonač je dobil nagrado za življenjsko delo v alpinizmu in vzgoji mlajših generacij.
Arhiv Antona Sazonova*

Kaj ti pomeni priznanje Planinske zveze Slovenije za življenjsko delo?

Fino se mi zdi, vesel sem, tudi presenečen, ker ga nisem pričakoval. Ampak po drugi strani, ker gre za življenjsko delo, pomisliš, da si že dolgo na svetu. Življenjsko delo pomeni, da je že nekaj narejenega, pomisliš, da si že precej star. Veliko časa sem porabil ne samo za alpinistične vzpone, temveč tudi za vzgojo mladih. Ne le pri Matici, tudi drugod, in vidim, da ni bilo zastoj, neke se le pozna.

Se ti ne zdi, da se na splošno s priznanji za življenjsko delo predolgo čaka? Mar ni jasno, da od nekoga, ki je dosegel šestdeset let, skoraj ni realno pričakovati vrhunskih dosežkov?

Hm, samo ime priznanja pove, da je za življenjsko delo, torej mora preteči določen del življenja. Pri drugih športih, olimpijskih igrah in raznih prvenstvih je obdobje, v katerem se dosegajo vrhunski rezultati, krajše. Ko športniki niso več na višku, prenehajo. Nekateri se po koncu tekmovalne kariere usmerijo v trenerske vode, poučevanje svojega športa. Športni dosežki so enkratna dejanja – ko smo se vrnili z raznih odprav, so nam podelili razne značke in plakete PZS, nekoč je tudi iz Beograda prišlo priznanje Planinske zveze Jugoslavije, vendar po nekaj letih s tistimi dejavnimi ni več neposredne zveze.

Ampak če se predolgo čaka, lahko potencialni kandidat za priznanje umre. Zaslužil bi si ga, a ga ne dobi. Kaj pa zdaj?

Hja ..., to je bolj filozofsko vprašanje. Zdi se mi, da mora miniti določeno obdobje v življenju, v katerem si na nekem področju aktiven. In ta doba mora biti dolga, da omogoči življenjsko delo. Vzemiva alpiniste veterane. Nepisano pravilo je, da po 65. letu lahko postaneš veteran. Pred tridesetimi leti so ga postavili, če sem bil pravilno poučen, pobudniki France Zupan, Tone Bučar in Vlasto Kopač. Kdor je želel, je lahko prišel v njihovo *društvo*, kot je skupino imenoval Kopač. Zadnja leta so alpinisti veterani registrirani pri PZS. Pred nekaj leti je Kazimir Drašler v neki debati o

veteranah na mednarodnem srečanju planinskih organizacij na Češkem ugotovil, da ima edino Planinska zveza Slovenije urejene vse kategorije planincev, do cicibanov, preko pionirjev in članov, do alpinistov veteranov. Torej od mlčkov do starčkov. Tega pri drugih športih ni, tudi pri drugih planinskih organizacijah ne.

Zimski vzpon v Čopovem stebri je, po mojem, pri nas edini, ki se lahko po dolžini in težavnosti primerja z vzponi npr. na Aljaski, v Kanadi, Alpah, ki jim pravijo epski. Se strinjaš?

(Premišluje.) To je treba pogledati z določenega stališča. Če pogledaš epski Eiger 1938, ko so ga preplezali Heckmeier, Kasperek, Vörg in Harrer, je bilo poslabšanje vremena vzrok za dramatičnost. Turisti so imeli steno pred očmi; na Kleine Scheidegg, kamor je vozil vlak, je bilo ogromno ljudi, ki so opazovali dogajanje v steni. To je bila velika zgodba, verjetno je zaradi vremena tura postala epska.

Za Čopov steber nismo načrtovali osem dni, temveč tri, z dnevom ali dvema rezerve za vsak primer. Tretji dan se je vreme skvarilo, snežilo je podnevi in ponoči. En dan smo čakali, ali se bo izboljšalo, a se ni. V snežnem metežu smo nadaljevali, po dva raztežaja na dan. Vsak meter, ki smo ga preplezali, je moral biti stoodstotno varen, da ne bi prišlo do katastrofe. Panike med nami ni bilo, razmere so bile pa zelo neugodne. Vedeli smo, da pomoči ni pričakovati, vse je bilo odvisno od nas. V dolini je nastal cirkus, češ trije v takem tam gor ... Novinarji vedo, da kjer se gre na nož, tam je *biznis*. Celo beograjska *Politika* je poročala o tem, dogajanje je odjeknilo po vsej Jugoslaviji. Vreme in razmere so tisto, kar naredi dejanje epsko.

Pred našim zimskim vzponom sta poleteli dva alpinista solirala Čopa, do takrat ga ni še nihče. Drago Zagorc in Janez Zorko sta načrtovala solo vzpon, ne da bi vedela drug za drugega. Zvečer sta se srečala v Vratih in vsak je vprašal drugega, kam gre.

'Samo malo sem prišel pogledat,' je odgovoril prvi. 'In ti?'

'Kar *tko, mal* po ogledih,' je odvrnil drugi.

Oba sta zaslutila, da sta si konkurenta. Naslednje jutro se je Zorko prebudil pred Zagorcem. Ko je Drago vstopil v jedilnico, je vprašal, ali so videli Zorka. 'Seveda, pred pol ure je odšel.' Zagorc je *zašibal* za njim, pospešil je tudi Zorko in postal prvi solist v Čopovem stebri. Preplezal ga je pol ure pred Zagorcem.

Ta zgodba pa ni ravno znana.

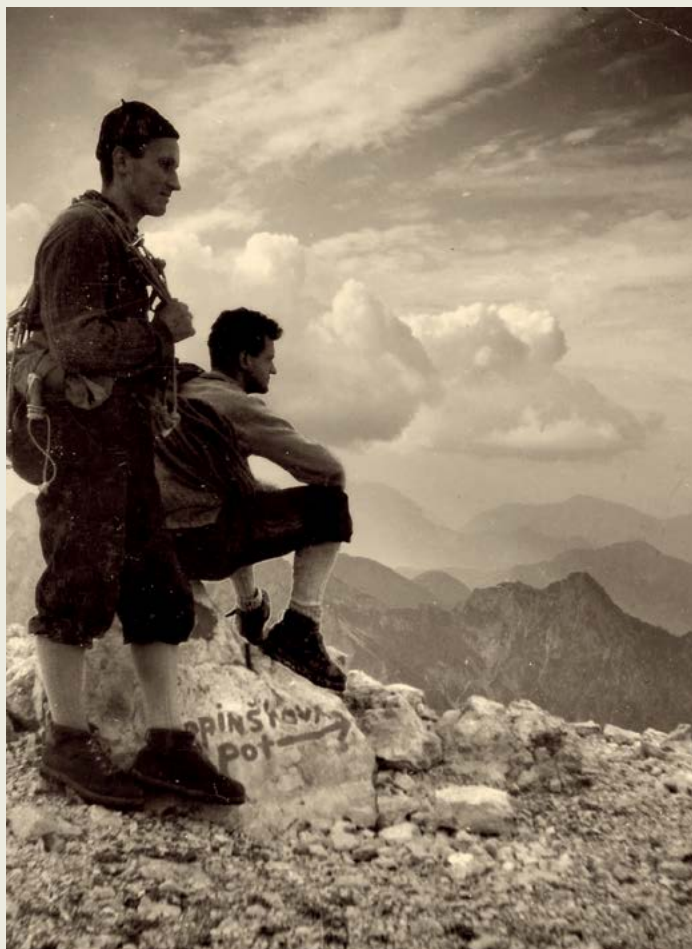
Ne. Alpinistične novice v *Delu* o njej niso poročale, lahko da takrat še niso poudarjali solo vzponov, morda je bilo to nekaj nevarnega. Zgodba je krožila med nami, alpinisti.

Ali mogoče kdaj obžaluješ, da ti kakšen vzpon, ki si si ga zelo želel, ni uspel?

(Smeh.) Hm ..., obžalujem ... (Premišluje.) Že pred leti me je mikal raz na Piz Bernino, Biancograt. Veljal je za lepo turo, ki pa po težavnosti ni kotirala prav visoko. S pokojnim Branetom Pretnarjem sva se po

tistih krajih vozila z motorjem, vedel sem, da je ta raz tam nekje, vendar nisva imela opisov, da bi ga poiskala. Pozneje sem bil dvakrat ali trikrat na Bernini, videl Biancograt, vendar kot vodnik, s turisti. Nato se je vedno primerilo tako, da z razom ni bilo nič, zdaj je pa že prepozno. (Smeh.) Pri taki množici hribov in smeri so vedno želje.

Tonač v Čopovem stebri, februar 1968
Foto: Stane Belak

Ljubo Juvan (levo) in Anton Sazonov - Tonač na vrhu Ojstrice
Foto: Mirko Kambič

Je čas za uresničevanje alpinističnih želja in čas, ko spoznaš, da so tisti dnevi minili. Kateri razlogi so te popeljali na pot vzgoje mlajših generacij?

V letih od 1965 do 1969 sem bil zelo naravnán na vzpone in dosežke. Ko sta moja kolega, Uroš Tršan in Brane Pretnar, julija 1969 padla iz Travnika, sem imel skoraj tri leta krizo, sploh nisem hotel v hribe, tako me je prizadelo. S Pretnarjem sva se zelo ujela, čeprav sva si bila različna. Ko sem zvedel za nesrečo, sem se moral oprijeti neke ograje, ker se mi je zvrtilo v glavi.

V alpinističnem odseku (AO) PD Ljubljana - Matica smo vsako leto organizirali alpinistično šolo. Seveda ne v taki obliki, kot je danes. Alpinizem takrat še ni bil

Ko sem vodil neko gospo, se je na vrhu razjokala od sreče. Meni se je zdelo zelo *fajni*, da sem ji omogočil to doživetje, kar ganilo me je.

Na neko turo sem vodil človeka, ki ni bil ravno izkušen. Kar je bilo njemu težko, bi jaz opravil z levo roko. Ko je prišel na tako zelo zeleni vrh in bil neizmerno vesel, sem užival tudi jaz. Ko to doživiš, te presune.

Veliko dni sem prebil na alpinističnih tečajih, poleti in pozimi. Dosti sem delal za AO Vipava. Z Otmarjem Črnilogarjem, župnikom v Podragi pri Vipavi, sva zasnovala in trasirala plezalno pot na Gradiško turo. On jo je potem z vipavskimi planinci tudi opremil. To je Furlanova pot. Zdajšnji plezališči Gradiška tura in Vipavska Bela sta nekoliko posledica tudi mojega ukvarjanja in dela z Vipavci ter mladino.

Pokojni župan Idrije in planinec Stanko Murovec nam je poslal prošnjo, ali bi pomagali ustanoviti AO. Našel sem še dva pomočnika in organizirali smo plezalno šolo. Porabil sem kar precej časa in energije, da je nastal idrijski odsek. Šraufov soplezalec z Daulagirija Emil Tratnik je iz tiste prve generacije alpinistične šole. Pozneje smo imeli na Vrščicu še zimski tečaj, nadaljevanje poletne šole. Med Idrijčani sem prav užival. Nekateri so govorili narečje, ki ga nisem skoraj nič razumel, a sem se moral smejeti, ker je bilo tako zabavno.

Na zaključni turi v Kratki nemški je bil v eni navezi tudi Murovec. Takrat je bil star skoraj 55 let, šlo mu je kar dobro. V smeri je bila tudi naveza dveh mladih fantov. Eden od njiju je dejal: 'Gospod, vi ste morali v mladih letih zelo dobro plezati, ker vam še vedno tako dobro gre.' Murovcu, ki ni nikoli plezal, se je pohvala zdela imenitna in se je režal na ves glas. (*Smeht.*) Je pa bil v mladih letih telovadec.

Tudi Jezerjanom sem pomagal pri ustanavljanju alpinističnega odseka, skupaj z Zvonetom Korenčanom in Vikijem Grošljem. V njihovih kratkih smereh smo jih učili osnov plezanja. Kmalu po odseku so ustanovili še postajo GRS. Tudi za ta odsek sem porabil kar nekaj časa, za vipavskega pa še več.

Naša postaja GRS ima v Ilirski Bistrici reševalno skupino, ki sem ji tudi posvetil veliko časa. Na Snežniku smo imeli poletni in zimski tečaj, plezarijo in reševanje. Na prvem zimskem tečaju smo v megli in vetru zvečer prišli v kočó na Snežniku. Zjutraj je bilo jasno. Na eni strani zgradbe sem opazil velik bel prizidek. Vprašal sem Hinka Poročnika, kaj so tam prizidali. 'To ni prizidek, to je led,' je odgovoril. Vlažni južni veter je na tej višini zmrznil in kočó "prizidal" dva do tri metre debelo ledeno kocko.

Naša postaja je dogovorjena z invalidi, da jih približno enkrat na mesec peljemo v hribe ali na kak drug pohod. Z njimi se kar dosti ukvarjam, to so invalidi po možganski kapi, ki jim zdravniki zelo priporočajo hojo. Ti ljudje sicer lahko hodijo po mestu, za kaj več pa rabijo pomoč. Poti so sicer lahke, vendar moraš biti poleg, da jih usmerjaš in jim pomagaš. Ko vidim, kako uživajo, ko pridejo npr. na vrh Lisce, Šmarne gore, Kríma ali drugam, občutim zadovoljstvo.

Tonač na Triglavu z Rokom Žalokarjem, gorskim vodnikom mlade generacije
Arhiv Antona Sazonova

tako popularen, zanj ni bilo množičnega zanimanja, letos pa bo plezanje celo na olimpijskih igrah. Takrat nam je šlo za to, da bi pritegnili čim več mladih. Šola se je začela spomladi, prišlo jih je okoli dvajset, ko se je končala, jih je ostalo pet, šest. Od teh se je mogoče eden začel resneje ukvarjati z alpinizmom. Opazil pa sem, da mlade kljub vsemu plezarija zanima. To me je motiviralo, da sem se začel posvečati tudi vzgoji, čeprav sem takrat še treniral, da bi kaj dosegel.

V tistem času sem postal tudi gorski vodnik. Oglasilo se je nekaj znancev, ki so me vprašali, ali bi jih peljal na ta ali oni vrh, kamor si sami niso upali. Vodenje me je pritegnilo. Ko se začneš z njim intenzivneje ukvarjati, zmanjkuje časa za vrhunske vzpone. PD Ljubljana - Matica je začela organizirati izlete v tujino; meje se je odprle, vize so ukinili. Naši planinci so si želeli na Mont Blanc, Matterhorn in ostale štiritisočake. Na Mont Blancu sem bil vsaj dvajsetkrat, od tega le dvakrat za svoj užitek. Petkrat sem vodil na Matterhorn.

Pri AO Matica si nekaj let vodil alpinistično šolo, kajne?

Ja, precej let. Opazil sem, da mlade to zanima. Delo me je po svoje veselilo, pri njem sem čutil neko zadovoljstvo, ker sem lahko nekemu nekaj povedal in pokazal.

To se je videlo v tvojem odnosu do nas, tečajnikov. Kaj te pa zadnja leta najbolj zaposluje ali razveseljuje?

Plezam ne več. Hčerka me včasih nagovori, da greva v kako plezališče, peljala me je tudi v Plezalni center Ljubljana. Zadnja leta odkrivam konce, ki se mi pred tridesetimi, štiridesetimi leti sploh niso zdeli zanimivi, za nekatere nisem niti vedel. Recimo Slavnik, pred tremi leti sem bil prvič gori. Ali Kepa, markantna točka, ki me ni zanimala. Tudi na njej sem bil pred nekaj leti prvič. Ko smo šli po nekem sestanku v Valvazorju v megli na Stol, jaz prvič, mi je bil tako nezanimiv, da mi nikoli več ni prišel na misel. Pred nekaj leti pa sem bil spet na njem. Odkrivam tudi nižje hribe, od Krima do Kuma. Pred nekaj dnevi sva šla z ženo na Ostrič (Žabnik).

Ti zdaj že prijajo sladke stvari? Mislim na Kangbačen, kjer so se ti uprle.

Jih jem, a na sladkarije nisem ne vem kako mahnen. Kdaj pa kdaj pojem *kremšnito*, dveh, mislim, ne bi mogel. Raje imam meso in zelenjavo.

Anton Sazonov - Tonač
Foto: Mire Steinbuch

Ponavljam vprašanje iz najinega zadnjega intervjuja. Si se že premislil glede knjige?

(Smeh.) Ko smo bili na Kangbačenu, je dal Ciril Debeljak vsakemu prazno knjigo, da bomo vanjo pisali dnevnik. Ko sem ga zadnjič listal, sem videl, da je pisava že zbledela. Ukvarjam se z mislijo, da bi spomine prepisal na računalnik. Žal mi je, da nikoli nisem zares pisal dnevnika. Tako da odgovora na to še nimam. ○

BODITE NEUSTAVLJIVI

MAGNEZIJ Krka 300

Granulat za pripravo napitka vsebuje magnezijev citrat in vitamin B₂.

Magnezij in vitamin B₂ prispevata k zmanjšanju utrujenosti in izčrpanosti ter normalnemu delovanju živčnega sistema.

Magnezij prispeva tudi k delovanju mišic.

- ✓ Okus po pomaranči in limeti.
- ✓ Brez konzervansov.
- ✓ Brez umetnih barvil, arom in sladil.
- ✓ Ena vrečka na dan.

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Skrbite tudi za zdrav življenjski slog.

www.magnezijkrka.si

KRKA

Majerji in majerice
na Planini Laz
Fototeka
Gorenjskega muzeja

Med planšarji

V zimskem času, ko narava miruje, počivajo tudi planšarije. Videti je samo shojeno gaz. V lesku novozapadlega snega naše oko uzre pastirske kočice in tamarje. Planinski svet pod slemeni triglavske gora je v zimski sen ujet. Pozimi priča o odmaknjenosti planin pod Julijci, v zgodnji pomladi pa zven kravjih zvoncev znova odmeva po senožetih. Ko spet zapade sneg, je idile konec, saj se tedaj luči planšarij ugasnejo in planine utonejo v tišino.

Čeprav je bilo planšarstvo razvito tudi v drugih delih Alp, se bom v prispevku osredotočila na običaje in navade planšarjev v bohinjskem svetu. Med najlepšimi bohinjskimi planinami slovi Uskovnica. Okoli nje se razgrinja širen planinski svet, ki ga obdajajo po smoli dišeči smrekovi gozdovi. Pozimi je to podoba miru in tišine. Tu in tam zagledaš brunarico ali planšarijo, ki tiho sanja pod snežno odejo.

Planšarije, ki ležijo na nižjih planinah, so bolj ali manj podobne kmečkim hišam v dolini. Po domače jim pravijo *hišce*. Ko prestopiš prag, se znajdeš v veži z odprtimi ognjiščem, če narediš še en korak, pa si v osrednjem bivalnem prostoru s posteljami, mizo in pečjo. Podoba hišce se je skozi desetletja spreminjala; kar je bila nekoč drobna hiška, je danes že kmečka hiša z močnim ostrešjem in lastnim senikom.

Na visokih planinah nad bohinjskim jezerom stojijo drobni pastirski domovi iz brun. Stanove na *kobilah* je porodila zamisel o vztrajanju pri praktični uporabnosti, saj so nastali pod vplivom pašnih skupnosti ali srenj, ki so gospodovale visokim planinam. Pastirske kočice so dokaz upoštevanja večstoletne tradicije in strogih pravil srenj. Kmet je lahko odločal o lokaciji svojega stanu; da si je zgradil planšarsko hiško, pa je dobil odmerjeno količino lesa iz skupnega srenjskega gozda.

Planšarski stanovi so stali na kobilah oz. stebrih – zaradi prilagodljivosti kočice so lahko uporabili večje število stebrov. Prostor pod stebri so uporabljali kot hlev za teličke, če pa tega prostora niso izkoristili, so ga zaprli s suhim zidom ali leseno steno. Če so na pašo pripeljali večje število glav živine kot sicer, so stanu ob

strani dodali še zložljivo kravjo streho, ki je živini nudila zavetje. Krave so domovale v preprostih bivališčih oz. tamarjih. Tamar so sestavljale tri kamnite stene, četrta pa je bila prislonska na breg. Vsaka krava, ki se je kdaj že pasla na planini, je dobro poznala svoj tamar.

Star pregovor pravi: Rana ura – zlata ura! Tega pregovora so se planšarji držali, saj je na planini čas mineval hitreje. Vstajali so ob zori, in še preden so pozajtrkovali, je nastopil čas za molžo. Opravki so se vrstili drug za drugim: gnali so živino na pašo in med vrnitvijo k stanovom nabirali odpadlo vejevje in zelišča za čaj. Če je čas dopuščal, so pomagali kmetom pri obdelovanju njiv, setvi, žetvi in košnji na nižjih senožehtih.

Ob večerih so pogosto zazveneli akordi harmonike, daleč naokoli se je slišala pesem. K planšarjem je zahajala pisana družčina, saj so prišli domači iz doline, lovci, drvarji in drugi, ki so jih planšarji srečevali na svojih poteh. Fran Saleški Finžgar je o njih zapisal takole: "Dovtipi, vesele nagajivke, širok smeh, petje – vse je kar kipelo iz teh otrok narave." (*Triglav: planinska idila*, 1950).

Pastirski stan je bil skromno urejen. Opremljen je bil z lesenim pogradom in klopmi, zato lahko sklepamo, da je bilo ognjišče srce planšarske kočice. Ker so bili pastirski domovi brez dimnika, je dim uhajal skozi špranje v strehi. Spreten *majar* (planšar) je potreboval le eno vžigalico, ogenj pa mu je tlel še pozno v noč. Ogenj je veselo prasketal, tačas pa so se na dveh *rkljih* (leseno ogrodje, imenovano tudi *gliste*) nad ognjiščem sušila mokra oblačila. Tam so svoje mesto zasedali tudi drobni sirčki, spominski *ožemčki*. Ožemčki so bili velika delikatesa s planin, s seboj so nosili tudi spominsko sporočilo, saj so jih dekleta podarjala svojim izvoljencem. Izpod rkljev je na verigi ali na *hlapcu* (krivem kolu, pritrjenem na verigo) visel kotel, da je bila voda vselej na voljo za pripravo gorkega čaja.

Planšarji pri jedi niso izbirali, na njihovem jedilniku so se znašli žganci in skuta, pa tudi krepke jedi, denimo maselnik in močnik. Ob koncu tedna so planšarje obiskali domači, ki so s *keštom* vred prinesli novice iz okoliških vasi in s planin. Kešt je zajemal celotedensko zalogo živil, kot so sladkor, moka, kruh in slanina. Kako pa so se planšarji in planšarice oblačili? Kako so preživljali čas, ko se je živina pasla na pašnikih? Ponekod so pastirji med zganjanjem živine na pašo igrali na piščal in pihali v rog, arhaičen planšarski instrument. Pri utiranju poti po planinah si je planšar pomagal s šteklarco, dolgo palico. Svoja oblačila so planšarji prilagodili strmim pobočjem in spremenljivemu vremenu pod gorami.

V dolini so nosili bohinjsko ljudsko nošo. Moško ljudsko nošo so sestavljale *irhovice* (hlače, narejene iz kož divjadi), srajca, telovnik in širokokrajni klobuk ter visoki škornji. Na planini so namesto visokih škornjev nosili cokle s pletenim vrhnjim delom in podplati, v katerih so bili zabiti žebli. Ob slabem vremenu so se zavili v kožuh. Noša planšaric ni tako znana, verjetno

so se odele v jopice in si oblekle krila pisanih barv.

V tistih časih sta vzpon živine v planine in vrnitev v dolino štela za najpomembnejša dogodka. Zbrala se je cela vas, da bi pozdravila planšarje in jim zaželela srečno pot. Krave so okrasili s cvetjem, tudi planšarji so bili okrašeni. Za najstarejšo kravo se je zvrstila vsa čreda, na čelu pa so hodila dekleta, oprtana z jerbasi – košarami z dvema ročajema. Bohinjci so nosili v sebi tudi kanček vraževerja, na prag hleva so položili verigo, čez katero je morala stopiti krava. Ob tem je bila deležna tepežkanja (star običaj, pri katerem se za srečo nežno tepežka s šibo), kar naj bi jo obvarovalo pred nesrečami na planini. O bohinjski navezanosti na tradicijo govori tudi kravji bal, priljubljena etnografska prireditev, ki vsako leto znova obuja spomine na *basengo*, kot so tudi pravili vrnitvi s planin.

Bohinjsko prebivalstvo se je začelo s planšarstvom ukvarjati že v 13. stoletju (do tedaj segajo pisani viri, pašništvo pa je obstajalo že dolgo pred tem, op.ur.). Da so pastirji po planinah pasli drobnico, živino in celo konje, pričajo imena nekaterih planin, kot sta Konjsčica in Ovčarija. Maslo izpod bohinjskih planin je tedaj slovelo po visoki kakovosti, zato so ga v času Žige Zoisa, ki se je prav tako mudil v Bohinju, pošiljali v Trst. Planšarji so svojo pot na planine začeli na vaških pašnikih; od tam so gnali živino naprej na spodnje, nato pa še na visoke planine, kjer so preživeli poletje. Po stari navadi so dneve premika zaupali ledenim možem, ki so napovedovali zadnje pomladanske ohladitve v maju.

Planšarstvo je v preteklosti veljalo za eno od najpomembnejših gospodarskih panog v Bohinju. Dejavnost se je skozi čas spreminjala in napredovala, v svoji grobi obliki pa se je obdržala vse do 20. stoletja. Planšarstvo je tudi tradicionalno bogata dejavnost, saj

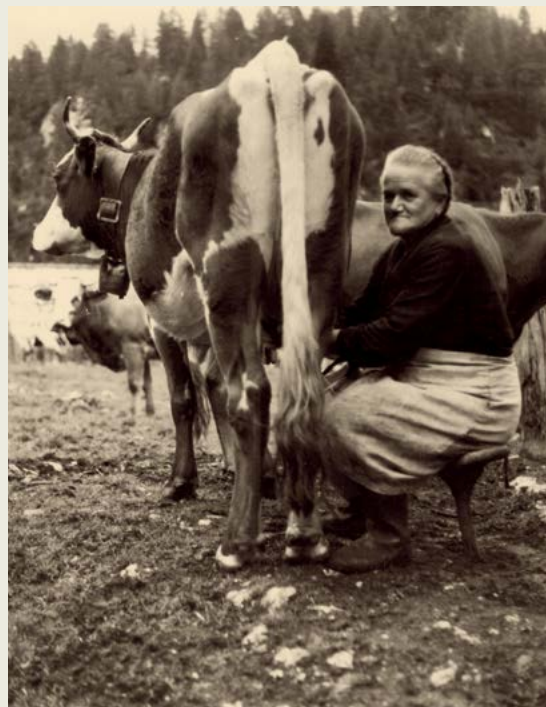
Nošenje sirarskega kotla
Fototeka Gorenjskega muzeja

*Sirarna na Planini Laz
Fototeka Gorenjskega muzeja*

*Majerica med molžo na Planini Laz
Fototeka Gorenjskega muzeja*

lahko poleg paše živine ter predelovanja sira in mleka spoznamo tudi stare pastirske navade in življenje majarjev na planini. V pašni skupnosti je veljalo pravilo, da je bil za t. i. pašnega upravičenca imenovan le kmet, ki je nosil pravico do planšarstva. Zbrani v pašnih skupnostih ali srenjah so pašni upravičenci skupaj uporabljali planine. Pašni upravičenci niso bili nujno tudi sami planšarji. V veliki večini so bili majarji člani družine, denimo samske tete in strici, pa hčere in sinovi. Neredko so za planšarice najeli dekleta iz manj premožnih družin. Po upadu zanimanja za planšarstvo so se temu večinoma posvečali le še domačini v pokoju.

*Majerice ob koritu na
planini Krstenica
Fototeka
Gorenjskega muzeja*

Spreminjajoče se gospodarstvo je v 19. stoletju prineslo spremembe tudi v planšarsko dejavnost. Po švicarskem vzoru so na slovenskih tleh posodobili to

panogo tudi tolminski in bohinjski planšarji. Z modernizacijo planšarstva se je spremenil sistem izdelave in prodaje sira, individualno planšarstvo pa je napredovalo v sirarske zadruge. Po novem sistemu je vsaka srenja ustanovila svojo sirarsko zadrugo, najeli so tudi skupnega, šolanega sirarja. Sirarne so bile preproste, a sodobno opremljene, obenem pa dovolj prostorne, da so omogočale izdelavo in hrambo sira. Sodobne sirarne so se lahko pohvalile z zajetjem in vodovodom.

V 21. stoletju se je planšarska dejavnost vrnila na stare tire, tako da se mleko in sir predelujeta v družinskem krogu, obiskovalci pa lahko izdelke kupijo pri majerjih in majericah na planinah.

Čeprav so si planšarji znali popestriti dneve, življenje v planšarskih skupnostih ni bilo lahko in preprosto, saj so ga določala pravila. Pastirji so bili znova in znova postavljeni pred izzive, pa naj je njihovim vsakdanjim opravilom kljubovalo slabo vreme ali pa se je kravi na pašniku pripetila nesreča. Za gradnjo stanov so potrebovali zgolj kamen in les in si pri tem pomagali s preprostim orodjem. Skromna pastirska domovanja so odmev pristnosti in odraz življenja, ko so pastirji znali uporabiti, kar je nudila narava. ●

Viri:

Cevc, Tone: Arhitekturno izročilo pastirjev, drvarjev in oglarjev na Slovenskem: kulturnozgodovinski in etnološki oris. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984.

Cevc, T.: Bohinj in njegove planine: srečanja s planšarsko kulturo. Radovljica: Didakta, 1992.

Cevc, T.: Planšarske stavbe v vzhodnih Alpah. Zbornik referatov mednarodnega simpozija, Ljubljana: SAZU, 1995.

Finžgar, F. S.: Triglav: planinska idila. Celje: Družba sv. Mohorja, 1950.

Spomenica je aktualna še po sto letih

Predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, Zavoda RS za varstvo narave, Skupnosti parkov in nevladnih organizacij s področja biotske raznovrstnosti so 24. januarja 2020 na novinarski konferenci v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani predstavili osnovne podatke o današnjem stanju na področju varstva narave.

Stanje 1920 ...

Pred sto leti se je na pobudo profesorja Ferdinanda Seidla zbralo trinajst vizionarskih mož različnih poklicev in izobrazbenih profilov, ki jih je združilo zavedanje, da so "skoraj vse kulturne države uvidele potrebo ohranitve prirodnih spomenikov in so v ta namen ustanovile [...] prirodovarstvene parke (rezervate, Naturschutzparke), kjer uživa vse živalstvo in rastlinstvo popolno varstvo, dalje ustvarile zakone za absolutno varstvo gotovih živali in rastlin,

tipičnih za dotične pokrajine ali izpostavljenih uničenju [...], ter neposredno ali posredno po društvih za varstvo prirode poučevalo ljudstvo, da se omeji zatiranje tudi onih živali in rastlin, ki jih zakon imenoma ne štiti".

Rezultat njihovega prizadevanja je *Spomenica* o varstvu narave, ki jo je Odsek za varstvo prirode in prirodnih spomenikov pri Muzejskem društvu za Slovenijo 20. januarja 1920 predložil pokrajinski vladi v Ljubljani.

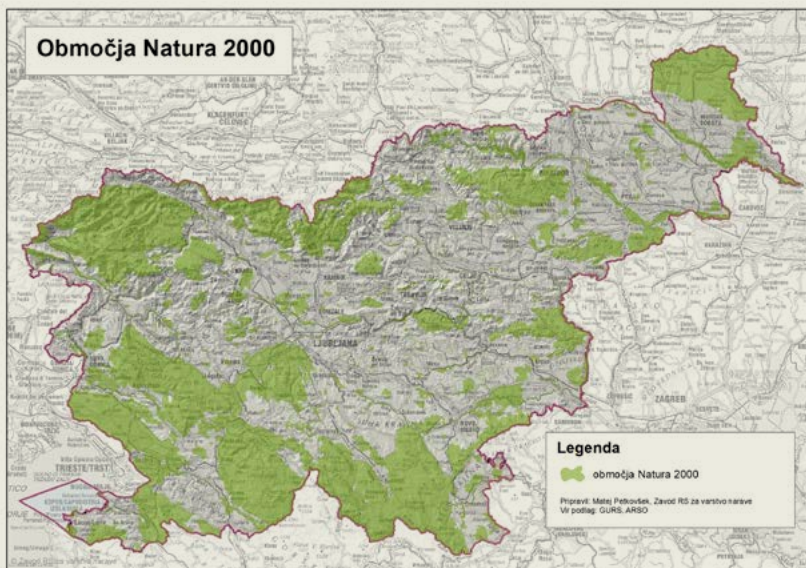
*Jezero Ledvička v pozni jeseni, Dolina Triglavskih jezer
Foto: Mire Steinbuch*

Karta naravovarstveno pomembnih območij v Sloveniji
Pripravil Matej Petkovišek, Zavod za varstvo narave

Karta območij Nature 2000 v Sloveniji
Pripravil Matej Petkovišek, Zavod za varstvo narave

Njene temeljne točke so:

1. Ustanovijo naj se alpski, sredogorski (gozdni) in barski varstveni parki po zgledu enakih parkov v drugih državah.
2. Potom zakona naj se prepove pokončavanje redkih ali za naše kraje tipičnih ter znanstveno znamenitih živali in rastlin. Strogo naj se pazi, da se izvršujejo določila lovskega in ribarskega zakona ter zakona z dne 20. julij 1910, dež. z. št. 27 o varstvu ptic.
3. Podzemeljske jame z interesantno jamsko favno in floro naj se postavijo pod nadzorstvo; vstop vanje naj se dovoli samo v znanstvene svrhe.
4. Zainteresirati je najširšo javnost za varstvo prirode sploh.

Že leta 1922 so zavarovali več gorskih rož, leta 1924 pa so v Dolini Triglavskih jezer na pobudo Albina Belarja ustanovili Alpski varstveni park.

... in 2020

Po vstopu Slovenije v EU ohranjanje narave v Sloveniji ne zadeva več le naše države, temveč smo del širše skupnosti, v kateri še posebej narava in njeno ohranjanje ne poznata političnih meja. Za ohranjanje naše narave je zagotovo najpomembnejši dokument direktiva o habitatih. V njej je med drugim določen cilj, da mora vsaka država članica zagotoviti ugodno stanje za ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst na tak način, da določi območja, v katerih jih bo ohranjala. Ta območja sestavljajo skupaj z območji, določenimi z direktivo o pticah, ekološko omrežje, imenovano Natura 2000.¹ Njen glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove. Na varstvenih območjih želimo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi. Danes imamo 56,9 % morja in kopnega v Sloveniji opredeljenega z ukrepi varstva narave in se z dobrimi 37 % po državnem deležu v Naturo 2000 uvrščamo na prvo mesto v Evropski uniji.²

Slovenija za ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot letno nameni približno 30 milijonov EUR, od tega je 14,5 milijona EUR iz proračuna.

Število zavarovanih vrst

1920: planika (od leta 1896)
blagajev volčin (od leta 1898)
2020: Rastline: 71 vrst, 15 rodov, 1 družina
Živali: 389 vrst, 34 redov, 17 rodov

Poudarki govornikov

Marko Maver, državni sekretar na Ministrstvu za okolje in prostor (MOP):

Trinajst pobudnikov *Spomenice* se je zavedalo, da je dokument pomemben, a še pomembnejše je njegovo izvajanje. Premalo se zavedamo, kaj narava pomeni za nas kot posameznike in kaj za državo. Dokument je zelo pomemben, vendar mora naravo varovati vsak posameznik, ne samo država. Svojim bodočim otrokom želim zapustiti takšno naravo, kakršno imam jaz danes.

Mag. Teo Hrvoje Oršanič, direktor Zavoda RS za varstvo narave:

Slovenska ustava iz leta 1991 v 73. členu pravi: "Vsi smo dolžni varovati naravne znamenitosti." Preteklo leto smo dobili četrto biosferno območje Muro (na letni konferenci UNESCA Človek in Biosfera v Palembangu v Indoneziji 25. julija 2018, op. M. S.) in organizirali Ramsarsko konvencijo o ohranjanju mokrišč. Slovenija je v vseh pogledih tudi mednarodno aktivna na področju varovanja narave.

Na globalni ravni se z naravo dogajajo drastične

¹ *Ljubljansko barje na poštnih znamkah*; Janez Bogataj et. al.; uredila Barbara Vidmar; JZ Krajinski park Ljubljansko barje, 2019; str. 61.

² <http://www.natura2000.si/o-naturi-2000>.

Gostje na novinarski konferenci od leve: Damjan Vinko, Janez Kastelic, Jana Vidic, Marko Maver, Teo Hrvoje Oršanič
Foto: Matej Pušnik

spremembe, ne samo zaradi podnebni sprememb, temveč tudi zaradi vplivov civilizacije, družbenega razvoja in marsikje nekritičnega odnosa do okolja. Na področju posameznih panog bomo morali preseči parcialne interese izkoriščanja naravnih virov v korist ohranjanja narave.

Mag. Jana Vidic, Sektor za ohranjanje narave pri MOP:

Naravo je treba varovati kot celoto, sicer tudi izbranih delov ne bomo mogli ohraniti. V veliki meri se je temu približal Zakon o ohranjanju narave iz leta 1999, ki daje najširšo podporo ohranjanju zavez iz *Spomenice* in pravno podlago za odzive na aktualne pritiske na naravo, ki so se v stotih letih bistveno povečali tako po obsegu kot po vrsti dejavnikov ogrožanja. Zakon prinaša vrsto novih ukrepov, od katerih izpostavljam mehanizem za naravovarstvene smerice, ukrep, o katerem smo v preteklosti pri svojem delu lahko samo sanjali. V vse prostorske načrte in vse načrte rabe naravnih dobrin se vključujejo vsebine o varstvu narave – npr. presoja vplivov načrtov in posegov v naravo ter odločanje na osnovi rezultatov te presoje, kar zelo bogati doktrino varovanja narave. Posebna novost je možnost zastopanja interesov ohranjanja narave v vseh ustavnih in sodnih postopkih, torej delovati kot zastopnik ohranjanja narave. Prvo je to storilo Društvo za opazovanje in proučevanje ptic, ki je v upravnem postopku zastopalo interese planinskega orla in uspelo obraniti njegov habitat.

Trajnostnost – vse naše strategije, programi in načrti so je polni. Če bi znali to besedo resnično udeležiti, bi za varstvo narave naredili res veliko. Vendar ne znamo, nočemo, ne zmoremo definirati parametrov trajnosti.

Prihaja čas t. i. ekosistemskih storitev. To pomeni, da bomo vso naravo vrednotili glede na korist za človeka. Torej bo vsakemu delu predpisana neka vrednost – cena. Po eni strani je to v redu, materialistično naravnana družba razume le denar, ne vrednote. Ni cene, ki je neka finančna korporacija ne bi zmoгла

Danes imamo v Sloveniji en narodni park, tri regijske in 49 krajinskih parkov, 56 naravnih rezervatov in 1164 naravnih spomenikov, ki skupaj obsegajo 13 odstotkov našega ozemlja.

plačati, potem pa kupljeni del narave izkoristiti za svoje ozke interese. Po svetu se to že dogaja.

Doktrina varstva za nadaljnjih sto let – naravi priznati vrednost, kakršno ima sama po sebi, brez koristi za človeka, in tudi drugim živim bitjem priznati pravico do zdravega okolja in preživetja.

Damjan Vinko, predstavnik nevladnih organizacij pri Svetu ministra za okolje in prostor za sodelovanje z nevladnimi organizacijami:

Obstaja približno sto nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s širšim področjem varovanja narave, in dobrih trideset, ki se ukvarjajo izključno s proučevanjem

Lepi čevljič, zavarovan od leta 1922, danes je na Rdečem seznamu ogroženih vrst Slovenije.
Foto: Mire Steinbuch

Posledice nespametnega posega v Dvojno jezero, Dolina Triglavskih jezer, leto 2019

Foto: Mire Steinbuch

in varstvom biotske pestrosti. Večina teh organizacij je prostovoljskih, v njih je več kot deset tisoč članov. Dejavnosti so večinoma usmerjene v izobraževanje, ozaveščanje in zagovorništvo. Želimo si, da bi bili tudi današnji dokumenti tako strnjeni in s tako jasnimi cilji, kot je *Spomenica*, in tako hitro izvedljivi. Nevladne organizacije smo pri opozarjanju pogosto narobe razumljene tako v javnosti kot pri politiki. Eden največjih izzivov ostaja izvajanje dogovorjenega in že predpisanega.

Janez Kastelic, direktor krajinskega parka Ljubljansko barje in predstavnik Skupnosti parkov:

Znotraj Skupnosti so narodni park, krajinski in regijski parki, naravni rezervati, a le tisti, ki imajo aktivnega upravljalca. Aktivno upravljanje je pogoj uspešnega ohranjanja narave. Peta točka *Spomenice*, ki pa ni napisana, se glasi, da mora vlada, danes bi rekli družba, prepoznati pomen prvih štirih točk. Ko govorimo o krajinskih parkih, govorimo tudi o ohranjanju

Planika, zaščiten od leta 1896

Foto: Mire Steinbuch

kulturne krajine. Biodiverziteta je odvisna od človeka, ki ustvarja krajino in predrugači naravo. Dokaz so npr. soline in Ljubljansko barje, umetni tvorbi z visoko biotsko pestrostjo. Naloga tistih, ki se profesionalno ukvarjajo z ohranjanjem narave, je predvsem vzgojna, izobraževalna. Po stotih letih ne varujemo narave zaradi narave, ampak smo že tako daleč, da jo varujemo zaradi nas samih. S svojim delovanjem v določenih območjih že ogrožamo obstoj lastne vrste. Treba se je zavedati, da v današnjem tehnološkem razvoju lahko bistveno več storimo, kot pa smemo.

Uprašanja novinarjev

O trganju rož

Oršanič: To je vprašanje nadzora. Primer dobre prakse je Lovrenc na Pohorju, kjer je brstišče clusijevega svišča. Upravljalca Kozjanski park je skupaj s planinskim društvom postavil žično ograjo. Vzpostavili smo tudi prostovoljni nadzor, ki deluje. Ne glede na to, na medijsko kampanjo ter na dogovor z županom in s policijo se clusijev svišč še vedno izkopava. Tudi teloh trgajo in močvirsko logarico. Sam si želim močnejši naravovarstveni nadzor. To je tema zase, o kateri se že dolgo pogovarjamo, zadnje čase se nekaj premika. Tu je tudi prisotnost inšpektorjev na terenu, ni jih dovolj, rastišč je pa veliko.

Vidic: Gorska straža Planinske zveze je brez dvoma odigrala pomembno vlogo. Primerov, ki so opisani v *Spomenici*, da so kar na tržnici prodajali naropano gorsko cvetje – ni več. Tu je tudi vprašanje varovanja genskih virov. To je nova tema, aktualna tudi na ravni evropske komisije. Zadoščajo že majhne količine rastlin, ki jih vzgajajo v laboratorijih. Urejanje rabe genskih virov Slovenijo še čaka.

O širjenju pooblastil

Vidic: Zakon iz leta 1999 omogoča neposreden nadzor v naravi, široko mrežo naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov, omogoča jim kaznovanje. Nismo še naredili vsega, kar nam dovoljuje. Prizadevamo si za povezovanje z lovskimi in ribiškimi čuvaji, gorsko stražo in vodarji. Čeprav se sliši tristo zaposlenih pri varstvu narave veliko, smo kadrovsko šibki. V okviru projekta je mišljena tudi dodatna kadrovska pomoč. To je ena od prednostnih aktivnosti. Dajati pooblastila ni tako preprosto; je zelo odgovorno, potrebna je previdnost, do katere mere lahko segajo.

Oršanič: Brez podpore politike ne bo šlo. Če ne bo prevzela del ukvarjanja z varstvom narave in okoljskimi težavami, še preden se bodo te stopnjevale, ne bomo zelo uspešni. Zaenkrat se ne ukvarja kaj dosti z naravovarstvenimi vprašanji. Da bi v državi okrepili naravovarstvo, bi potrebovali podporo celotne slovenske družbe.

Kastelic: Politika je odraz družbe, ta mora odrediti politiki. Izgovarjati se na politiko je neproduktivno. Problem ni nadzor, problem je učinkovit nadzor, mogoče s širšimi pooblastili nadzornikov in vključitvijo

Ko na Pohorju dobijo nekoga, ki se vozi s krosom, naj se motor zapleni in proda na dražbi. Zanima me, kolikokrat bo treba ta ukrep ponoviti, da bo na Pohorju mir.

ostalih, npr. lovskih in ribiških čuvajev. Ko storilca zalogi, naj bo ukrep učinkovit. Poglejmo odredbo delne vlade iz leta 1920: "Zapleni se vsa orodja, s katerimi je bil storjen prekršek, pozneje se jih sme na dražbi prodati." Če karikiram: ko na Pohorju dobijo nekoga, ki se vozi s krosom, naj se motor zapleni in proda na dražbi. Zanima me, kolikokrat bo treba ta ukrep ponoviti, da bo na Pohorju mir. Vendar zdaj ne govorimo o politiki, vprašajmo se, ali si kot družba želimo mir? Če bi si ga, bi ga že imeli.

O gneči na nekaterih krajih

Vidic: Že zdaj imamo zakonsko možnost omejiti obisk. Predlagali smo, da se opredelijo nosilne zmogljivosti tam, kjer je najbolj aktualno. Potem bo možno z ministrovo odredbo omejiti obisk. Ne gre samo za pritisk na naravo. Zaradi gneče obiskovalci ne morejo več doživljati narave kot take, tudi lokalni prebivalci trpijo. Tisti, ki izvajajo posebno rabo, npr. na reki Soči, kjer je prerivanje neizmerno, prosijo, naj se naredi red. Določiti bo treba posebne kvote za tako rabo, osnova za to že nastaja. Trajnostnost je skrajno pomembna, a na koncu zmagata dobiček in kapital.

Kastelic: Danes govorimo o prosti dostopnosti. Vsa Slovenija je prosto dostopna. Posebno pozornost je treba posvetiti organiziranemu turizmu. Ob vse večji potrebi človeka, da najde še dele narave, kjer se lahko v miru sprehodi, naj se obisk usmerja. Nekje prepovedati, drugje pa usmerjati na tak način, da človek vseeno doživi naravo, hkrati pa jo ščiti. To zahteva precej

analiz in dela, a mislim, da smo prepoznali problem in smo na dobri poti. Ne želim, da bi se preveč posegalo v prosto dostopnost, ker mislim, da je to vrednota, ki je unikatna za Slovenijo – prost dostop do gozda in naravnih dobrin. To Slovenci hočemo obdržati, naloga celotne družbe pa je, da pove, kako to vrednoto pametno uporabljati.

Vidic: S pravnega vidika je zaenkrat edina možnost omejevanje. Moram pa reči, da se velikokrat pod krinko omejitve zaračunava vstopnina. To dvojje razdružujemo. Omejevanje kot naravovarstveni ukrep da, vendar ne s plačevanjem. Kjer se plačuje, še noben obiskovalec ni bil zavržen, ne glede na že obstoječe število ljudi.

Namesto zaključka

Mislim, da se varovanje narave oz. okolja ne začne nekje tam zunaj, temveč doma, v domači kuhinji z ločevanjem odpadkov. Nadaljuje se na ulici, gozdnih poteh in gorskih stezicah, kjer se ne odmetavajo smeti, kot so robčki, razni papirčki, tetrapaki in podobno; ne nazadnje tudi s pobiranjem pasjih iztrebkov. Kako visoka je naša ozaveščenost o ravnanju s

smetmi, kosovnim in gradbenim materialom, kažejo divja odlagališča ob robovih gozdov ali sredi njih, na poljskih poteh in odmaknjenih krajih, kjer je majhna možnost, da bodo "smetarji" opaženi pri odmetavanju krame iz svojih bivališč. Črnih odlagališč je po nekajletnem zatišju po akciji Očistimo Slovenijo spet vedno več. Mogoče se nekaterim zdi odvažanje odpadkov v gozd bolj pustolovsko kot odvoz na depnijo, morda so enostavno brezbrizni ali preleni, da bi se jih znebili na uradnem odlagališču – ker to ni dovolj blizu.

Na povezavi <http://register.ocistimo.si/RegisterDivjihOdlagalisc/> lahko z nekaj klikmi vidimo število in lokacije divjih nahajališč v Sloveniji. "Kako strašna slepota je človeka!" (France Prešeren) ●

*Ko se zniža gladina Dvojnega jezera, zelena smetana, rezultat nespametnega posega v Dvojno jezero, nasede na obrežje in se spremenijo v posušeno rjavo skorjo, ki oddaja značilen vonj po vlažni gnibli. Dolina Triglavskih jezer, leto 2019
Foto: Mire Steinbuch*

Uredno truda

Sončni vzhod na Mojstrovkah

Ker se je ponovno nabralo obilo decembrskega oziroma božično-novoletnega balasta, ki ga je bilo treba odstraniti, je bil pravi čas za izlet v naše visokogorje. Na spletu sem videl nekaj krasnih fotografij, ki so jih napravili na Mojstrovkah, omenjene so bile tudi odlične snežne razmere in s tem dokaj lahki dostopi, še posebej ugodno pa je bilo to, da si se lahko na Vršič pripeljal z avtom. Suha cesta v začetku januarja na tej višini ni ravno pogosta, glede na globalno segrevanje pa bo to najbrž vse bolj običajen pojav.

V začetku januarja sem sicer obiskal Okrešelj ter med drugim tudi Sestopno grapo v Križu, čez nekaj dni pa sem bil že pripravljen na nov izziv. Kolega Tone, vremenar, mi je napovedal lepo vreme z nizko vlažnostjo nad 1500 metri, kar mi je zagotovo ustrezalo, kajti nameraval sem fotografirati panorame gora. Nekaj časa sem razmišljal, da bi Mojstrovke obiskal popoldan, toda kmalu sem si premislil in se odločil, da pričakam sončni vzhod na Veliki Mojstrovki. V soboto zvečer sem temeljito pripravil fotografsko in planinsko opremo ter že po Dnevniku zavil v spalnico. Uspelo mi je celo malce zaspati, toda ob njih zjutraj sem bil buden kot ris. Malce sem še poležal, toda v strahu, da bi zaspal, sem se spraval pokonci. Sledil je običajen jutranji ritual in ker od lanskega oktobra živim v Šempetru, mi do avta ni bilo treba daleč. Temperatura zraka je bila 0 °C, kar me je malce presenetilo. Odkar imam nadstrešek za avto ob hiši, okna na avtu običajno niso zamrznjena. Vožnja skozi Tuhinjsko dolino je minila hitro, malce so me plašili le nizki oblaki, ki so bili moji spremljevalci vse do Jesenic. Tam je tudi temperatura padla pod ničlo, še

nizja je bila v Kranjski Gori, še vedno odeti v novoletno podobo.

Na Vršiču so bila parkirišča, z izjemo dveh avtomobilov, prazna. Najprej je bilo treba namestiti dereze; zaradi teme sem imel malce več težav kot po navadi. Pred sedmimi leti sem opravil podoben "izlet" in tudi takrat sem imel težave z derezami. Na desni derezi se mi je odlomil petni zob, toda pri hoji in plezanju me to ni motilo. Najprej sem razmišljal, da bi pričel vzpon na Mojstrovko preko Pripravniske grape, tako kot pred sedmimi leti, toda zaradi teme in ker sem želel fotografirati sončni vzhod, sem to misel hitro opustil. Nekje na pol poti me je izdalo črevesje, zato je bilo treba hitro ukrepati. Malce pozneje pa sem slišal glas in skripanje derez. Ko sem se ustavil, so omenjeni glasovi potihnili. Pričel sem se spraševati, kaj je narobe z mano, da imam takšne prisluhe, kajti o utrujenosti še nisem mogel govoriti. Kaj hitro sem se osredotočil le na pot, ki je bila res izjemno lepo uhojena, tako da sem ji zlahka sledil. Po dobri uri in pol sem prišel do razpotja, kjer je bilo treba zaviti na levo, če sem želel na Veliko Mojstrovko. Za Špikom

Jutro na Mali Mojstrovki
Foto: Franci Horvat

se je rdeče obarvalo, zato sem moral kar pohiteti. Pot je postala bolj strma in obzorje je bilo vse lepše. Malce čez sedmo uro mi je uspelo osvojiti zelo razgleden vrh. Na hitro sem postavil stojalo in pričel fotografirati. Kar smejal se mi je, kajti bil sem na pravem mestu ob pravem času. Mogoče še ta zanimivost – če bi

šel na Malo Mojstrovko, bi bil sicer prej na vrhu, toda tam ni tako lepih razgledov. Jalovec in Mangart sta se kazala v vsej svoji lepoti, tudi triglavska silhueta Triglava je bila zelo zanimiva. Hitro se je pokazalo, kako dobri pogoji so za fotografiranje, kajti vidljivost je bila odlična (pod 50 % vlažnosti). Čez čas se je nad Jalovcem, Mangartom in Rateškimi Poncami škrlatno obarvalo, kar je dalo fotografiji še poseben čar.

Ob 7.43 je vzšlo sonce, vršni konici Jalovca in Mangarta sta dobili nežno rdeč obstret. Zopet je bilo treba s fotoaparatom pridno beležiti, barve so bile res božanske, nebo je bilo škrlatno. Kombinacija obeh prizorov je bila res fantastična. Ko se je pravljica izpela, sem krenil še proti "Srednji" Mojstrovki, kamor so prav tako vodile sledi predhodnikov. Odpirali so se novi pogledi, nastajali so posnetki, s katerimi sem nato doma dopolnjeval svoj arhiv. Čez čas se mi je na vrhu pridružil planinec iz Logatca. Naprosil sem ga, če mi lahko malce pozira, kar je tudi storil. Fotografiranje sva čez čas še ponovila na poti proti Zadnji Mojstrovki. Prihajali so novi "osvajalci nekoristnega sveta" in z vsakim sem malce poklepetal. Ker pravijo, da prazen žakelj ne stoji pokonci, sem pojedel pol sendviča in kos frutabele, kar mi je vrnilo nekaj moči. Z Zadnje Mojstrovke sem se vračal po poti pristopa. Med Srednjo in Veliko Mojstrovko sem imel nekaj smole, ko mi je pohodna palica padla na strmo snežišče. Zakričal sem: "O, Bog, prosim, ustavi jo!" In čez čas se je res ustavila, tik pred naslednjim skokom. Ker je bila strmina kar velika, sem šel malce naprej po poti in od strani prečil proti "izgubljenki". Poleg cepina sem za ravnotežje uporabljal še drugo palico. Pazljivo sem si utiral pot do nje. Malo me je bilo strah, da bi mi pohodniki s krušenjem snega na poti palico zbili preko skoka, k sreči pa se to ni zgodilo. Bil sem izjemno vesel, ko je bila palica spet v mojih rokah. Takoj sem se zahvalil stvarniku.

Jalovec z Zadnje
Mojstrovke
Foto: Franci Horvat

Omeniti moram, da imajo te pohodne palice Leki kar bogato zgodovino. Že večkrat so mi ušle po strmini, toda le za nekaj metrov. Najbolj zanimiva zgodba je izpred nekaj let. Svoje palice sem posodil hčerki Tini, ko smo z Jožetom Zupanom šli na Veliko Kozje. Ni bila pozorna, ko se je spodnji del palice započil v zemljo in da je tam tudi ostal. To sem opazil šele čez čas, ko smo bili že precej visoko. Kljub temu da sem jo šel iskat takoj, spodnjega dela palice nisem našel. Čez teden dni mi je uspelo izgubljeni del poiskati z avtorjem poti Goriškom, ki je tam blizu doma.

Ko sem sestopal z Velike Mojstrovke, je mimo mene hitela prava ekspedicija članov AO Kranj, ki so imeli ta dan zimsko preizkušnjo. Eden izmed vodičev mi je omenil, da imajo kar 25 tečajnikov, ki jih je treba varno pripeljati na vrh in tudi domov. Nekaj jih je bilo "ledeniško" navezanih, da so se počutili bolj varne. Na Mali Mojstrovki, kamor sem se nato povzpel, je bilo zelo veliko ljudi, kot da bi prišel na koncert znane glasbene skupine. Poleg Gorenjcev, Štajercev, Primorcev ni manjkalo Italijanov in Hrvatov. Običajno so Julijske Alpe oblegane poleti, predvsem s strani tujcev, očitno pa sedaj tudi pozimi. Prevozna cesta čez Vršič in dokaj kratek ter udoben dostop do Male Mojstrovke so botrovali temu navalu. Malce sem opazoval opremo pohodnikov, ki je bila sila pisana, od vrhunske do takšne za Šmarno goro. Res je, da je večina pohodnikov nosila dereze dvanajsterke, nekaj pa je bilo takšnih, ki so imeli derezice "a la Veriga". Ker me je prevelika množica motila, saj sem običajno na "svojih" vrhovih sam, sem se dokaj hitro poslovil od glasnih pohodnikov. Ko sem sestopal, me je nekaj planincev vprašalo, kakšna je pot na Veliko Mojstrovko in koliko časa traja. Med omenjenimi je bilo tudi prijazno dekle iz Ajdovščine; če bi se počutil nekoliko bolje, bi se ji z veseljem pridružil.

Moja hoja je bila počasna in previdna, kajti pri sestopu pogosto popusti koncentracija in takrat so nesreče pogostejše. Na Vršič sem prišel z derezami na nogah, kar se je na nekaterih mestih izkazalo kot odlična odločitev. Zadnjič sem pri sestopu z Okrešlja kar dvakrat grdo zdrsnil, kar me je izučilo. Zaradi utrujenosti korak ni več tako gotov in hitro lahko pride do nesreče. Z veseljem sem spravil opremo v avtomobil, pojedel mandarino in kos čokolade ter se odpeljal proti domu. V avtu je bilo prijetno toplo in tudi zato sem postal malce zaspan. Pri vožnji po zaviti vršiški cesti to ni povzročalo težav, ker sem moral biti maksimalno skoncentriran na vsak zavoj, precej težje je bilo na avtocesti. Pri enem izmed napadov spanca se mi je zgodilo, da sem se znašel že na prehitevalnem pasu; še sreča, da je bil ta tisti hip prazen. V trenutku sem prišel k sebi in se zavedel, kakšno srečo sem imel. Pač nisem več star dvajset let, treba bo temeljito razmisliti, kako naprej. Res je, da zadnje čase ponoči vse težje vozim, še posebno po takšnih izletih v gore. Sončni vzhodi so res lepi in vredni truda, toda le, če se varno pripelješ domov. ●

Bitka

Sedela sem na majhni travnati zaplati pod balvanom, zrla prek krnice v grapo, v kateri sta izginjali dve piki, ter v tišini bila besedni dvboj z *alter egom*.¹

"Vidiš, da ni noben bav bav? Še malo, pa bosta čez skok!" je ropotal notranji glas.

"Saj vem, ampak danes sem se odločila drugače."

"No, če bi spodaj v dolini vzela iz avta še en cepin, bi bila zdaj tudi ti tam gori z njima," mi je še naprej zbujal skomine.

"Zanalašč ga nisem vzela," sem trmasto odgovorila. "Pa tudi čelade nimam!"

"Včasih na take vzpone nisi jemala čelade!" je bil neusmiljen glas.

"Ampak to je bilo davno tega, ko sem bila še našpičena!" sem vztrajala.

"Kaj pa je takle sprehod po tisti grapi? Cele trume gredo čez, saj vidiš!" me je spet zbedel.

V krnico so se res zgrinjali novi in novi prišleki, željni dostopa na bližnji dvatisočak prek ene od grap. Precej neobičajen prizor za alpinistko iz prejšnjega tisočletja, vajeno neobljudenih poti, na katerih smo se, še zlasti pozimi, srečevali v glavnem le s kolegi alpinisti. Tiste sobote pa je v nekoč sorazmerno samotni krnici kar migolelo po zadnji gorniški modi opravljenih pohodnikov. Kar nekam izgubljeno sem se počutila v svojih več kot dvajset let starih cunjah, s sposojenimi *koflahi*² častitljive starosti na nogah – moje *škarpe*³ so razpadle, ko sem jih prvič po več kot desetletju životarjenja na balkonu skušala spraviti v ponovno uporabo ... Tako sem ostala brez čevljev, na katere bi lahko pritrdila svoje prav tako starodobne avtomatske *grivelke*.⁴ To je bil tudi glavni adut pri prepričevanju moje najljubše soplezalke, ki sanja, vse odkar pod Skuto stoji nov ličen bivak, da bova enkrat odšli tja. Enkrat že, ampak ne ravno pozimi, po letih prave gorniške abstinence ... Že samo misel na to, kako se v soju čelne svetilke z nabitim nahrbtnikom prebijam čez Žmavcarje, mi je zašibila kolena, zato sem jo odpodila kot sitno muho. K sreči se je v načrtovanje podviga vključil moški glas razuma, ki je za prenočevanje

¹ Z drugim jazom.

² Plastični gojarji znamke Koflach.

³ Plastični gojarji znamke Scarpa.

⁴ Dereze znamke Grivel.

Najprej samo s cepini Foto: Andrej Pečjak

Potem s cepini in kuhalnico Foto: Andrej Pečjak

Zdaj pa le še s kuhalnico Arhiv M. Pate

predlagal udobje planinske kočice, naslednji dan pa cilje nad že omenjeno krnico. Ko smo tako pod večer zagrizli v breg z nahrbtniki v *light-and-fast* slogu, sem mu bila precej hvaležna za predlog in ko se mi je zazdelo, da se hoja navkreber že preveč vleče, je razpoloženje v trenutku popravilo misel na dolgotrajni in duhamorni pristop pod Skuto. Tik pod kočico nama je pobegnil naprej in ko sva nekaj minut za njim dosegli verando planinske postojanke, naju je pozdravil oskrbnik: "Sta vidve skupaj s tistim gospodom, ki je prišel malce pred vama?" Prikimali sva, oskrbnik pa se je zdel malce v zadregi: "Je rekel, da za njim prihajata še dve stari!" Samo zavili sva z očmi, poznavajoč humor najinega spremljevalca, in vstopili v prijetno toplo kočico. Nekaj ur pozneje sem se s polnim želodcem domače *košče* zadovoljno pretegnila pod mehko odejo in se nasmehnila misli, kako bi najbrž ob tem času vsi preznojeni odsunili vrata v mrzli bivač in se lotili kuhanja juhe iz vrečke. Naslednje jutro so se na uravnavi nad gozdno mejo naše poti ločile. Vztrajala sem pri odločitvi, da se tega dne ne podam v strmine, in nadaljevala proti zatrepu krnice, medtem ko sta kolega zavila po melišču navzgor proti vstopu v grapo. Ko je svet postal malce preveč neroden za gumijaste podplate, sem iz nahrbtnika izvlekla dereze, ki mi jih je prijazno posodil oskrbnik kočice. Kdaj sem nazadnje stala na njih? Nisem se mogla spomniti, a takoj ko so zobci zagrizli v pomrznjen sneg, sem se počutila kot doma. Še znam ... Pogled mi je uhajal proti vencu vrhov, ki obkrožajo krnico. Najvišjemu sem se odpovedala, kaj pa nižja dva? Na oba je vodila sled. V minulih časih bi bila to zalogaj za mimogrede, zdaj pa ... Hm, tamle se postavi malce bolj pokonci, verjetno bi mi prav prišel drugi cepin, ki ga nimam ... pa tamle je vmes malo skale in trave, ne vem, kako bi se skobacala tam čez ... v prevelikih *koftahih* se mi peta zoprno dviguje, zobcev derez pa tudi ne bi rada preveč skrhalo s praskanjem po skali, če niso moje ... "Včasih s prevelikimi čevlji nisi imela težav, saj so ti bile tudi tvoje *škarpe* prevelike, pa si vse živo zlezla z njimi," se je spet prebudil nadležni glas.

"Že res, ampak odkar поблиže spoznavam modrosti mojstra Feldenkraisa,⁶ so take "malenkosti" mnogo bolj

pomembne, kot so bile nekoč!" se nisem dala, obenem pa pomislila, da ima morda tudi EMŠO nekaj pri tem. Spominjam se, kako mi je najdražji vedno popravljaj naramnice nahrbtnika, češ da ga ne morem nositi tako postrani, jaz pa sem samo odmahnila z roko in *gas* dalje ... Zdaj pa me zmoti vsako najmanjše neravnovesje v dolžini naramnic – pa tudi vsak prevelik čevelj, še zlasti če gre za dilemo, iti ali ne iti!

Tako sem se sedeč na sedelcu in pogledujoč proti vabljivim vrhovom tolažila, da sem končno sposobna prisluhniti sama sebi, medtem ko je glas divjal.

"Kaj je nastalo iz tebe? Onadva v grapi, ti pa takole po penzionersko po krnici gor in dol! Boš pa ja zlezla vsaj na kak bližnji vrh!"

Popustila sem pod težo argumentov in se napotila do prvega skalnega odstavka. Pokukala sem okoli roba, se ozrla navzgor, pa še navzdol, odkimala z glavo in se vrnila na sedelce. Danes ne ... Za vsak slučaj sem se predstavila še pod drugo vzpetino in se odpravila do začetka malo bolj strme snežne stopnje, ki je odpirala pot na vrh.

"Nimam dveh cepinov," sem skušala pomiriti glas, medtem ko sem pogledovala proti grapi, če se prijatelja morda že vračata z vrha.

"Opravila sta alpinistični vzpon, ti pa še nad dva tisoč nisi prilezla!" je glas ustrelil še z zadnjimi topovi, preden sem ga, pogledujoč na nerodno pritrjene dereze in preklinjajoč neudobje plastike, dokončno utišala in usmerila korak navzdol.

Vrhunec dneva je bil nedvomno trenutek, ko sem sezula plastični oklep, si naredila telovadne copate ter se prijetno utrujena zazrla v višave. Ponovno snidenje z visokogorjem je prebudilo tisto znano hrepenenje. Kako je mogoče tako močno pogrešati to skalovje?!

"Samo javljam, da so bile gore zame zdravilne! Napore v službi zaenkrat obvladujem s smehljajem na licu," je nekaj dni po turi zažvižgalo sporočilo na telefonu. Hecno, kako lahko tura, ki bi v preteklosti obveljala za obrobno, kljub nerganju notranjega glasu vrne veselje do vsakdanjika! In napelje alpinistko iz fotelja, da si končno kupi nove zimske gozjarje. Dereze pa še izbira ...

P.S. Dereze je že izbrala, zdaj zbira pogum. ●

⁵ Ang.: lahkem in hitrem.

⁶ Dr. Moshe Feldenkrais je utemeljitelj metode somatskega učenja skladnega gibanja, o kateri smo pisali v *Planinskem vestniku* št. 3/2015.

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Tomaz Hrovat

Panoramski pogled
na prelaz Monte
Croce di Carnico
Foto: Tanja Jankovič

V okolici prelaza Passo di Monte Croce Carnico

Turno smučanje v Karniji

O turnem smučanju v Karniji smo v *Planinskem vestniku* že pisali v februarški številki leta 2017. Ker je območje izredno lepo in turnosmuško pestro, bomo predstavili še nekaj turnih smukov, tokrat v okolici gorskega prelaza Passo di Monte Croce Carnico oziroma po nemško Plöckenpaß.

Namenoma bomo uporabljali italijansko različico imena, kajti tudi predstavljeni turni smuki se nahajajo na južni strani prelaza. Na severni strani tudi najdemo obilo lepih turnih smukov, ki pa so metodično obdelani v drugi izdaji turnosmučarskega vodnika Mitje Peternela: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroske*. Eden od njih, Polinik, pa je bil prav tako že opisan v *Planinskem vestniku*, in sicer v februarški številki leta 2010.

Prelaz Passo di Monte Croce, 1357 m

Prelaz povezuje zatrep Ziljske doline/Gailtal iz kraja Kötschach-Mauthen z južno furlansko stranjo. Na južni strani prelaza se nahaja mestece Timau, pot pa se proti jugu nadaljuje proti Tolmeču/Tolmezzo in dalje proti Vidmu/Udine.

Cesta čez prelaz je vse leto pluzena in je prava gradbena mojstrovina. Prelaz so uporabljali že v bronasti dobi, Rimljani pa so čezenj zgradili pomembno prometno žilo Via Julia Augusta, ki je povezovala Oglej s severnimi provincami. V srednjem veku je pot čez prelaz služila kot trgovska pot goriških grofov, v času prve svetovne vojne pa je bil prelaz, kot sicer večina Karnijskih Alp, prizorišče krvave morije, na katero danes spominja muzej na prostem, ki je na avstrijski strani prelaza. Dandanes je prelaz priljubljen pri izletnikih, planincih in alpinistih, za turne smučarje pa udobna vstopnica v svet karnijskega visokogorja.

Timau, kraj večjezičnega imena

Obcestni kraj Timau, ki se nahaja na južni strani prelaza, ima le petsto prebivalcev, kjub temu pa kar štiri različna poimenovanja. Timau, ki izvira od rimskega boga rek – Timavusa, je italijansko, Tischelwang pa nemško ime. V dialektu se nemško ime spremeni v Tischlbong, ker pa smo v Furlaniji, obstaja še furlanski Tamav.

Pred zaključnim vzponom na Monte Floriz se ustavimo na planini Plotta.
Foto: Neva Pristov

Timau je jezikovni otok (nem. *der Sprachinsel*), podobno kot bližnja Sappada/Plodn in Sauris/Zahre. Germanska naselitev Timava je potekala v srednjem veku, in sicer so tja prišli koroški knapi (rudarji) iz Ziljske doline in območja okoli jezera Weissensee in se preživljali s kopanjem bakra in srebra. Njihova posebna govorica, imenovana nemško *tischlbongarisch* se je ohranila živa do danes in jo poučujejo tudi v šoli. Na videz tipično furlansko gorsko mestece, ki kaže navzven le malo življenja, skriva torej bogato jezikovno kulturno dediščino. Morda se po opravljenem turnem smuku ustavimo v spodnjem Timauu in prekrizamo naše znanje nemškega jezika s *tischlbongarščino*. Ni vrag, za kavo ali jedačo se bomo že sporazumeli. Bojda je ena od tradicionalnih jedi v Timauu *croppfi*, ki kar sama kliče po primerjavi z našimi rateškimi krapji.

Turni smuki, ki so opisani v prispevku, razen strme Creste Verde, niso posebej zahtevni. Odlikuje jih v prvi vrsti pokrajinska lepota in neobljudenost. Marsikdaj je v teh koncih tudi vreme že drugačno in tedaj nas še posebej pokliče tja. Seveda se bomo na vseh opisanih turah tudi smučarsko popolnoma zadovoljili, če nam bo le uspelo uganiti prave snežne razmere. Dva opisana turna smuka, Cresta Verde in Monte Floriz, začnemo neposredno s ceste, ki vodi na prelaz, druga dva, Monte Terzo in Cima Avostanis, pa sta v neposredni bližini.

Tudi tokrat smo poskrbeli za video vpogled (za dva od opisanih turnih smukov), ki ga najdete v navedbah spletnih povezav. Za vse tiste nejeverne Tomaže, ki težko verjamejo na besedo.

Sončna Cima Avostanis
leži čisto zadaj.
Foto: Tanja Jankovič

Monte Floriz

Monte Floriz je malo obiskan turnosmučarski cilj, čeprav nanj vodita kar dva pristopa. Zahodni, iz vasi Collina, je opisan v italijanskem turnosmučarskem vodniku *Scialpinismo in Carnia*. Našo turo pa smo zastavili z vzhoda in neposredno s ceste, ki vodi na prelaz Passo di Monte Croce. Turna smuka z Monte Floriza je srednje zahtevna. Z dobrimi tisoč metri nadmorske višine terja nekaj kondicije, smučarsko pa je večina vzpona precej lahka, le zadnja strmina od planine Plotta do vrha je strma in osenčena. Kakšne pa bodo razmere tam, ugotovimo šele na licu mesta in to turi da vsaj malce pridihava avanture.

Smučanje z Monte Floriza je zelo pregledno, poteka po širokih pobočjih in s čudovitim razgledom na mogočna ostenja, ki pritiskajo na nas s severa z najvišjim vrhom Monte Cogliansom/Hohe Warte na čelu. Za zadnjo strmino so srenaci vsekakor nepogrešljiv pripomoček. Zaradi nizkega izhodišča je pomembno, da imamo že spodaj po dostopni cesti sneg in da so plazovne razmere stabilne zaradi zgornje strmine. Torej, Monte Floriz je prijeten in pohleven, če znamo primerno pristopiti k njemu. Podobno kot pri marsikaterih rečeh v življenju. Na turi planinskih koč ni. Desno nad seboj v sedlu sicer zremo v pozimi neoskrbovano kočo Marinelli. Planina Plotta pod vršno strmino leži na prostrani izravnavi in nam bo služila kot odlično mesto za počitek pred naskokom na vrh. Namig: v starem delu sicer majhnega Timaua poiščite lokalno picerijo, kot se za domovino pice spodobi. Zakaj pa vrčki piva v Italiji držijo le 0,4 dcl, ostaja uganka.

Cima Avostanis, 2193 m

Tudi Cima Avostanis spada med manj znane turnosmučarske vrhove, kar je pravzaprav nenavadno. Gre za eno najlepših tur v sicer močni okoliški konkurenci.

Na Cimo Avostanis prav tako vodita dva pristopa. S prelaza Passo di Monte Croce Carnico je daljši, položnejši in senčen, na tem mestu pa bomo opisali južnega, ki vodi čez planino Pramosio. Ta tura je izredno razgibana in se ponaša z mnogimi zanimivostmi na poti. Že na dostopni, lepo speljani novejši gozdni cesti, bomo imeli pri vzponu čas opazovati mogočen jelov gozd, ki je v občinski lasti. Žal so ga v zadnjih letih mestoma poškodovali vetrolomi in druge ujme. Planina Pramosio se nahaja na izjemno lepi izravnavi s panoramo, ki ji ni para. Tudi arhitektura objektov, ki poleti služijo tudi turističnemu obisku, se lepo sklada z okolico. V neposredni bližini planine bomo opazili navpično marmorno ostenje, ki je videti kot odrezano. Kar tudi je, saj je pridobivanje marmorja tam še živo. Pod vršno kupolo Avostanisa bomo prišli še do zamrznjenega visokogorskega jezera in naslednje vertikalne stene nad njim. Le-ta pa je naravna in služi plezalcem za pretegotvanje okončin. Poleg tistega osnovnega razloga našega obiska, torej turnega smučanja, dobimo za bonus še zvrhano košarico naravnih lepot in kulturne dediščine. In to vse za isto ceno, le kartico zvestobe Karnijskim Alpam potrebujemo.

Turni smuk z Avostanisa ni pretežak, strmejša mesta se izmenjujejo s položnejšimi odseki, tako da sta tako vzpon kot spust varna in razgibana. Še najzahtevnejša zna biti vršna kupola, kjer v vetrovnih razmerah sneg ne popusti navkljub sončnemu dnevu in južni ekspoziciji. Turni smuk na Cima Avostanis premore tudi zahtevnejšo inačico, in sicer se pri jezeru Avostanis odcepate levo proti sosedu, ki

Planina Pramosio pod
Cimo Avostanis
Foto: Tomaž Hrovat

Monte Terzo s planine
Pramosio
Foto: Tomaž Hrovat

se imenuje Creta di Timau. Le-ta ima izpostavljen vršni greben in je zato znatno zahtevnejši od Avostanisa.

Monte Terzo, 2034 m

Monte Terzo je en tak skrit in samotni gorski draguljček. Februarja leta 2015, za nameček je bil še delovni dan, je bila tura na ta mali, a čudovito oblikovani

Informacije

Kako na prelaz Passo di Monte Croce Carnico/Plockenpaß:

Nanj se pripeljemo z južne strani, in sicer se iz osrednje Slovenije pripeljemo po cestni povezavi Ljubljana–Kranjska Gora–Trbiž/Tarvisio–Tolmeč/Tolmezzo, kjer na izvozu Carnia avtocesto zapustimo. Na koncu Tolmeza (križišče) zavijemo desno in sledimo oznakam za Plöckenpass/Passo di Monte Croce Carnico skozi vasi Arta Terme, Paluzza in Timau, kjer se cesta usmeri proti zahodu in se dvigne na prelaz. S severa se pripeljemo po Ziljski dolini /Gailtal, in sicer po cestni povezavi Ljubljana–Kranjska Gora se čez Korensko sedlo pripeljemo v Podklošter/Arnoldstein in po Ziljski dolini/Gailtal skozi Šmohor/Hermagor do kraja Mauthen. Tu zavijemo levo navzgor po cesti, ki pelje na prelaz. Prelaz je plužen vso zimo. Na prelazu ni možnosti namestitve za prenočevanje, na opuščnem mejnem prehodu obratuje manjši gostinski obrat. Iz Ljubljane je po obeh možnostih približno dve in pol uri vožnje.

Vodnik: Sc. Carnica di Alpin. e Scialp. Cirillo Floreanini (ur.): *Sci-alpinismo in Carnia. Itinerari scelti nelle Alpi Carniche*. Edizioni inMont, 2009.

Spletne povezave: www.regione.fvg.it/asp/valanghe/welcome.asp

www.meteomin.it/WebCam/webcam_Montagna.asp

www.youtube.com/watch?v=guQVPrdwpUk

<https://vimeo.com/120306809>

<https://de.wikipedia.org/wiki/Timau#Ortsnamen>

www.koemau.com/show_content.php?sid=376

Zemljevid: *Alpi Carniche - Carnia Centrale*, Tabacco 09, 1: 25.000.

osamelec tako zapuščena, da se je sam bog usmili. Nikjer nobenih ljudi, nikjer nobenih sledi predhodnikov. Pod vrhom so ostanki planine, kjer začutiš, kako skopo je bilo odmerjeno udobje prebivalcem teh dolin še pred kratkim. Čeprav Monte Terzo ni gora turnosmučarskih presežnikov v sodobnem pomenu, ostane dan te ture v prelepem in trajnem spominu.

Vzpon je tipično karnijski; sprva po zasneženi cesti po gozdu, nato dosežemo lepo in razgledno planino nad gozdno mejo in nato tretji del, ki vodi na vršno piramido. Monte Terzo ima za nameček prekrasno razgledno lego. Čez dolino Grande pod nami se z vrha odpre proti severu zelo fotogeničen pogled na Monte Coglians, pa tudi krnica La Cjavenate pokaže svoja nedrja v vsem razkošju kot od nikoder. Smučarski užitki so kljub razmeroma kratki turi vseeno raznoliki. Prav z vrha smučamo najprej proti jugu strmo v sedelce in tu zna biti sneg že razmehčan. Nižje smučamo po ozki, senčni dolinici, ki nam obeta morda še pršič. Pod planino je udoben spust po cesti, kjer nas ne more nič več presenetiti. Monte Terzo je turni smuk, ki premore posebno in težko opisljivo ljubkost. Morda zaradi samotnosti ture tukaj izrazito doživljamo vse karakteristike Karnijskih Alp, zaradi katerih se tja znova in znova vračamo.

Cresta Verde/Grüne Schneid, 2086 m

Dvojezično ime nakazuje na geografsko dvojnost širokega sedla, saj leži na državni meji med Italijo in Avstrijo. Avstrijsko ime je za nas še posebej primerno – *der Schneid* pomeni namreč pogum, in tega bomo nekaj na tej turi tudi potrebovali.

Cresta Verde je strma in kratka tura. Na njej bodo uživali tisti z res dobrim smučarskim znanjem. Zaradi enakomerne strmine v zgornjem delu je tura plazovno izpostavljena, zato so ključne stabilne snežne razmere. Ker je pobočje obrnjeno direktno na jug, je morda bolje kot čakati na spomladanski srenej ujeti dobre razmere v času koledarske zime.

Vzpon zaključimo pod izrazitim skalnim čokom, ki je priročno mesto za nameščanje smuči. Cresta Verde zaradi svoje kratkosti ne pomeni posebnega doživljajskega presežka. V spominu ostane bolj kot preizkušanje meja našega smučanja. Zanimivo je, da pri vzponu občudujemo v naši neposredni bližini še bistveno zahtevnejšo vzhodno pobočje Crete di Colline/Kollinkofla, ki s 45-stopinjsko naklonino izziva alpinistične smučarje in je bil prvič presmučan leta 1976. Za nekatere je naša Cresta Verde torej lahko vstopnica za še težje podvige, za druge skrajni domet turnosmučarskega početja. Prosto po Shakespearju: kakor vam drago, le da je varno in da se srečno konča!

Na Cresto Verde vzemimo s seboj poleg osnovne opreme še dereze in cepin, pa tudi čelada je obvezen zaščitni del. Ne gre sicer za nič izjemnega, vendar si zdrsa, zelo podobno kot na vesinah našega Krna, ne smemo privoščiti. Glede ocene količine snega na prelazu Passo di Monte Croce Carnico nam je v pomoč spletna kamera.

Cima Avostanis, 2193 m

Osrednje
Karnijske Alpe

Tudi Cima Avostanis spada med manj znane turnosmučarske vrhove, kar je pravzaprav nenavadno. Gre za eno najlepših tur v sicer močni okoliški konkurenci. Na Cimo Avostanis prav tako vodita dva pristopa. S prelaza Passo di Monte Croce Carnico je daljši, položnejši in senčen, na tem mestu pa bomo opisali južnega, ki vodi čez planino Pramosio. Ta

tura je izredno razgibana in se ponaša z mnogimi zanimivostmi na poti. Turni smuk z Avostanisa ni pretežak, strmejša mesta se izmenjujejo s položnejšimi odseki, tako da sta tako vzpon kot spust varna in razgibana.

Zahtevnost: Srednje zahteven turni smuk

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (lopata, sonoda, žolna).

Izhodišče: Obcestni zaselek Laipacco, pribl. 1000 m. Iz osrednje Slovenije se pripeljemo po cestni povezavi Ljubljana–Kranjska Gora–Trbiž/Tarvisio–Tolmeč/Tolmezzo, kjer na izvozu Carnia avtocesto zapustimo. Na koncu Tolmeza (križišče) zavijemo desno in sledimo oznakam za Plöckenpaß/Passo di Monte Croce Carnico. Izhodišče je nekaj kilometrov pred Timauom, kjer moramo ujeti oznako za cesto na planino Pramosio, kar je tudi ključ ture. Tukaj nam znajo biti sodobne navigacijske naprave krepko v pomoč. WGS84: N 46,5725°, E 13,019529°

Višinska razlika: Pribl. 1100 m (odvisno, kje pustimo avto)

Čas vzpona: 4 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Sc. Carnica di Alpin. e Scialp. Cirillo Floreanini (ur.): *Scialpinismo in Carnia. Itinerari scelti nelle Alpi Carniche*. Edizioni inMont, 2009.

Vzpon na Cimo Avostanis Foto: Jože Kastelec

Monte Terzo, 2034 m

Osrednje
Karnijske Alpe

Monte Terzo je turni smuk, ki premore posebno in težko opisljivo ljubkost. Morda zaradi samotnosti ture tukaj izrazito doživljamo vse karakteristike Karnijskih Alp, zaradi katerih se tja znova in znova vračamo.

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (lopata, sonoda, žolna).

Izhodišče: Vasica Cleulis, pribl. 110 m. Iz osrednje Slovenije se pripeljemo po

cestni povezavi Ljubljana–Kranjska Gora–Trbiž/Tarvisio–Tolmeč/Tolmezzo, kjer na izvozu Carnia avtocesto zapustimo. Na koncu Tolmeza (križišče) zavijemo desno in sledimo oznakam za Plöckenpaß/Passo di Monte Croce Carnico. Približno dva kilometra pred Timauom je na levi strani v bregu vasica Cleulis. Tam skrenemo, vendar še spodaj pod vasjo poiščemo cestico v desno, ki nas vodi do izhodišča. Po dobro izdelani betonski cesti se peljemo do snežne odeje in stopimo neposredno na smuč. Morda je dovoz do izhodišča še najbolj orientacijsko zahteven del našega turnega smuka. WGS84: N 46,572018°, E 12,9905°

Višinska razlika: Pribl. 900 m

Čas vzpona: 3 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Sc. Carnica di Alpin. e Scialp. Cirillo Floreanini (ur.): *Scialpinismo in Carnia. Itinerari scelti nelle Alpi Carniche*. Edizioni inMont, 2009.

Zemljevid: *Alpi Carniche - Carnia Centrale*, Tabacco 09, 1 : 25.000

Na vrhu Monte Terza Foto: Tanja Jankovič

Zemljevid: *Alpi Carniche - Carnia Centrale*, Tabacco 09, 1: 25.000

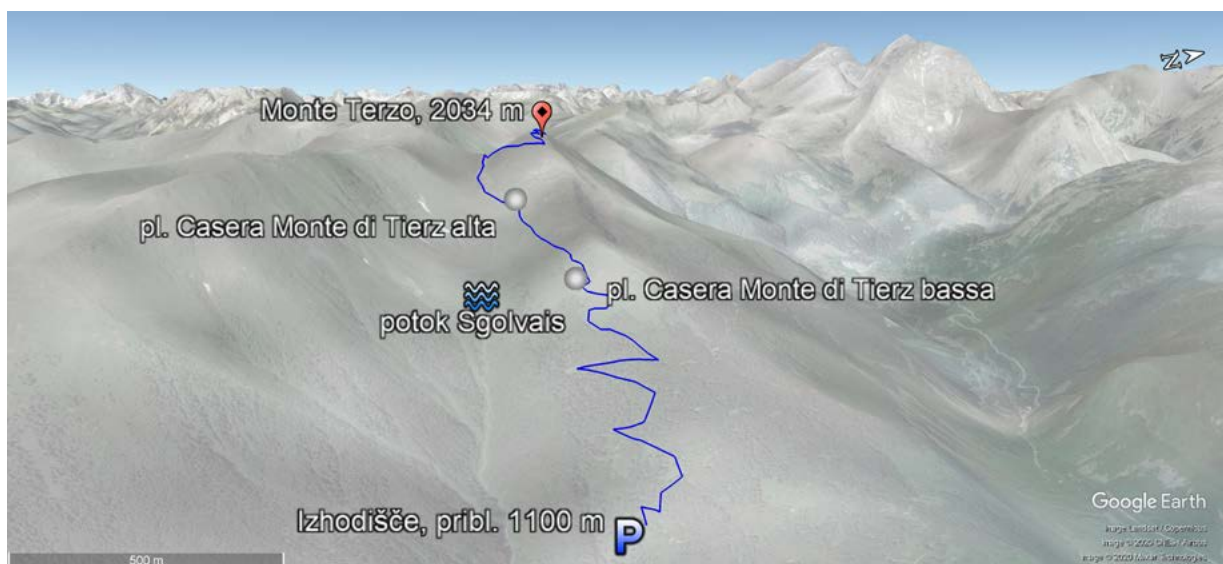
Vzpon: Po gozdni cesti, ki vodi na planino Pramoso, se peljemo z avtom, dokler je mogoče (navadno do ene od serpentin na višini približno 1100 m nadmorske višine). Stopimo na smučī in se deloma po cesti, deloma po markiranih bližnjicah udobno vzpenjamo

do planine Pramoso, 1619 m. Od planine gremo dalje proti severu in blago proti desni po naravnih prehodih in po razgibanem terenu proti sedlu Pramoso neposredno nad nami. Pod sedlom se obrnemo levo in dosežemo zgornjo planino Pramoso na 1940 metrih. Od nje se malce spustimo in zavijemo okrog strmega rebra pred nami tako,

da sledimo mulatjeri, ki jo slutimo pod snegom. Na rebro zagledamo pod nami jezerce Avostanis, nadaljujemo desno mimo njega in nezgrešljivo proti vrhu Avostanisa.

Spust: Smučamo po poti vzpona.

Tomaž Hrovat

Vzpon: Z izhodišča se napotimo po gozdni cesti in po nekaj okljukih dosežemo markirano pot št. 155. Na to moramo biti pozorni, kajti zdaj bomo ves čas hodili v smeri te poti. V dobri uri dosežemo spodnjo planino Tierz/Casera Monte di Tierz bassa. Tu se svet odpre in nadalje se usmerimo proti levi navzgor proti široki grapi potoka

Sgolvais. Dno grape dosežemo šele na opuščeni zgornji planini Tierz (Casera Monte di Tierz alta). Od tu dalje gremo po ozki grapasti dolinici nedaleč proti sedlu, ki pa ga ne dosežemo, temveč se malo pred njim obrnemo strmo desno in v škarjastih okljukih dosežemo vrh Monte Terza. Na vrhu je malce načičkano božje znamenje.

Spust: Smučamo po poti vzpona. Varianta smučanja poteka tudi na sever čez planino Cjaula in navzdol do glavne ceste, ki vodi na prelaz. Seveda si v tem primeru poprej odgovorimo na logistično vprašanje o povratku na izhodišče.

Tomaž Hrovat

Monte Floriz, 2184 m

Osrednje
Karnijske Alpe

Monte Floriz je malo obiskan turnosmučarski cilj, čeprav nanj vodita kar dva pristopa. Z dobrimi tisoč metri nadmorske višine terja nekaj kondicije, smučarsko pa je večino vzpona precej lahek, le zadnja strmina od planine Plotta do vrha je strma in osenčena. Monte Floriz je prijeten in pohleven, če znamo primerno pristopiti k njemu.

Zahtevnost: Srednje zahteven turni smuk

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, vključno s sreniči in plazovnim trojčkom (lopata, sonda, žolna).

Izhodišče: Tretja serpentina na južni strani prelaza Passo di Monte Croce, pribl. 1100 m. Iz osrednje Slovenije se pripeljemo po cestni povezavi

Ljubljana–Kranjska Gora–Trbiž/Tarvisio–Tolmeč/Tolmezzo, kjer na izvozu Carnia avtocesto zapustimo. Na koncu Tolmeza (križišče) zavijemo desno in sledimo oznakam za Plöckenpaß/Passo di Monte Croce Carnico. Ob cesti je prostora dovolj za nekaj avtomobilov. WGS84: N 46,595583°, E 12,950213°

Višinska razlika: Pribl. 1100 m

Čas vzpona: 3–4 h

Sezona: December–marec

Vodnik: Sc. Carnica di Alpin. e Scialp. Cirillo Floreanini (ur.): *Scialpinismo in Carnia. Itinerari scelti nelle Alpi Carniche*. Edizioni inMont, 2009.

Zemljevid: *Alpi Carniche - Carnia Centrale*, Tabacco 09, 1 : 25.000

Vzpon: Po gozdni cesti, ki se vije skozi temen smrekov gozd, v približno eni uri dosežemo gozdno mejo. Tu je križišče poti in če bi sledili naravnemu prehodu proti desni, bi naredili turo na La Cjanevate (glej *Planinski vestnik*, št. 2/2017). Ker so naši nameni tokrat drugačni, obrnemo levo proti jugu in dosežemo planino Val di Collina, ki leži na 1445 metrih.

Planina Plotta, v ozadju levo se dviga Monte Floriz. Foto: Jože Kastelec

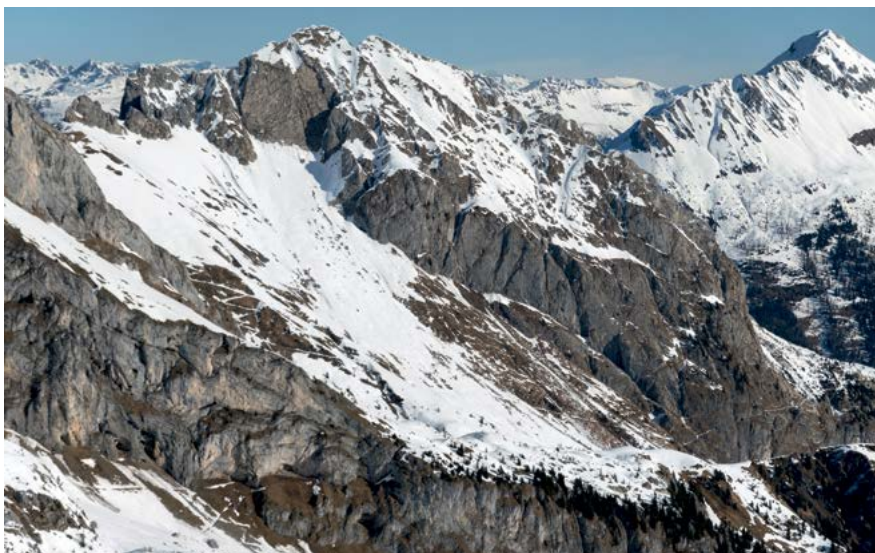
Cresta Verde/Grüne Schneid, 2086 m

Osrednje
Karnijske Alpe

Dvojezično ime nakazuje na geografsko dvojnost širokega sedla, saj leži na državni meji med Italijo in Avstrijo. Avstrijsko ime je za nas še posebej primerno – der Schneid pomeni namreč pogum, in tega bomo nekaj na tej turi tudi potre-

bovali. Cresta Verde je strma in kratka tura. Na njej bodo uživali tisti z res dobrim smučarskim znanjem. Glede ocene količine snega na prelazu Passo di Monte Croce Carnico nam je v pomoč spletna kamera.

Strme vesine Creste Verde. V zasneženem pobočju je lepo vidna označena pot. Foto: Tanja Jankovič

Zahtevnost: Zelo zahteven turni smuk. Pazljivost priporočamo pri zelo strmem spustu.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (lopata, sonda, žolna), cepin, dereze in čelada.

Izhodišče: Prelaz Passo di Monte Croce Carnico/Plöckenpaß, 1360 m. Iz osrednje Slovenije se pripeljemo po cestni povezavi Ljubljana–Kranjska Gora–Trbiž/Tarvisio–Tolmeč/Tolmezzo, kjer na izvozu Carnia avtocesto zapustimo. Na koncu Tolmeza (križišče) zavijemo desno in sledimo oznakam za Plöckenpaß/Passo di Monte Croce Carnico ali pa se po cestni povezavi Ljubljana–Kranjska Gora čez Korensko sedlo pripeljemo v Podklošter/Arnoldstein in po Ziljski dolini/Gailtal skozi Šmohor/Hermagor do kraja Mauthen. Tu zavijemo levo navzgor po cesti, ki pelje na prelaz.

WGS84: N 46,602048°, N 46,602048°

Višinska razlika: 726 m

Čas vzpona: 2.20 h

Sezona: December–marec

Nadaljujemo položno po kolovozni poti, vzpenjajoč se nad potokom Rio di Collina, in se tako približujemo Monte Florizu, ki je dobro viden pred nami. Ker ga gledamo neposredno v lice, je videti strm in vzbuja tudi tesnoba vprašanja, kot je to navadno pri pogledu "en-face" v obličje gore. Naslednjo planino Plotta dosežemo

na 1760 metrih, kjer je čas za počitek in pripravo na zaključni vzpon. Pogumno se brez ovinkarjenja zapodimo naravnost, sproti poiščemo najugodnejšo smer vzpenjanja in že smo na razglednem Monte Florizu. Na jugu uzremo Monte Crostis (prav tako opisan v *Planinskem vestniku*, št. 2/2017), ki ga povezuje mestoma

izpostavljeni greben čez plitvo škrbino Plumbs, 1976 m.

Spust: Smučamo po poti vzpona. V ugodnih razmerah bomo uživali v strmini nazaj do planine Plotta, potem pa v udobnem dričanju do izhodišča.

Tomaž Hrovat

Cresta Verde/Grüne Schneid 2086 m

Vodnik: Sc. Carnica di Alpin. e Scialp. Cirillo Floreanini (ur.): *Scialpinismo in Carnia. Itinerari scelti nelle Alpi Carniche*. Edizioni inMont, 2009.

Zemljevid: *Alpi Carniche - Carnia Centrale*, Tabacco 09, 1: 25.000

Vzpon: Na italijanski strani prelaza (nekaj deset metrov pred prvimi objekti)

prestopimo s ceste na levo stran čez narinjen sneg in ujamemo širšo pot, ki je markirana (št. 146). Pot se zlagoma vzpenja po zaprti dolinci, pred nami pa se razprostirajo strma pobočja Crete di Collina. Na višini približno 1600 metrov ne nadaljujemo po dolini, temveč se usmerimo desno proti našemu cilju.

Tu po potrebi nadenemo sreniče, kajti kasneje v pobočju postane to nevarno početje. V enakomernem, a strmem vzponu ubiramo najustreznejšo linijo glede na snežne razmere in dosežemo široko sedlo Cresta Verde.

Spust: Smučamo po poti vzpona.

Tomaž Hrovat

Brez potnega lista na vrh

Dvajset let od odprave na Gjačung Kang

Kadrovska odprava na Daulagiri leta 1998 je bila za nekatere od nas prva izkušnja Nepala, Himalaje in najvišjih gora na svetu. Boljše ne bi mogli dobiti. Ob vseh ozirih skrbno izbrani in odlični ekipi ni manjkalo prav ničesar. Dve tretjini mladih in ena tretjina starejših – takrat se nam je tako zdelo, zdaj vidim, da je bil Viki Grošelj tedaj še mlad. Dobili smo čudovit pohod do baznega tabora, zahteven vzpon, vrh osemtisočaka in prešerno zabavo, kjer koli se je ponudila priložnost.

Tone Škarja je veliko govoril o svojem najljubšem delu Himalaje, pogorju Kangčendzen-ga. Govoril je o velikem, še nepreplezanem južnem ostenju tretje najvišje gore sveta. Najprej smo to poslušali z zanimanjem, po doseženem vrhu Daulagiri pa z navdušenjem. Večina bi odšla tja že jutri. A dve leti sta dolgi in vmes se je zgodilo veliko stvari, ki so nas odvrnile od Kanča, kot v alpinističnem žargonu imenujemo Kangčendzeno. Vedeli smo, da se

bomo raztepli na mnoge konce. Oba s Petrom sva zastrigla z ušesi, ko se je začelo govoriti o odpravi v naslednjem letu. Cilj, Gjačung Kang, je 7952 metrov visoka gora na meji Nepala in Kitajske. Slike mogočne in drzne gore sem se spomnil iz Tonetove knjige *Everest 79*. Veliko ljudi jo gleda in občuduje, a nihče ne ve njenega imena. Težko izgovorljivo je, a glavni razlog, da se še nihče ni zmenil zanjo, je 48 metrov. Toliko jo namreč loči od elitne skupine štirinajstih

Skupinska fotografija, stojijo od leve: Janko Meglič, Tomaž Jakofčič, Matic Jošt, Marko Prezelj, Peter Mežnar, čepijo: Marko Čar, Andrej Štremfelj, dr. Žare Guzej, Blaž Navršnik. Arhiv Tomaža Jakofčiča

osemtisočakov in zemljepisne slave. Zato ostaja na nevhvaležnem petnajstem mestu in z nazivom najvišji neosemtisočak. Nekaj so špekulirali, da je gora v re-snici visoka več kot 8000 metrov; nekaj let za nami je nameravala ameriška odprava prinesiti na vrh natančno merilno napravo, ki bi stvar uredila. Žal se je eden od ameriških alpinistov med sestopom z aklimatizacijskega prvenstvenega vzpona smrtno ponesrečil, zato so se ostali člani plezanju na Gjačung Kang odpovedali.

Pred nekaj dnevi sem na socialnem omrežju gledal fotografije, ki so hvalile razgled z vrha Gokyo Ri, 5357 metrov visokega popularnega razgledišča nad istoimenskimi jezeri, na Everest, Lotse, Makalu ... Na fotografiji je prevladoval Gjačung Kang, ki je od tam viden kot na dlani. Že sem hotel pametovati, ko se mi je posvetilo, da v teh dneh¹ mineva dvajset let, kar smo bili tam. Ob tem sem se zasanjal in ugotovil, da bi veljalo napisati zgodbo o tem jubileju in tej prav posebni odpravi – vsaj zame. Takrat sem na lastni koži spoznal, da se do tiste tanke meje med biti in ne biti ne pride le s plazom, zdrsom ali odlomljenim oprimkom. Do nje se lahko pride tudi zelo počasi, ob polnem dojemanju vsega naokoli.

Pot v Tibet

Po običajnem razpisu Planinske zveze Slovenije se je v začetku leta 1999 izoblikovala ekipa devetih članov

osrednje alpinistične odprave tistega leta pod okriljem PZS. Vodja je bil Andrej Štremfelj, člani Marko Prezelj, Marko Čar, Matic Jošt, Janko Meglič, Blaž Navršnik, Peter Mežnar, dr. Žare Guzej in jaz. Cilj – prvi vzpon v dva tisoč metrov visoki severni steni Gjačung Kanga v alpskem slogu. Ekipa je bila dobra, tudi večina nas, "mladincev", je že imela izkušnje na osemtisočakah.

Sredi septembra smo odpotovali v Nepal. Že takoj na začetku se nam je zataknilo. Zaradi izgubljene prtljage smo morali čakati v Katmanduju celih pet dni. Za tako mlado in nestrpno ekipo je bilo to veliko. Dva dni raziskovanja Katmanduja prija, več pa najeda. Odpravili smo se na hrib nad mestom, da se razgibamo in zapolnimo dan. Ko smo se vrnili, je del izgubljene prtljage že prišel, zato smo se naslednji dan z razmajanim avtobusom odpravili proti Tibetu. Tudi midva s Petrom, čeprav sva imela želodčne težave. Klasika. Tudi če si previden, te neprijazne amebe vseeno najdejo. Pri Petru in njegovi ravnodušnosti o tem ni bilo dvoma. Kar na ulici si je privoščil sendvič s svežim paradižnikom. Že isto noč je njegovo rjojenje nad straniščno školjko slišal tudi simpatični čuvaj v hotelu Thorong La, običajnem zatočišču vseh slovenskih odprav. Žare naju je založil z zdravili in smo šli. Na meji smo morali zaradi prometnega kaosa čakati nekaj ur. Mučno. Ležali smo v senci tovornjakov, ko me je ponovno pritisnilo, zelo na hitro in zelo močno. V počasnem teku, da sem še lahko stiskal mišice medeničnega dna, sem skušal priti do

*Bazni tabor na višini 5600 metrov, zadaj severna stena Gjačung Kanga
Foto: Tomaž Jakofčič*

¹ Prispevek smo prejeli konec novembra 2019. (Op. ur.)

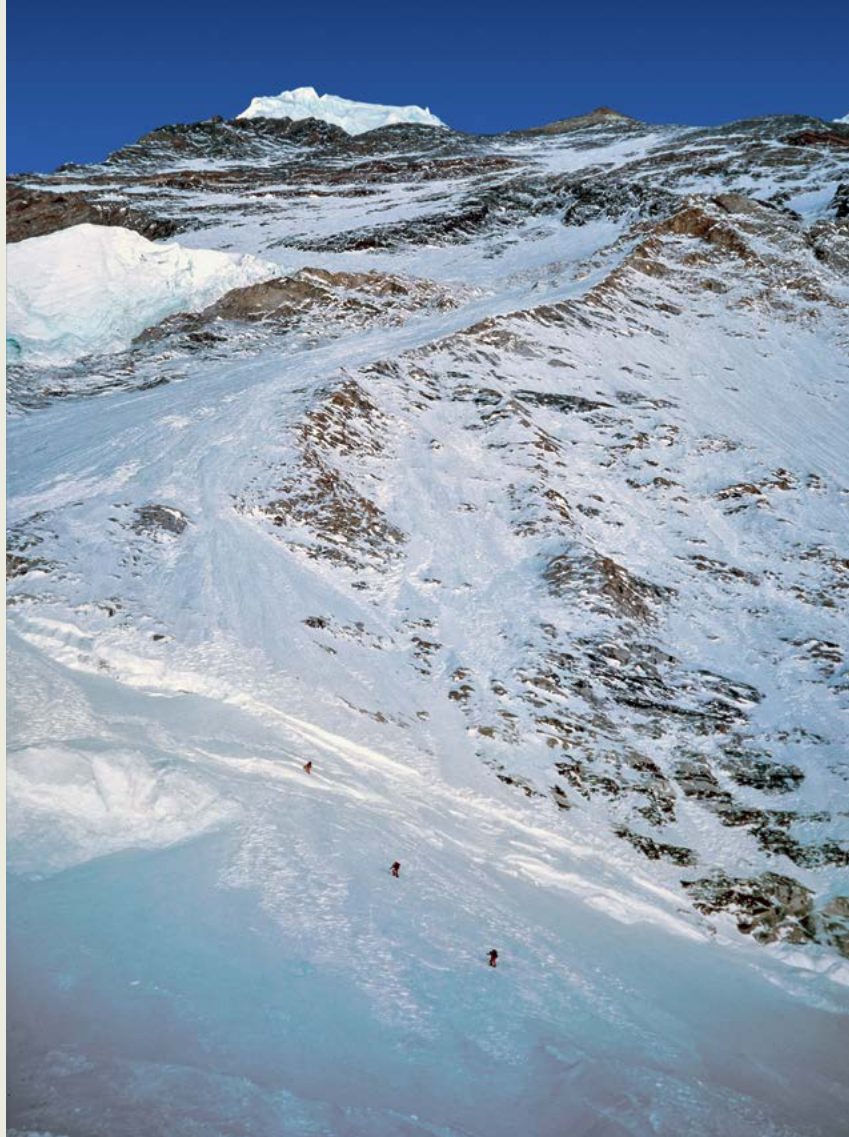

bližnjega stranišča. A tik pred vrati nisem več zdržal. V hlače sem se, sem nedvoumno pomislil. Na srečo se je večina tovarišev takrat pogovarjala s francoskim alpinističnim zvezdnikom Marcom Batardom, ki se je po nesreči s plazom vračal s Čo Oja, in sem se lahko častno uredil.

Čez tibetansko planoto se je takrat potovalo po dokaj slabi, prašni makadamski cesti, zato je pot trajala dalj časa kot danes. Na izhodu iz kanjona nad Zangmujem, ko se plato pravzaprav začne, smo se ustavili v kraju Nyalam na višini čez 3800 metrov, da bi se aklimatizirali. Prvič smo lahko na lastne oči doživeli kitajsko represijo nad Tibetanci. Potisnili so jih na rob vasi, v skromna bivališča, okrašena z iztrebki jakov, ki jih pozimi uporabljajo za kurjavo, medtem ko se center kraja bohota v klasični kitajski arhitekturi s snežno belimi zgradbami z modrimi okni ter z resnimi obrazi mnogih policistov in vojakov.

Nekaj dni smo se podili po okoliških vrhovih. Najvišji, ki smo ga zaradi podobne oblike imenovali Ratitovec, je bil visok že 5600 metrov in z njega so se videle visoke snežene gore. V naslednjih dneh nas je pot vodila čez dva več kot 5000 metrov visoka prelaza, v dolino znamenitega ledenika Rongbuk. Tam je bilo vožnje konec. Treba je bilo pripraviti tovore, primerne za jake, tamkajšnje govedo, s katerim bomo v treh dneh prišli do baznega tabora, ki je bil v prijetni morenski kotanji na višini 5600 metrov, tik nad ledenikom Gjačung Kang. Sam sem spet bolehal in hodil z vročino. Drugi dan se je vreme na hitro poslabšalo in iz nahrbtnika sem v naglici vlekel vetrovko, ki je bila popolnoma na dnu. Pri tem nisem opazil, da je padla ven tudi torbica z denarjem in potnim listom. Nesrečo sem opazil šele v baznem taboru. Pohitel sem nazaj in na poti spraševal gonjače jakov, ali jo je kdo našel. Seveda je ni, saj je bilo za tibetanske razmere notri zelo veliko denarja. Na račun te nezgode je bilo naslednji mesec in pol še veliko šal in smeha, z moje strani bolj kislega. Prevladoval je citat "To lose your passport in Tibet is a very unpleasant thing!"² (Lonely Planet) Vse prijateljsko zbadanje sem preživel, poznejši ilegalni prehod kitajske meje ob vračanju pa komajda. Ko smo se vračali, sem skušal stvar urediti na policijski postaji, nekaj kilometrov pred mejo. Po dolgem izpolnjevanju raznih formularjev jih je kitajski uradnik ošvrknil s pogledom in me hladno vprašal: "Kje je vaša najbližja ambasada?" "Peking," sem odgovoril in tiho dodal "2500 kilometrov od tu." Oficir je z nespremenjenim mirnim glasom nadaljeval: "Torej vzemite te papirje in pojdite z njimi na ambasado v Peking." Nisem mogel verjeti, da se mi to dogaja. Oddaljen sem štiri ure od Katmanduja, tale me pa pošilja v Peking!?

Po posvetu z Andrejem se odločimo, da se bom poskusil *prešvercati* čez kitajsko-nepalsko mejo. Danes se mi zdi to tako nora ideja, da komaj verjamem, da se je to res zgodilo. Na srečo se je tako zdelo tudi do

zob oboroženim kitajskim vojakom z mrkimi pogledi. Zdelo se jim je neverjetno, da bi kdo poskusil kaj takega, zato niso bili pozorni, temveč so le stoje "hibernirali".

Treba je bilo iti v nekakšen močno zastražen lijak, ki je vodil mimo okenca, kjer so preverjali potne liste. Naredili smo malo zmede, se nagnetli do okenca in jaz sem medtem odkorakal mimo. Še danes me zaskeli po hrbtu, ko se spomnim tistih korakov, čakajoč na jezni in glasni kitajski Stoj, kakor koli se ta že sliši. Nepalska meja na drugi strani Mostu prijateljstva je bila prava igrača. Skupaj z nekaj ženicami in vsemi kokošmi, ki so prosto tekale okoli, sem se sprehodil mimo carinikov.

Gora

Prvotno smo načrtovali plezanje treh različnih smeri. V severovzhodno naj bi iz baze čez dva visoka prelaza krenila Andrej in Mark, ostali pa v severno. A že sam dostop bi bil tako zahteven in dolg, da smo ta načrt opustili. Zasnova odprave je bila moderna, v Himalaji so jo uporabljali najboljši. Kot v Alpah. Prides v bazo, pogledaš naokoli, morda na zemljevid, si izbereš gore in stene, ki so ti vseh in primerne za aklimatizacijo pred glavnim ciljem. Dostopiš, preplezaš, sestopiš, dan ali dva počitka, izbereš nov hrib in tako

Vstop v severno steno
Gjačung Kanga
Foto: Tomaž Jakofčič

² Izgubiti potni list v Tibetu je zelo neprijetna reč.

Peter Mežnar v steni
Siguang Ri
Foto: Tomaž Jakofčič

dalje, dokler nisi dovolj aklimatiziran. Delovali smo v štirih navezah in preplezali sedem novih smeri, na Siguang Ri, 7309 m, in dva še deviška vrhova, Zero Peak, 6700 m, ter Siguang Ri Shar, 6998 m.

Zero Peak je smešno ime, a takrat je bilo na mestu. S seboj smo namreč imeli tudi za tiste čase dokaj okoren satelitski telefon. Že v Katmanduju in pozneje na poti smo veselo klicarili domov s hotelskih streh, dokler se ni začela namesto domačih oglašati dama s prav tako prijaznim glasom: "You have zero." Nikakor je nismo mogli prepričati, naj nam da še eno priložnost. Vedno je bilo samo: "You have zero." Kak teden smo še obredno vlačili na plan veliko škatlo in listali po navodilih, a brez uspeha. Potem smo obupali in naslednji dober mesec dni preživeli daleč stran od preostalega sveta.

Slabo vreme

Po opravljeni aklimatizaciji je prišel čas za glavno dejanje. Čas je, vreme pa ne. V treh dneh neprekinjenega sneženja je v bazi zapadlo meter snega. Vse druge odprave v Tibetu so odšle domov. Ameriška odprava v južni steni Šiša Pangme je v plazu izgubila dva člana, tudi znanega Alexa Lowa. Jaz bi takrat seveda z veseljem odšel domov, tudi popolnoma častno dejanje bi bilo to. Kako ne, preplezali smo cel kup novih smeri, prezebli smo se dovolj, taroka se mi ni dalo več igrati in knjig mi je zmanjkalo. Konec oktobra je

postalo tudi zelo mrzlo. A "stara" dva, na čelu z vodjo Andrejem, nista niti trznila. "Malo bomo počakali, da se sneg posede, in potem poskusili," je dejal Andrej. Zaloga kerozina nam je vidno kopnela in naročiti je bilo treba jake. Z Andrejem sva zato odšla v dolino, v zadnjo vas. "Morda ujameva kako odpravo, ki se vrača izpod Everesta, ali kako drugače pošljeva sporočilo v domovino," je bila vodilna misel. Na srečo se je meter novega snega v bazi z višino tanjšal in v zadnji vasi ga je bilo le še dvajset centimetrov. Dolg in naporen dan je trajalo, da sva doli izvedela, kako smo edina odprava, ki je ostala v Tibetu. Nastanila sva se v objektu, ki je dopoldan šola, popoldan gostilna in ponoči hotel. Popoldne sva sušila premočene čevlje in se grela na šibkem, a vseeno prijetnem soncu. Sicer je bilo že presneto nizko in na odprtem je veter neprijetno bril že v vasi, na višini 4800 metrov.

Ameriški par naju začne spraševati, kaj počneva v praznem Tibetu. Tako se kmalu razkrije Andrejev alpinistični življenjepis. Američana vrže nazaj ali pa se samo delata, v resnici pa ne verjameta. Človek Andrejevega kalibra bi bil v Ameriki velik zvezdnik. Lastnikovemu sinu dava nekaj rupij in sporočilo, ki naj ga poskusi spraviti na prvo pošto in naprej v Katmandu do naše agencije, ki bo poskrbela, da bo prišlo v Evropo. "V redu smo, le satelitski telefon nam ne dela. Lep pozdrav od vseh!" je vse, kar sporočiva, čeprav ne bi stavila niti rupije, da bo sporočilo uspelo preko zasnenežnega Tibeta priti čez pol sveta do domačih. Pre-spiva, zjutraj naju domačin še v mraku z vozom odpelje nekaj kilometrov do konca ceste, od koder se začne dolg pohod v bazni tabor. Tri etape dostopa sva opravila v enem dnevu.

Uzpon

Ko prideva v bazo, vidiva, da so ostali na zadnjem varnem mestu pod severno steno Gjačung Kanga že postavili dva šotora. Služila bosta kot ABC,³ tabor za končni naskok. Vreme je lepo, a zelo mrzlo in vetrovno. Ogromne snežne zastave se dvigajo z vršnih grebenov. Časa za čakanje nimamo več. Tretjega novembra bodo jaki v bazi! Tako 26. oktobra 1999 dve navezi, Matic Jošt in Marko Čar ter Marko Prezelj in Andrej Štremfelj, odideta proti ABC, dan za njimi bomo odšli ostali štirje. Naslednje jutro jih zaman z daljnogledi iščemo v spodnjem delu stene, ko po radijski postaji zvemo, da sta se Mark in Andrej zastrupila z ogljikovim monoksidom in sta ju že nezavestna iz šotora zadnji hip potegnili soseda, potem ko sta slišala njuno bruhanje. Z žalostno povorko se srečamo na pol poti do ABC.

Tako smo Peter in jaz ter Janko in Blaž nenadoma spredaj. Popoldan na soncu kuhamo pijačo in oprezamo za prehodi v steni. Senca in mraz nas kmalu preženeta v šotore. Neznanska trema me kar hromi. Vseeno zaspim. Zjutraj sem okoren, zato že vsi odidejo,

³ Advanced base camp; naprej pomaknjeni bazni tabor, višinska baza. (Op. ur.)

ko zaprem zadrgo šotora in odidem proti steni. Plezamo nenavezani, vsak v svojem ritmu. Izkaže se, da prehod v levo obeta manj kot prečnica na očitno snežno ramo na desni. Predvsem je leva smer izpostavljena seraku, ki kot ladijski kljun visi v zgornjem delu stene. Ko po zadnji strmini plezam na ramo, mi Janko pol ure meče sneg za vrat. Priden kot je, se je že lotil kopanja plitve ploščadi za njun šotorček. Višina našega prvega bivaka je 6800 metrov. Veter je vse močnejši, zato kuhamo notri. Spimo slabo, saj nas celo noč premetava in stene slabo utrjenega šotora so preglasne.

Orkanski veter tudi zjutraj ne pojenja, zato se odločimo, da bomo en dan počakali. Nismo računali na to in plina nimamo dovolj, a zgoraj nas bo odpihnilo ali pa bomo resno pomrznili. Dan se vleče v neskončnost kljub višinski omotici. Naslednjega jutra se Blaž in Janko odločita za sestop. Njun šotor je majhen in slabo sta spala. Peter vztraja, da morava midva 'vsaj' pogledati naprej. Vem, kaj to pomeni, dobro se pozna. Pač, da greva proti vrhu.

V najstrmejšem delu stene nama ni popolnoma jasno, kje je prehod med skalnimi pasovi, zato naju Žare usmerja iz baze. Prečko v levo najdeva, a naju preseneti z nerodnostjo, zato Peter že krepko benti, ko se prekobalim čeznjo. V naslednjem skoku privlečeva iz nahrbtnika vozal, sestavljen iz devetdeset metrov dolge kevlarske vrvi. Medtem ko Peter pleza, se ubadam z vrvjo. Ne uspe mi popolnoma, zato se z vponko pripnem v nekaj zank, ki štrlijo iz zmešnjave vrvi. Te zanke se kmalu lepo razpletejo in vrv se znajde nekaj metrov desno od mene. Kmalu sva na začetku dolge prečke, po kateri doseževa snežišča, ki se s prekinitvami vlečejo proti desni. Ne počutim se dobro, vrti se mi in plezanje mi ne gre. Vidim, da bi me Peter najraje začel spraševati po mojem imenu, od kod sem, koliko je 6 x 4 in podobne trike za ugotavljanje možganskega edema. Vzamem aspirin in čez čas je bolje, le v psiho naju malo navija, saj je že pozno, pred nama pa je še en težji odstavek. Čezenj prideva v poldrugem, 90-metrskem raztežaju. Na velikem platu nad serakom že v mraku skopljeva ploščad. Kot nalašč nama šotor nagaja in po nekaj luknjah v platnu ter izgubljeni palici nama že v trdi temi končno uspe postaviti vegasto zavetje na višini 7500 metrov. Javiva se po radiu, vsi so veseli, vesela sva tudi midva. Sploh, ker sta si Andrej in Mark medtem že opomogla in danes so vsi štirje že na prvem bivaku.

Zjutraj sva spet počasna, Peter je ponoči bruhal. Ker nama zmanjkuje plina, sva premalo pila. Počutiva se prav klavrno. Do vrha naju loči le slabih petsto metrov, zato ni druge. Po desetih minutah se mi zanohta v prste na nogah. Brcam naokoli, a ni nič bolje, zato se vrnem v šotor in si masiram noge. Ko pridem čez pol ure spet ven, je ura že poldan. Sledim stopinjam Petrovih derez in krvavim pljunkom. Ker so noge v redu, mi gre dobro in tik pod vrhom dohitim Petra. Prijetno presenečen je, saj je mislil, da bom ostal v šotoru. Do sem je močno pihalo, na vrhu pa je brezvetrje.

Po vrnitvi z vrha do šotora na 7500 metrov
Foto: Andrej Štremfelj

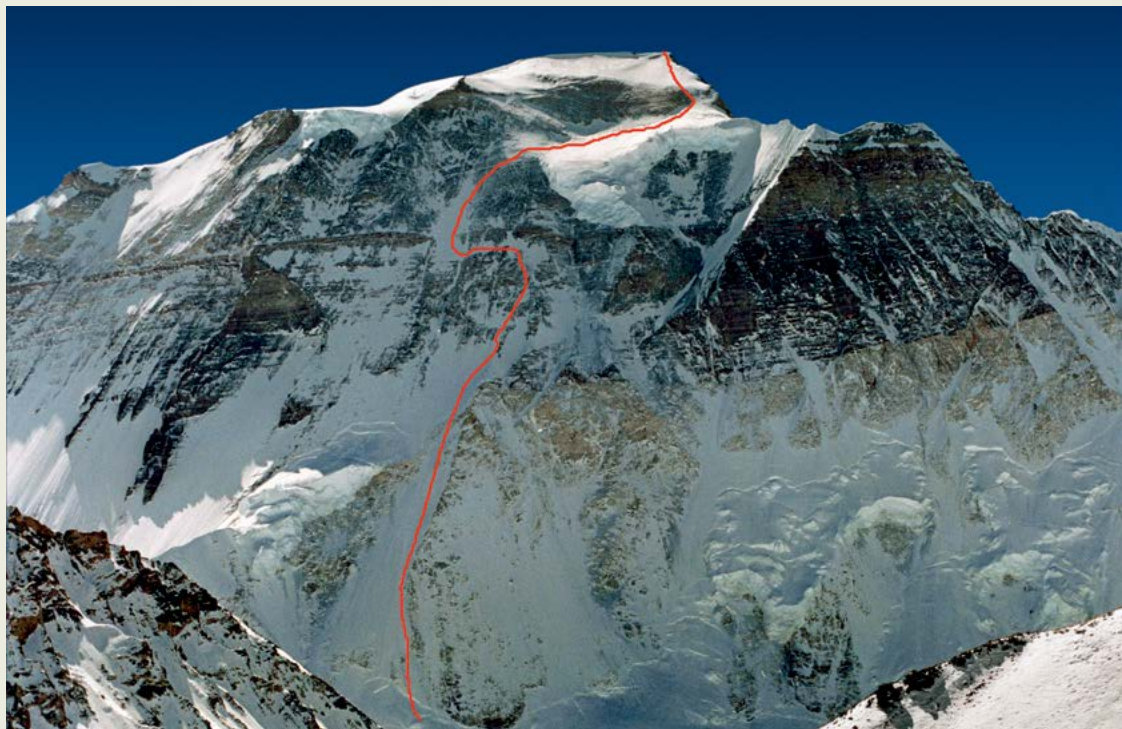
Dolgo se trepljava in opazujeva čudovit razgled na cel svet, Everest in Lotse sta najbližja in kot na dlani. Ko sestopiva do šotora, so tam že ostali štirje, ki so priplezali s prvega bivaka. Čestitajo in skuhamo nekaj pijače, ki jo tako zelo potrebujeva. Čisto sva presušena. Ponoči mi Peter bruha skoraj za vrat, nato zaspi. Zjutraj se dobro počutim, za razliko od Petra, ki še zmeraj stoka. Aspirina si ne upa vzeti zaradi želodca, Žaretovega paketka zdravil pa ne najdeva. Prijatelji krenejo proti vrhu prej kot midva in so zelo hitro nazaj. Medtem jaz brkljam okoli šotora samo v vložkih, zanohta se mi, da stopal sploh ne čutim. Zlezem nazaj v šotor, da si ponovno zmasiram noge. Ne morem in ne morem jih ogreti, za nameček je tu še Peter, ki se mu je po aspirinu stanje toliko izboljšalo, da lahko teži ob moji paniki zaradi prstov.

Dramatičen sestop

Povečana glasnost njegovega prigovarjanja me prebudi iz razmišljanja, ko dojamem, da so vsi, razen naju, že pospravili šotore. Kar se da hitro to stori tudi midva in ob dveh popoldne odhitiva za njimi proti strmemu robu. Čutim, da bo najin sestop po petih dneh na gori in s hudo dehidracijo težak. Telo kriči po tekočini in prstov še vedno ne čutim. Sestopam zadnji in dohitim Petra in Čara, ki se trudita z zabijanjem klina v skalo, da bi nanj pritrdira vrv za spust. Nazadnje kevlarsko vrv pritrdimo na dvo-mljivo snežno sabljo in se po njej drug za drugim spu- stimo. Kot zadnjemu se mi v 50-stopinjskem trdem snežišču sname dereza. Tanka, trda vrv me reže skozi debelo rokavico, z drugo roko pa se četrto ure mučim s pripenjanjem dereze. Naprej sestopamo, kakor kdo ve in zna. V srednjem delu, kjer prehodi niso očitni, nam izdatno pomagajo iz baze, od koder je stena kot na dlani. Po nekaj urah plezanja navzdol pogledam na višinomer in skoraj me zadene kap. "Sedem

Slovenska smer v
severni steni Gjačung
Kanga
Foto: Andrej Štremfelj

tisoč metrov, jaz sem pa mislil, da bom čez eno uro dol. Tole bo šlo do dol samo še na *standgas*,⁴ si mislim, medtem ko Peter, ki se drži kar dobro, spet vpije pod menoj, naj pohitim. S Čarom odideta naprej, sam pa si tisoč metrov visoko v steni počasi privoščim še zadnji požirek in pripravim čelno svetilko. Ni me strah nočnega plezanja po neskončni trdi strmini, niti tega, da je moj baterijski vložek že na koncu, želim si le, da bi bil hitro dol. Glava je še povsem trezna in razsodna, adrenalin opravlja svoje delo, a dehidrirano in utrujeno telo preprosto ne zmore več kot trideset korakov naenkrat, čeprav navzdol.

Trda tema je že, sedlo na desni je še zmeraj pod mano. Ker vem, da je visoko 6300 metrov, ABC pa 5800 metrov, sem nervozen. Ne da se mi več. Razmišljam, da bi se *podričal* navzdol, a zdrava pamet prevlada. "Zberi se, ne boš zdaj, na koncu zamočil," si prigo-varjam, medtem ko vsakih trideset korakov tiščim glavo v sneg. Pod steno vidim lučko in slišim čebljanje. Kričim, naj mi že povedo, kje naj plezam v spodnjem delu, kjer se vleče dolg skok. Končno zaslišim v daljavi odgovor: "Na desno!" "Na čigavo desno pa, hudiča, vašo ali mojo," se derem. Nič. Samo čebljanje pod steno. "Presneto! Veselo nakladajo pod steno, jaz pa tu blodim, čisto *hin*, ob čelki, ki bo vsak čas *crknila*." Vidim, da je promet pod steno prav živahen. Ena lučka pride, druga odide. Kaj se dogaja? Res, bolj mi škodijo kot pomagajo. Občasno sestopam z obrazom iz stene. Dvakrat mi zdrsne, enkrat se odpeljem s kložo, vsakič se ustavim s cepinom. Čelna svetilka mi končno ugasne kakšnih dvesto metrov nad robno zevjo. Spet se derem kot zmešan in na srečo mi "reševalci" naklonijo nekaj pozornosti in povedo, da moram prečiti daleč v desno v njihovo vpadnico. To mi

uspe, potem ko se preko velikih otokov klože in nekaj skalnih reber priplazim v – napačno grapo. Po njej sestopim do konca, kjer še pravočasno opazim visok odlom. Z muko prečim v levo ter preplezam leden spodjedeni skok. Ravno začnem "uživati" v dobrem ledu, ko se mi cepina izpulita in odletim v kup pršiča nekaj metrov niže. V redu, zdaj sem vsaj dol. Nekaj sto metrov pod seboj vidim lučke in spet kričim. Nič, samo čebljanje. Ob tem, da sem še podnevi brez očal slep, se začnem spotikati po plaznem stožcu navzdol. Kmalu ocenim, da bo šlo bolje po zadnji plati. Sede se odpeljem dol. Zaradi teme očitno nisem dobro ocenil strmine, bila je prevelika. Takoj dobim hitrost in prvi poskus ustavljanja s cepinom je neuspešen, cepin mi izpuli iz rok. V strahu pred usodno ledeniško razpoko se z drugim cepinom le ustavim. Ko pridem spet do sape, se mi strga. "Ali bi, prosim, kdo prišel z lučjo po mene!" Končno se me Andrej po vprašanju: "A nimaš čelke, al' kaj?" usmili in pride pome.

Naenkrat mi postane vsa zmeda pod steno jasna. Peter je hudo padel med plezanjem čez robno zev. Pod njo je bilo še dobrih dvesto metrov strmega pobočja, posutega z velikimi ledenimi kosi, ki so se odlomili od seraka skoraj dva tisoč metrov višje. Peter se je po padcu kotalil skoraj do dna strmine. Zdaj ne more hoditi in ne ve, za kaj gre. Prijatelji so ga s težavo odvedli do varnega, oddaljenega mesta in ga dali spat v šotor. Res so se potrudili; tudi oni so utrujeni. Ob snidenju s prijatelji mi napetost, ki me je držala pokonci med plezanjem, popusti in kljub Matičevi pomoči se z muko privlečem do Petrovega šotora. Drugi odidejo v ABC, jaz pa začnem kuhati. Ko si sezujem nogavice, vidim, da se mojim prstom precej slabo piše. Nakuham si vode in vanjo namakam prste. Peter se na moje kliče in prošnje, da naj vendarle še kaj popije, ne odziva. Važno je, da diha; baje je Žare že na poti.

⁴ Plin pri prostem teku motorja. (Op. ur.)

Domov

Na poti domov preko zasnežene tibetanske planote smo v malem kraju, tik pred njenim robom, naleteli na vegasto stavbo z napisom Post. Razbijali smo po vratih, dokler nam ni odprl starček, očitno poštni uradnik. Imeli so tudi telefon. Po mesecu in pol smo se prvič oglasili domačim!

V istem času je na drugi strani gorovja, na Daulagiriju, deloval Tomaž Humar s svojo *mašinerijo*. Postavil je nove informacijske kriterije v alpinizmu. Ta je zdaj lahko prišel v sleherni dom na zemeljski obli. Z njim in njegovo ekipo smo se srečali v Katmanduju. Vsi, tako on po svoji odisejdi kot mi, smo bili dobro pretolčeni in pomrznjeni. Bili smo na vrhu zelo visoke gore, po novi smeri v brezhibnem slogu. Tomaž je sam preplezal novo smer, a je moral se-stopiti pred vrhom Daulagirija. Za nas ne ve nihče, Tomaža skoraj religiozno občudujejo vsi. Prav nič nam ni bilo jasno.

Vsi smo bili mladi in močni, z vsemi lastnostmi, tudi slabimi, ki se morajo zbrati v telesu, zlasti v glavi, za ukvarjanje z vrhunskim alpinizmom. Neke noči ob naključnem srečanju v glavni katmandujski beznici, ob zadostni količini zaužitega alkohola na obeh straneh, so se te lastnosti še stopnjevale, in prerivanje se je začelo. Na srečo je nekaj še dovolj treznih glav prevladalo in čezmerno energijo umirilo. Tomaževa zdravnica je na PZS sporočila – kot včasih na CK ZKS –, da se člani odprave na Gjačung

Kang nekorektno obnašajo do Humarja. Res, prav nič nam ni bilo jasno.

Zdaj mi je, in zato tako rad citiram zelo tankočutno izjavo (sploh za pripadnika težškega ruskega alpinizma) Pavla Šabalina, ki dobro opiše takratno "stopnico" in zame še vedno stranpot v razvoju alpinizma: "Nekdaj je bil alpinizem izjemen in svet, ker je bil zaprt za množice. V informacijski dobi se je znašel v enakem zgodovinskem položaju kot ljubezen. Dokler je bila ljubezen poezija, je bila izjemna in sveta. Ko je prišla na televizijo, v revije in na internet, je ljubezen postala pornografija." Zdi se mi, da je tudi Tomaž na koncu, vsaj glede na njegove zadnje odprave, začel razmišljati enako.

Gjačung Kang je bil mejnik v mojem alpinizmu. Do takrat so bile to sanje o težkih vzponih v najvišjih gorah, od takrat naprej sem raje v strmejših, a nižjih gorah. Dojel sem, da je plezanje zahtevnih smeri v alpskem slogu na najvišje gore sveta najzahtevnejša, kraljevska disciplina alpinizma, a hkrati zelo mejna. Le redki največji so to naredili večkrat in še redkejši dočakali starost. A spomin na vsako sekundo tega mojega "enkrat" bo živel in me bogatil celo življenje. Kot da bi bilo včeraj.

Gjačung Kang, 7952 m: prvi vzpon preko severne stene, Slovenska smer (VI/4, 2000 m), Peter Mežnar in Tomaž Jakofčič 28. 10–1. 11. 1999 ter Marko Čar; Matic Jošt, Marko Prezelj in Andrej Štremfelj 30. 10.–1. 11. 1999. ●

*Matic Jošt na vrhu Zero Peaka, 6700 m, zadaj desno Siguang Ri, 7309 m, in levo Siguang Ri Shar, 6998 m
Foto: Tomaž Jakofčič*

Pazi, drsi!

Poškodbe v gorah

Sončen zimski dan vas je spodbudil, da ste se odločili za družinski izlet v hribe. Doma si pripravite vso opremo, se zapeljete do vznožja in uspešno dosežete vrh. Na vrhu se posladkate s svežim jabolčnim zavitkom, potem pa se odpravite nazaj v dolino. Vsi ste veseli, saj je za vami lep izlet in že načrtujete, kam se boste povzpeli naslednjič. Kar naenkrat pa med pogovorom enemu od otrok spodrsne in pade. Spreten, kot je, padec ublaži tako, da se ujame na roke. Po padcu začne otrok jokati. Med hlipanjem vam pokaže na zapestje. Pravi, da ga zelo boli, roke v zapestju noče premikati. Kaj pa zdaj?

V gorah se v taki ali podobni situaciji kar hitro znajdemo, pogosteje v zimskem času, ko je teren spolzek zaradi vremenskih razmer. Vedno je ključnega pomena preventiva, zato pojdemo v gore ustrezno pripravljene ter z ustrezno pohodniško opremo, še posebej obutvijo, pri hoji pa bodimo dodatno previdni. Ker pa se včasih nesreča kljub dobri pripravljenosti vseeno zgodi, je dobro, da vemo, kako ukrepati.

Ostanimo mirni

To je načelo, ki velja za vse trenutke, ko smo v nepredvideni situaciji. Zadihajmo in pristopimo k poškodovancu. Pred tem vedno najprej poskrbimo za lastno varnost! Če bomo stekli k otroku in pri tem še sami padli in se poškodovali, ne bomo mogli pomagati nikomu; hkrati pa bomo tudi sami potrebovali pomoč. Torej vedno se prepričajmo, da ob pomoči drugi osebi ne ogrozimo sebe. V našem primeru otrok sedi malo niže na poti in se lahko brez težav spustimo do njega. Ko pridemo do poškodovanca, ga poskušamo pomiriti, ob tem pa si vzemimo čas, da ocenimo nastalo situacijo. Ocenimo, kateri del telesa je poškodovan. V našem primeru otroka boli v predelu zapestja. Pomislimo, da gre za zvin. Če bi zasledili še kakšno drugo, hujšo poškodbo, kot na primer večjo krvavitev ali odprt zlom, bi pozornost najprej posvetili tej.

Kaj je zvin?

Pri zvinu sklepa gre za poškodbo sklepnih vezi in sklepne ovojnice, pri kateri ostane oblika sklepa nespremenjena. Lahko si predstavljamo, da se naše vezi preveč raztegnejo, v hujših primerih celo pretrgajo. Zvine delimo na lažje (vez se ne pretrga) in težje (vez je strgana). Pri lažjih zvinih bo poškodovanec navajal blago bolečino, sklep bo normalno gibljiv, postopoma pa bo bolečina postajala močnejša, še posebej, če sklep obremenjujemo. Pojavi se blažja oteklina, sklep pa bo lahko pordel in bo toplejši od okolice. Pri hujšem zvinu poškodovanec toži o hudih bolečinah, lahko tudi opiše, da je med poškodbo čutil pok v predelu sklepa. Hitro se pojavi oteklina, bolečina je huda,

gibljivost pa omejena. Lahko se pojavi tudi podplutba. Če se dotaknemo kosti, se bolečina ne poveča, ob dotiku vezi pa je bolečina intenzivnejša. Ko ocenjujemo stanje sklepa, ga vedno primerjamo s poškodovančevim drugim sklepom. Hujši zvin je na videz lahko podoben zlomu ali celo izpahu. Če nismo prepričani, za kaj gre, nič hudega, saj v vseh primerih ukrepamo po istih načelih.

Kako ukrepamo?

S poškodovanega mesta odstranimo morebiten nakit in stvari, ki bi lahko ob oteklini dodatno utesnjevale poškodovani predel. Naslednje korake pa si lahko zapomnimo z angleškim akronimom **RICE** (R – resting/počitek, I – ice/hlajenje, C – compression/stisnjenje in E – elevation/dvig).

Resting/počitek. Da ne povzročimo še hujše poškodbe, naj poškodovanec miruje v položaju, ki je zanj najbolj udoben. Pri tem prizadeti predel imobiliziramo, kar pomeni, da ga stabiliziramo in s tem onemogočimo premikanje. V našem primeru bi to pomenilo, da povito roko položimo v ruto, ki jo namestimo okoli vratu.

Ice/hlajenje. Poškodovani sklep začnemo čim hitreje hladiti z ledom. Nikoli ne dajemo ledu neposredno na kožo, saj s tem lahko povzročimo omrzline. Zato led zavijemo v tkanino in hladimo preko tkanine. Hladimo 15 minut, sledi 10 minut premora in ponovnih 10 minut hlajenja. S hlajenjem nadaljujemo tudi potem, ko smo sklep že povili. Ker komplet prve pomoči ne vsebuje ledu, si lahko pomagamo s snegom ali ledom, če je kje v bližini.

Compression/stisnjenje. Prizadeti sklep povijemo. Pri tem pazimo, da poškodovancu ne povzročamo prevelike bolečine ter prekomernega stisnjenja. Pri povijanju zajamemo celoten sklep in še dovolj velik del pod sklepom in nad njim, da omejimo gibljivost.

Elevation/dvig. Če je mogoče, poškodovani udvignemo od 15 do 25 centimetrov nad raven srca. Z omenjenimi postopki zmanjšamo oz. omilimo nastajanje oteklina in zmanjšamo bolečino. Pri naši

poškodbi je dovolj, če roko dvignemo v pestovalno ruto. Če bi šlo za poškodbo npr. gležnja, pa bi osebo polegali ali posedli v položaj, v katerem ima nogo lahko dvignjeno.

Poškodovancu nikoli ne dajemo jesti ali piti, saj bo morda potreboval zdravljenje v splošni anesteziji.

Pri poškodbi zapestja previdno nadaljujemo sestop, če presodimo, da je to varno. Če sestopa ne moremo varno opraviti, pokličemo gorsko reševalno službo, poškodovanca pa potem čim prej peljemo v ustrezno zdravstveno ustanovo, kjer bo deležen končne zdravniške obravnave. V našem primeru si je otrok zvil zapestje in s pravilnim ravnanjem smo kar se da zmanjšali posledice poškodbe.

Še nekaj primerov poškodb ob padcu v gorah

Zvin gležnja. Pri zvinu gležnja poškodovancu ne sezuvamo pohodnih čevljev, saj ti na neki način imobilizirajo in stabilizirajo gleženj, sezuvanje pa bi povzročilo hudo bolečino in lahko tudi dodatne poškodbe. Obutev odstranimo pri poškodovancih, če gre za mehke športne copate ali sandale, ki ne segajo do gležnja. Ja, tudi take srečamo v hribih. Gozdar je razrahljamo ter gleženj hladimo, če je možno seči do njega. Poškodovanec naj počiva in naj ima nogo dvignjeno. Če ne moremo opraviti varnega sestopa, se obrnemo na GRS.

Izpah rame. Pri izpahu se vezi poškodujejo do te mere, da kosti v sklepu niso več na pravem mestu in se sklepni ploskvi ne stikata več pravilno. Poškodovanec ima občutek, da se je kost v sklepu premaknila. Navajal bo močno bolečino, ki je hujša ob premikanju, nasploh pa bo gibanje močno omejeno ali onemogočeno. Sklep bo otekel, lahko bo prisotna podplutba. Pogosto opazimo spremenjeno obliko sklepa, oseba morda drži roko v nenaravnem položaju. Pri prvi pomoči si moramo zapomniti, da sklepov ne smemo sami naravnati, saj lahko povzročimo dodatne poškodbe okoliških tkiv in situacijo le še poslabšamo. Ukrepamo pa v skladu z istimi načeli, ki smo jih opisali zgoraj. Pri imobilizaciji ne silimo osebe, naj ud postavi v položaj za "šolsko" imobilizacijo,

ampak pustimo, da ud drži v položaju, ki je za poškodovanca najmanj boleč.

Zlom. Zlome delimo na zaprte (koža ni poškodovana) in odprte (mesto zloma je povezano z zunanjim okoljem). Zaprti zlom je lahko podoben hudemu zvinu: pojavijo se oteklina, huda bolečina in omejena gibljivost, ob dotiku pa pri zlomu lahko začutimo škrtanje. Postopki prve pomoči so tudi tukaj enaki. V primeru odprtega zloma rano prej sterilno prekrivamo. Če je prisotna hujša krvavitev, jo je treba zaustaviti – naredimo kompresijsko prevezo.

*Ob hudih bolečinah začnemo poškodovani del čimprej hladiti.
Foto: Janez Šivic*

Obvezovanje in imobilizacija

Namen obvezovanja je zaustaviti morebitno krvavitev, imobilizirati poškodovani predel ter omejiti nastanek oteklina. Bistvena stvar pri nameščanju obveze je njena čvrstost. Preveza mora biti dovolj tesna, da zaustavi krvavitev ali imobilizira ud (omeji premikanje), hkrati pa ne sme ovirati pretoka krvi. Učinkovitost preveze preverimo takoj, ko jo naredimo, nanjo pa ne smemo pozabiti tudi pozneje, saj lahko pride do naknadnih sprememb. Zato smo do prihoda reševalcev ali prihoda v zdravstveno ustanovo pozorni na to, kaj se dogaja s poškodovancem. Če je obveza učinkovita,

*Obvezo namestimo tako, da omejimo gibljivost sklepa. Prstov ne obvezujemo, ker tako lahko preverimo tesnost obveze.
Foto: Janez Šivic*

Roko namestimo v pestovalno ruto.
Foto: Janez Šivic

ne bo prekravela in oseba bo v tem predelu imela omejeno gibljivost. Na pretesno prevezo in oviran krvni pretok kažejo pomodrela ali bleda, hladna koža, občutek mravljinčenja, otrplost. Prekrvavljenost lahko ocenimo tudi s preverjanjem kapilarnega povratka. Kožo niže od preveze stisnemo, da pobledi. Ko pritisk preneha, se mora koža normalno obarvati. Če do tega ne pride, je preveza pretesna. Da lahko preverimo omenjene znake, moramo imeti dostop oziroma pregled nad kožo, ki je niže od preveze, zato pri povijanju, če je le mogoče, tega dela ne povijemo.

Ko naredimo obvezo, lahko ud še dodatno imobiliziramo. To je potrebno predvsem, kadar nameravamo ponesrečenca premikati. V imobilizacijo vključimo

oba sosednja sklepa (zgornji in spodnji od poškodovanega), da se poškodovani del ne more premikati. Poškodovani del privežemo ob zdravi del telesa ali ob trdo oporo, v naravi lahko uporabimo npr. večjo palico. Ud pritrdimo ob oporo s trikotnimi rutami. Imobilizacija mora biti dovolj čvrsta, hkrati pa za poškodovanca čim bolj udobna, zato mesta, kjer opora pritiska na izbočene dele telesa, obložimo. Pri zvinih in izpahih ude imobiliziramo v položaju, ki je najbolj udoben za poškodovanca, in ne silimo uda v pravilni položaj, če to poškodovancu povzroča bolečino.

Kam po znanje?

Opisali smo najpogostejše poškodbe pri padcih. Seveda se nam lahko pripeti tudi kaj, o čemer nismo govorili. Zato je včasih treba uporabiti malo domišljije in improvizacije ter zdravo pamet. Če imate občutek, da o prvi pomoči veste premalo ali bi si želeli vedeti še več, lahko svoje znanje obnovite in nadgradite na brezplačnih delavnicah, ki jih v Društvu študentov medicine Slovenije organiziramo v okviru projekta Za življenje. Delavnice potekajo na medicinski fakulteti v Ljubljani, za več informacij pa pišite na e-naslov zavivljenje.lj.prijave@gmail.com. ●

Literatura:

Ahčan U. (2006). Prva pomoč: priručnik s praktičnimi primeri. 1. izdaja. Ljubljana, Rdeči križ Slovenije, str. 447–452, 456, 457, 462, 466–468.

VAŠ PARTNER V STENI

**OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921**

WWW.HANWAG.COM

HANWAG FERRATA II GTX

Čevelj, ki združuje plezalne zmogljivosti in udobje pri hoji. Izdelan za skoraj vsak alpski teren: Za lažje alpsko plezanje in najzahtevnejše zavarovane plezalne poti. Lahek, fleksibilen in hibriden, združljiv s polavtomatskimi derezami.

Podelitev priznanj najuspešnejšim

V četrtek, 30. januarja 2020, je Planinska zveza Slovenije podelila priznanja na področju alpinizma, športnega in lednega plezanja ter turnega smučanja posameznikom, ki so s svojimi dosežki najbolj zaznamovali leto 2019.

Po uvodnih besedah in pozdravih predsednika Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez Bogdana Gabrovca in podpredsednice Planinske zveze Slovenije Irene Mrak je sledila slavnostna podelitev priznanj.

Komisija za gorske športe je podelila priznanje Luku Kovačiču, turnemu smučarju, ki dokazuje, da je konkurenčen najboljšim turnim smučarjem na svetu. Na svetovnem prvenstvu v Villarsu v Švici je v kategoriji članov v disciplini vzpon dosegel 14. mesto, v disciplini posamezno pa 21. mesto. Udeleževal se je tudi drugih tekem in na izredno priljubljenem tekmovanju Mountain Attack v Avstriji dosegel osmo mesto. Po prireditvi je povedal: "Turno smučanje je vsako leto dopolnitev moje poletne gorskotekaške sezone. Čeprav v Sloveniji zadnja leta ni najlažje najti terenov za trening na smučeh, se vsako leto znova potrudim, da poskusim držati stik s konkurenco. Tako mi je lani verjetno največ pomenil uspeh na evropskem prvenstvu. Upam, da se v Sloveniji kmalu najde spet kakšen mladi up, ki bo pomagal gnati ta stroj naprej. Priznanje mi pomeni, da vseeno delam dobro in v pravi smeri."

Drugo priznanje je komisija namenila ledni plezalki Maji Šuštar, ki je v slovensko-hrvaško-srbskem pokalu zmagala na vseh treh tekmah in osvojila tretjo zaporedno zmago v skupnem seštevku. Nastopila je na treh od štirih tekem evropskega pokala v sezoni 2018/19. V Domžalah je končala tik pod zmagovalnim odrom na četrtem mestu, v Žilini pa je premagala vso konkurenco in osvojila zlato kolajno. V finskem Ouluju je bila deveta, na koncu pa dosegla tretje mesto v skupnem seštevku evropskega pokala. Dodala je še zmago na odprtem avstrijskem državnem prvenstvu. Poleg tega je v letu 2019 v Dolomitih preplezala najtežjo slovensko žensko smer (Edge of tomorrow) z oceno D13. Šuštarjeva ocenjuje ledno plezanje: "Realno gledano je slovensko ledno oz. orodno plezanje še vedno svetlobna leta za uspehi slovenskih športnih plezalcev. Pri nas je to še vedno plezalna zvrst v razvoju, zato je vsak korak naprej pomemben. Največ mi pomeni, da mi je lani uspelo v smeri z oceno D13, s katero sem za nekaj stopenj premaknila mejo dosežanja najtežje ženske preplezane smeri v orodnem

plezanju. S tem smo stopile korak bliže boljšim lednim plezalkam v svetu, zato me je tudi priznanje naše krovne organizacije zelo razveselilo."

Komisija za športno plezanje je najprej podelila priznanje Gregorju Selaku, najuspešnejšemu v paraplezanju za bronasto kolajno na paraplezalnem svetovnem prvenstvu v Innsbrucku v kategoriji RP3, sledila je podelitev priznanj perspektivnim športnim plezalkam in plezalcem za rezultate na svetovnem in evropskem mladinskem prvenstvu ter tekmah evropskega mladinskega pokala: Sari Čopar, svetovni in evropski mladinski prvakinja v kombinaciji, Lizi Novak, Luciji Tarkuš, Žigu Zajcu, Jaku Jakiju in Luku Jermanu (PK Kamnik) ter športnim plezalcem za vrhunske dosežke na tekmovanjih: Mii Krامل, drugi slovenski potnici na olimpijske igre, Lučki Rakovec, evropski prvakinja v težavnosti, Urški Repušič, evropski prvakinja v balvanih, Viti Lukan, evropski podprvakinja v balvanih, Mini Markovič, četrti na EP v težavnosti, Katji

Prejemniki najvišjih priznanj na področju alpinizma, športnega in lednega plezanja ter turnega smučanja v letu 2019:

Priznanje za življenjsko delo na področju alpinizma: Anton Sazonov - Tonač (AO PD Ljubljana - Matica)

Najuspešnejša alpinistka: Sara Jaklič (AO PD Kranj)

Najuspešnejši alpinist: Luka Lindič (AO PD Celje - Matica)

Najuspešnejša športna plezalka: Janja Garnbret (Šaleški AO)

Najuspešnejši športni plezalec: Jernej Kruder (ŠPO PD Celje - Matica)

Najuspešnejša ledna plezalka: Maja Šuštar (AO PD Domžale)

Najuspešnejši turni smučar: Luka Kovačič (Društvo za razvoj turnega smučanja)

Najperspektivnejši alpinist: Bor Levičnik (AO PD Ljubljana - Matica)

Priznanje v paraplezanju: Gregor Selak (DRPK)

Priznanje za posebne dosežke v alpinizmu: Janez Svojljšak (posthumno) in Miha Zupin (oba AO PD Kranj)

Priznanja za vrhunske dosežke na tekmovanjih: Mia Krامل (AO PD Kranj), Lučka Rakovec (PK FA), Urška Repušič (ŠPO APD Kozjak Maribor), Vita Lukan (ŠPO PD Radovljica), Mina Markovič (ŠPK Plus), Katja Kadič (PK Scena), Tjaša Kalan (AO PD Kranj), Anže Peharc (AO PD Kranj), Domen Škofic (ŠPO PD Radovljica), Martin Bergant (PK Škofja Loka) in Luka Potočar (ŠPO PD Radovljica).

Priznanja perspektivnim za rezultate na svetovnem in evropskem mladinskem prvenstvu in tekmah evropskega mladinskega pokala: Sara Čopar (ŠPO PD Celje - Matica), Liza Novak (PK Laško), Lucija Tarkuš (AK Impol Slovenska Bistrica), Žiga Zajc (PK Scena), Jaka Jaki (DRPK) in Luka Jerman (PK Kamnik).

Kadić, osmi balvanistki sveta, Tjaši Kalan, sedmi na EP v težavnosti, Anžetu Peharcu za bronasto medaljo SP v balvanih, Domnu Škoficu, finalistu tekem SP v težavnosti, ter Martinu Bergantu in Luku Potočarju, četrtemu oziroma osmemu na EP v težavnosti.

Najuspešnejša športna plezalka je Janja Garnbret, ki je kot prva v zgodovini osvojila tri naslove svetovne prvakinja in še vozovnico za olimpijske igre Tokio 2020 ter postala prva športna plezalka, ki je zmagala na vseh tekmah svetovnega pokala v balvanih, poleg tega pa skupno desetkrat stala na stopničkih SP ter osvojila skupni naslov v balvanih in kombinaciji. Konec leta jo je Društvo slovenskih športnih novinarjev že drugič zapored izbralo za športnico leta 2019. O pretekli sezoni je povedala: "Zame je bil zagotovo prvi vrhunec sezone zmagala na vseh tekmah za svetovni pokal v balvanskem plezanju, pozneje pa še tri zlate medalje na svetovnem prvenstvu, kar je bil vrhunec sezone ter še vstopnica za olimpijske igre kot češnja na vrhu torte. Napredovala sem v vseh mogočih pogledih – tako v fizični pripravljenosti, ki je bila na precej višji ravni kot leto prej, naredila pa sem tudi velik korak naprej v psihični pripravljenosti, da sem ostala osredotočena in zbrana skozi vse tekme. Letošnje sezone se lotevam še z večjo osredotočenostjo. S trenerjem Romanom Krajnikom trdo delava in se pripravljava na glavno tekmo sezone. Zagotovo mi naslovi stroke in novinarjev veliko pomenijo, ampak tega ne bi bilo, če ne bi uživala v tem, kar počnem. Tako da grem v novo sezono z veliko motivacije in dobre volje."

Kot najboljši športni plezalec lanske sezone je Jernej Kruder zmagal na tekmi svetovnega pokala v balvanih v Moskvi in na koncu v skupnem seštevku zasedel deveto mesto. Na svetovnem prvenstvu je pristal med najboljšo deseterico in po koncu prireditve povedal: "Glede na dolgo tekmovalno sezono sem ostal z malo dobrih rezultatov, poleg tega pa mi je ostalo premalo časa za plezanje v skali. Ampak kljub vsemu sem ponosen na dva rezultata sezone. Vesel sem, da sem sam sebi dokazal, da sezona 2018 ni bila zgolj naključje, in uspelo mi je ponovno zmagati za težek svetovni pokal v Moskvi. Drugi rezultat pa je bolj "naravne" narave, saj sem uspel preplezati še en balvanski problem 8c v skali. Po poškodbi konec leta zdaj težko čakam na popolno zaupanje v svojo roko in upam, da lahko do prve mednarodne tekme pridobim čim več moči in samozavesti."

Namen izbora Komisije za alpinizem je strokovna ocena in ovrednotenje alpinističnega leta ter hkrati predstavitev oziroma promocija najboljših dosežkov za širšo javnost. Priznanje za najperspektivnejšega alpinista je podelila Boru Levičniku, najmlajšemu članu Slovenske mladinske alpinistične reprezentance, ki je na svoji prvi odpravi v Himalaji z Luko Stražarjem in Matevžem Štularjem po prvenstveni smeri dosegel rob severne stene Hagshuja. Med letnimi vzponi doma izstopajo tris Skalaških smeri v enem dnevu, smer Sladka kot med (VII+/VIII–, 450 m) v Debeli

peči, Nebeška streha (VIII+, 300 m) v Velikem Draškem vrhu in Čingul maki (VIII+/IX–, 250 m) v Rušici. Sara Jaklič si je prislužila priznanje kot najuspešnejša alpinistka, saj že več let pleza na zelo visoki ravni, sestavlja vrh slovenskega ženskega alpinizma in je članica SMAR. Pozimi je bila aktivna predvsem v slovenskih stenah – izstopata Poševna zajeda (IV/M5, 500 m) v Velikem Draškem vrhu in Kaminska smer v Mali Mojstrovki (IV/M5, 300 m), v italijanski Vallungi pa kratka in težka kombinirana smer Last minute (M8– W15+, 115 m). Vse je preplezala v navezi z Janezom Svolsjakom. Po tragični izkušnji na odpravi v Pakistanu se je v drugem delu sezone posvetila težkim smerem Campagni di merenda (7b, 350 m) v Tofani, Das phantom der Zinne (7c+, 550 m) v Cinah, obe na pogled oz. na flash. Sezono je sklenila z Nebeško streho (VIII+, 300 m) v Velikem Draškem vrhu in Čingul makijem (VIII+/IX–, 250 m) v Rušici. O preteklem letu je dejala: "V plezalni sezoni 2019 sem se osredotočila predvsem na odpravo v Pakistan, ki je bila tudi glavni cilj sezone. Zato sem v začetku leta skušala čim več časa preživeti v slovenskih hribih, ki so odlični poligon tudi za visoke stene Himalaje. Za kratek čas sem se odpravila v Dolomite, potem pa ves prosti čas do odprave posvetila hoji v hrib s težkih nahrbtnikom in aklimatizaciji v sosednji Avstriji. Po odpravi sem preostanek poletja skušala čim bolje izkoristiti v slovenskih hribih in na krajših izletih po italijanskih Dolomitih." Najuspešnejši alpinist je postal Luka Lindič, ki se je lansko leto posvetil težkim smerem. Najbolj sta izstopali prvenstvena smer The sound of silence (M8 W15, 1100 m) v vzhodni steni Mount Fay (Skalno gorovje, Kanada) z Ines Papert in Brette Harrington ter smer End of silence v steni bavarskega Feuerhörndla, ki je ocenjena z X+; Lindič je za uspeh potreboval deset obiskov. Med skalnimi smermi sta izpostavljeni smer Schwarze Madonna v Untersbergu (spodnja X. stopnja), ostale vrhunske dosežke (drzne kombinirane smeri) je nanizal pozimi v gorovju Brenta ter gorah nad dolinama Langental in Brandnertal. Več o njegovem uspehu na odpravi v Patagoniji lahko preberete na naslednjih straneh

(op. ur.), dodajamo pa še njegovo sporočilo: "Čeprav sem manj prisoten na slovenski sceni kot pred leti, mi je povratna informacija slovenske plezalne/alpinistične družbe še vedno najpomembnejša, zato sem tega naziva vedno vesel. V letu 2019 sem želel plezati na čim višji ravni v kombiniranih smereh v velikih stenah in težkih večraztežajnih smereh. Oboje mi je dobro uspelo s smerema The sound od Silence v Kanadi in The end of Silence na Bavarskem. (Hmmm.) Zanimivo naključje imen dveh smeri, ki sta najbolj znamenovali moje preteklo leto. V zadnjih dveh, treh letih se je veliko spremenilo v moji glavi. Veliko bolj se znam poslušati in biti iskren do sebe tako pri treningu kot pri sprejemanju odločitev. Preveliko prijateljev ali znancev je umrlo v gorah v tem obdobju, da bi lahko treniral in šel plezat v hribe z isto miselnostjo kot pred leti. Vem, da nevarnosti nikoli ne bo mogoče popolnoma odstraniti iz našega početja. Manj je več je načelo, ki se ga vse bolj držim. Ko se mi zdi, da vse 'štima', sem sposoben opraviti zelo dober vzpon. Po drugi strani pa takoj, ko se mi zdi, da ena stvar ni v redu, velikokrat sploh ne grem."

Priznanje za posebne dosežke v alpinizmu sta prejela Janez Svobljak in Miha Zupin, ki sta navdušila z uspehom svoje odprave na Aljaski. V skoraj treh tednih bivanja na odmaknjenem ledeniku Revelation sta drugo za drugo nanizala pet prvenstvenih smeri v odličnem slogu. Na treh vrhovih sta stala kot prvopristopnika. Žal se je Janezova življenjska pot nepričakovano prezgodaj končala med odpravo v pakistanski Himalaji. Slovenski alpinizem je izgubil enega ključnih mladih protagonistov, ki je v svoji kratki karieri sodeloval na več odpravah, nizal odlične solo vzpone v velikih alpskih stenah in številne najzahtevnejše smeri pri nas. Za svoje udejstvovanje je leta 2017 prejel Bloudkovo plaketo.

Prireditve so popestrili izseki iz filmov *Daleč stran* in *Projekt Patan* ter novica, da slovenska tekma svetovnega pokala v športnem plezanju ni več vprašljiva. 25. in 26. septembra 2020 bosta v dvorani Stožice v Ljubljani PZS skupaj z generalnim sponzorjem slovenske reprezentance v športnem plezanju Prvo osebno

zavarovalnico in Val 202 po vzoru nekaterih večjih plezalnih spektaklov po svetu pripravila svež in privlačen dogodek.

Večer je bil lepo zaokrožen s podelitvijo priznanja za življenjsko delo v alpinizmu alpinistu, gorskemu reševalcu inštruktorju in gorskemu vodniku Antonu Sazonovu – Tonaču, ki je že več kot šest desetletij prisoten v slovenskem alpinizmu. Prečenje Chamoniških igel leta 1961 je bil pomemben dosežek in priprava na severno steno Matterhorna po smeri bratov Schmidt, ki jo je leta 1962 opravil v navezi z Branetom Pretnarjem. Uspehi v Alpah so mu leta 1964 prinesli mesto vodje prve odprave na Svalbard (Spitzberge). Bil je član druge jugoslovanske alpinistične himalajske odprave (JAHO) Kangbačen 1965, na kateri sta s Pavletom Dimitrovom dosegla najvišjo točko in bivakirala na 7800 metrov, sto metrov pod vrhom. Leta 1968 je z Alešem Kunaverjem in Stanetom Belakom - Šraufom opravil prvi zimski vzpon v Čopovem stebri v Steni, na odpravi v Hindukušu je s Šraufom splezal na neosvojeni šesttisočak Lunkho i Hevad. Leta 1969 se je udeležil uspešne odprave JAHO III na Anapurno 2, leta 1976 pa vodil uspešno odpravo, ki je po prvenstveni smeri v zahodni steni stopila na Trisul 1. Po prejemu čestitk za priznanje je povedal: "Prav prijetno sem presenečen nad priznanjem za življenjsko delo, ob katerem se mi spomin vrača k alpinističnim začetkom. Pozneje, ko sem nehal z večjimi vzponi, pa sem se posvetil tudi posredovanju izkušenj mladim, da bi bili v hribih varnejši. Čeprav se v hribih dogaja marsikaj, je vedno treba upoštevati, da vrh ni cilj, cilj je, da prideš živ domov. Nek ameriški general je nekoč rekel: 'Ne potrebujem mrtvih herojev, potrebujem žive borce.' – in malo sem se tudi držal tega, da sem se znal pravočasno umakniti. Kar nekajkrat sem bil v položaju, ko sem imel srečo, da sem danes še tukaj. Alpinizem je moje življenje, rad imam naravo, rad imam hribe – in alpinizem mi je dal tudi veselje do življenja. Danes pa me presenečajo mladi, navdušen sem, kaj vse zmorejo. Včasih nas je bilo strah, danes pa lahko kar strmimo ob njihovih dosežkih, zato iskrene čestitke vsem mladenkam in mladeničem." ○

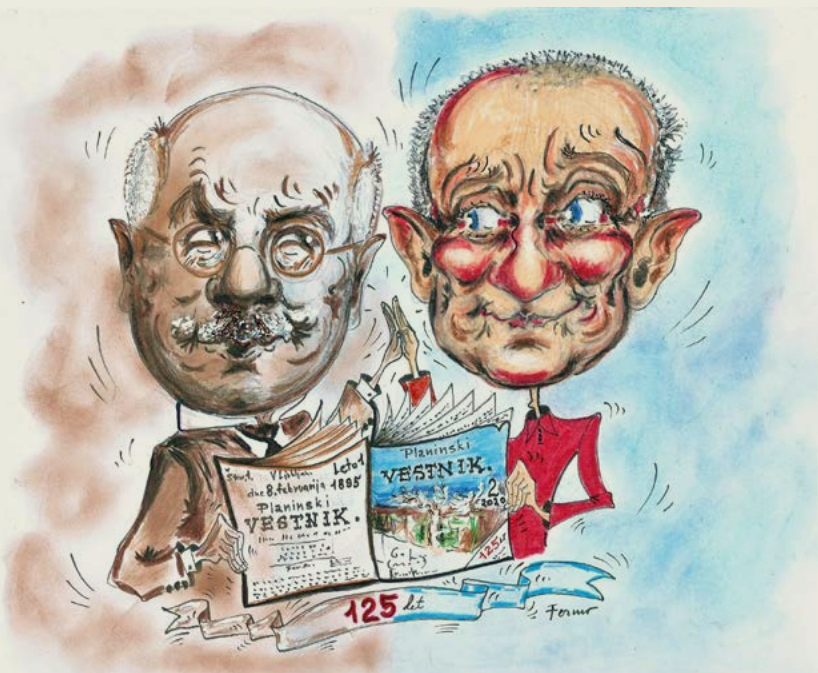
Prejemniki priznanj: Anton Sazonov - Tonač, nagrada za življenjsko delo, športna plezalca Jernej Kruder in Janja Garnbret, turni smučar Luka Kovačič in ledna plezalka Maja Šuštar
Foto: Oto Žan

Veseloigra

Uredniki gredo v nebesa

Kako smo "igralci" doživeli predstavo

Anton Mikuš in
Vladimir Habjan
Risba: Lorella Fermo

Neresnost naredi resne stvari sprejemljivejše. Ni moja misel, sem jo pa vzela za svojo. Vsaj občasno se je oklepam ... Uredniški sestanek. Šefe načne pogovor o februarški obletnici in da bo treba zadevo nekako obeležiti, na primer z okroglo mizo. Sledi vprašanje, kdo bo to prevzel. Malce mencamo, gledamo drug drugega, v mizo, v čevlje, v telefone ... "Uhh, zagotovo imam obveznosti. Zagotovo, in to cel februar. Okrogla miza? Ne ne, že sliši se strašno dolgočasno. Kdo bo sploh to poslušal?!" Najbrž nisem bila edina s takimi mislimi, saj se ta sitna tišina kar ni in ni nehala. Potem sem se pa spomnila na tisto misel, dvignila roko in ta točka dnevnega reda je bila zaključena. Naša želja je bila, da bralkam in bralcem na šaljiv način pokažemo, kako nastaja *Planinski vestnik* in kdo smo tisti, ki se vsak mesec po izidu številke razveselimo njihovih odzivov, na koncu pa smo naredili (in dobili) še veliko več. Ne samo, da smo se zabavali tako med vajami kot na sami prireditvi, ampak smo

Foto: Marninka Dretnik

vezi, ki jih je med nami stkala naša revija, še okrepili, našo zavzetost in pripadnost *Vestniku* pa je bilo mogoče začutiti že po prvih odzivih na scenarij. Resno stvar smo opravili s kančkom neresnosti, s čimer nismo prav nič zmanjšali njene vrednosti, pravzaprav nasprotno – sodelovali smo prav vsi, ki spadamo v ožji krog ustvarjalcev revije, kar je vsekakor dokaz, da nam je soustvarjanje najstarejše slovenske revije v čast. Če nam je s predstavo uspelo presenetiti občinstvo, pa še toliko bolje.

Marta Krejan Čokl

Veseloigra je bila zame z eno besedo veličastna. Popoldanske vaje sem doživljal kot preobrazbo bolj ali manj negotovih monologov v suverene, prepričljive dialoge brez sledu treme in tresočih glasov.

Presenetil me je zbor lektorice, ki so se tako hitro ujele. Naša velika želja, da bi predstavo izvedli v najboljši možni maniri, je dosegla višek, ko sta se želja in energija posameznikov združili v skupni zanos in zagon. Na zaresni izvedbi sem ta skupni paket energije (skoraj) fizično občutil in ponesel me je v višave. Čutil sem prisotnost občinstva, vendar ga nisem videl. Zelo sem vesel, da sem lahko sodeloval pri tem zgodovinskem dogodku (in da nisem česa "zamočil"). Zdi se mi velik privilegij, da smo imeli priložnost ustvariti nekaj takega.

Mire Steinbuch

Martina ideja mi je bila takoj všeč, a kaj ko vsaka realizacija zahteva toliko energije in časa. Tega pa nimamo! Saj smo v službah in še vsak mesec je dela čez glavo za pripravo revije. A vsi smo se strinjali, da bomo tudi to speljali. Samo dve vaji smo imeli v prostorih na Planinski zvezi, pa še tam smo bili tako na tesnem. Marta je prvič premišljeno prinesla *sixpack* piva, kar nas je dejansko malce sprostilo in zadeve so stekle. Ob veliko zabave, kar pa je bil tudi namen! Se mi zdi, da smo bili z vsako vajo boljši. Odlično je bilo to, da smo drug drugega gledali, poslušali in se popravljali ter tako izboljševali sprva branje in poznejše igro.

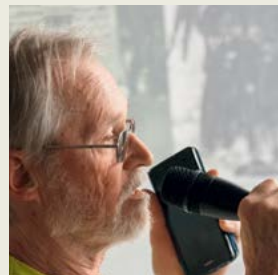

Foto: Marninka Dretnik

Sobota, dan D, je bila intenzivna. V Mojstrani smo bili že pred pol-dnevom, saj je bilo potrebnih veliko priprav. Ob treh prva general-ka. Nekaj treme, a treba je bilo zaigrati tako kot *se zagre!* Dvakrat smo se obrnili in že smo bili pred občinstvom. Takrat nas je, mislim, da vse poneslo v nebo. Morda tega niti ni bilo videti, a mi smo se tako počutili. Odigrali smo brez napak! Tako kot je bilo zamišljeno. Neverjetno. Na koncu smo se spontano objeli, vsi ustvarjalci revije, igralci, skupaj z našim predsednikom in se vam poklonili. Ne vem, kako ste vi, gledalci to sprejeli, a mi smo svoje vezi še utrdili in smo trdno odločeni, da svoje delo za revijo nadaljujemo. Z "mi" seveda mislim na naš igralski "ansambel"!

Foto: Miha Habjan

Vladimir Habjan

Ob prebiranju scenarija za veseloigro sem se hahljala kot že dolgo ne. Kako nas je Marta zadelo ... Pisana družčina smo, vsak s svojimi zanimanji, konjički, talenti, pa tudi muhami. In vse to je Marta duhovito vpletla v zgodbo o nastajanju sleherne številke *Planinskega vestnika*, revije, ki med ljubitelje gora in vsega z njimi povezanega prihaja vsak mesec že stoletje in četrt. Za trenutek sem se počutila kot osnovnošolka v dramskem krožku ... Igrala bom v igrici! Le treme še zdaleč nisem imela take kot nekoč, saj je bilo vzdušje neprimerno bolj sproščeno, med vajami smo se namreč izvrstno zabavali. Mislim, da se v veseloigri lepo zrcali ekipni duh uredniškega odbora, saj si vsi prizadevamo za še boljši in še lepši *Vestnik*. Preprosto radi ga imamo! In tako nam ni težko že petič v dveh urah ponavljati besedila, medtem ko zunaj gore žarijo v poznopoldanskem soncu.

Foto: Miha Habjan

Mateja Pate

Vesela in ponosna sem, da sem del take ekipe, kot je uredniški odbor *Planinskega vestnika*. Veseloigra *Uredniki gredo v nebesa* je bila res pika na i praznovanja. Bravo, Marta, za pripravo in režijo igre, naš urednik Vladimir pa je sploh blestel. Zdi se mi, da so nas igra, predvsem pa priprave, vaje, potrpežljivo poslušanje in spodbujanje drug drugega k čedalje boljši interpretaciji besedila, da smo se vživeli vanj na najboljši način, povezali na drugačen in hkrati na najlepši

Foto: Miha Habjan

možni način. Pravi "team building", bi lahko rekla – čeprav imamo načrtovana druženja tudi izven uredniških sestankov. Spoznali smo, kdaj kdo potrebuje spodbudo, skupaj smo se nasmejali, podelili dvome in nato veselje ob uspehu. Uspeh je bil namreč sproščeno nastopati pred gledalci, videti nasmejene obraze in slišati njihov smeh že med predstavo, na koncu pa se kar niso razbežali domov, ampak so z nami nazdravili, se poveselili in čestitali *Vestniku* za tako lepo obletnico.

Zdenka Mihelič

Še pred kakšnim mesecem ali več je bila sobotna predstava nekaj oddaljenega kljub vajam, ki smo jih imeli skupaj, in kljub skoraj vsakodnevemu ponavljanju besedila doma. Večkrat sem besedilo ponovila, večkrat so se mi rojevale ideje za spremembe, pa za kakršne koli večje popravke ni bilo ne časa ne volje ... Konec koncev ima scenaristka in režiserka verjetno zadnjo besedo. Po koncu predstave pa sem čutila nekakšno praznino in začudenje, saj nam je uspelo odigrati brez napake, treme in strahospoštovanja do občinstva. Vsa pozitivna energija gledalcev se je prelila na nas. Verjetno so nekateri od prisotnih pričakovali kaj drugega in smo jih presenetili, meni pa je pomenila igra še večjo povezanost med nami. In končno, vesela sem, da sem lahko spet igrala v igri, saj so časi mojih gledaliških predstav za osmi marec že zelo zelo daleč.

Irena Mušič Habjan

Foto: Miha Habjan

Huhh, a da bi "igrali nastajanje ene številke PV-ja"? Zanimiva Martina ideja, ampak a se vseeno ne bi raje "igrali" ene dolgočasne okrogle mize? Bi bilo manj stresno za tiste, ki smo svoje igralske talente že zdavnaj pokopali. No, ja, pa naj bo ... (slednjič kapituliram). Dnevi so minevali, na obeh bralnih vajah sem se kot pijanec plota držal naslova vaj – se pravi sem bolj bral kot igral, čeprav je Marta v scenariju čisto lepo opisala najin odnos z glavnim urednikom in ga v resnici sploh ne bi bilo treba igrati. Najprej malo urednikove panike pa moj poskus umiritve trenutnega stanja, nato pa nekaj v smislu: "Saj veš, da bo. Še vedno je b'lo." Dnevi so minevali. Nekaj dni pred predstavo pa pri meni že malo nervoze. Vraga, zdaj se moram pa besedilo že res naučiti! Ne smem drugih pustiti na cedilu. Upam, da so gledalci v naši predstavi uživali. Mi smo se potrudili po svojih najboljših močeh. Ker smo neke vrste *klapa*. In delamo vse za to, da bi *Planinski vestnik* vedno znova napajali s svežo, pozitivno energijo.

Emil Pevec

Foto: Miha Habjan

Igranje samega sebe in sodelovanje v prikazu skorajda resničnih situacij in odnosov je bilo zelo zabavna izkušnja. Hkrati pa mislim, da smo se zaradi vložkov iz preteklosti kar vsi malo zavedeli širše slike. Smo del nečesa mnogo večjega kot le trenutnega uredništva – daleč v preteklost segajočega kontinuiranega zapisa izkušenj in hrepenenj ljudi, ki so jim gore odprle srce.

Planinski vestnik je tesno prepleten z zgodovino slovenskega naroda in življenji ljudi, vsaka izdana številka izraža duh tistega časa in vsaka naslednja je posledica vseh prejšnjih.

Na sami predstavi je prevladoval smeh, zgodovinski uvid pa pride pozneje, ko se stvari poležejo. Vesela sem, da sem del tega.

Tina Leskošek

Uredniki gredo v nebesa je bil najprej delovni, nato pa tudi končni naslov Martine ideje, s katerim bi "ubili" naš skoraj prvinski odpor do dogodka, ki se nam je obetal. Kot urednik planinske zgodovine sem se namreč hudo spopadal z mislijo, da bom moral pet let po temeljiti prevetrilvi celotne preteklosti revije ponovno ponavljati misli, ki sem jih že enkrat zapisal. Tudi okrogla miza ob dogodku se mi ni zdela niti najmanj posrečena, ko pa je prišla ideja za veseloigro, v kateri bi nastopali vsi, ki se trudimo z najstarejšo slovensko revijo, ki še izhaja, sta me dobesedno preplavila navdušenje in hvaležnost.

Enkratna in nikoli več ponovljena predstava, ki smo jo odigrali v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani, je bila dejansko najboljša ideja, ki smo jo lahko uresničili. Hkrati pa najboljši možni stik uredništva z bralci v vseh 125 letih izhajanja *Planinskega vestnika*.

S prisotnim občinstvom smo lahko neposredno delili veselje, ponos, podporo in tremo, ki smo jih občutili. V življenju namreč še nikoli nismo nastopali v gledališki predstavi. To je bila tudi naša zgodovinska odgovornost do prednikov, ki so vztrajali v časih, ki si jih danes komaj predstavljamo.

Časi in ljudje z njimi s(m)o se spreminjali, ostalo pa nam je zavedanje, da smo ponosni na svoje gore in da smo ponosni kot Slovenci. Pri tem nam je pomagala tudi ta revija. Sem bil morda nekoliko patetičen? Ja. Nalašč!

Dušan Škodič

Foto: Miha Habjan

Martina zamisel se mi je zdela krasna! Namesto suhoparnih govoranc ob visoki obletnici raje živ prikaz vzdušja v uredništvu, v kakršnem nastane vsak mesec lepa nova številka.

Besedilo je bilo duhovito, s pravišnje mero humorja, prve bralne vaje zabavne, saj se nam je kar dobro zatikalo, trema pa je rasla vse do predstave.

Ko se je začela dvorana polniti, sem začutila veliko odgovornost do povabljenih, potrudile smo se in kar ubrano odigrale vlogo "antičnega zbora".

Navdihujoče je bilo sodelovati v skupini s tako pripadnostjo, zato sem si ob koncu predstave mislila, da bi lahko patentirali način, kako v dobrem povezati ljudi.

Sonja Čokl

Samozadovoljstvu se bo ob popisovanju vtisov z veseloigre *Uredniki gredo v nebesa* težko izogniti. Bila sem ena od menda zgledno ubrane četverice lektorice, ki smo kot zbor modrecev iz starogrške dramatike vzneseno sipale napovedi in resnice o dogajanju na odru. Z roba dvorane so namreč potekali pogovori članov uredništva z glavnim urednikom Havbijem, ki je kot najbolj izpostavljena tarča nekoliko nesrečen sedel sredi odra. Marta Krejan Čokl je razne peripeitije izza kulisja, smešne in manj smešne, s svojo jezikovno sposobnostjo ter občutkom za humor prelila v ta enkratni izdelek. Glavni igralci so bili najbrž začudeni nad svojimi, morda dotlej še neodkritimi igralskimi sposobnostmi. Mire je bil nekoliko skromen, ko je izjavil, da oskarja za to vlogo gotovo ne bo dobil. Običajno ne nastopam prav rada, tokrat pa sem čutila skupno energijo in samozavest celotne igralske zasedbe in takoj bi bila še za kakšno ponovitev tega spektakla. Vmes sem imela čas za opazovanje občinstva – polna dvorana, zadovoljni, nasmejani, občasno začudeni obrazi so zrlji v nas, saj se kaj takega od uredništva po navadi ne pričakuje.

Mira Hladnik

Marta pošlje scenarij. Preberem – in sem navdušena. Takoj sem vedela, da je to odlično besedilo. Prvo bralno vajo sem *prešpricala*, ni šlo. Za drugo sem vedela, da moram na njej biti, da se uprizoritev začne sestavljati. Bilo je kar nekaj ponavljanja, idej, smeha, navdušenja, zavedanja, da se je treba potruditi, da bo šlo zares. Pred končno uprizoritvijo v samem Planinskem muzeju so se delčki še lepše, polneje sestavili v celoto – govorni posnetki, luči, kje bo kdo govoril ... Čeprav sem bila del zbora, ena izmed ostalih, me je zanimalo, kako se bomo glasovno uskladile. Potem se je predstava začela. Vse je steklo. V trenutku pozabiš na zunanji svet in se prepustiš toku predstave, ji slediš. Na koncu je ostal dober občutek povezanosti. Nekaj lepega smo naredili skupaj.

Vera Šeško

Pri *Planinskem vestniku* sodelujem kot korektorica, kar pomeni, da revijo pregledam, preden gre v tisk. Iz tega razloga ne sodelujem pri samem procesu

Foto: Miha Habjan

izdelave posamezne številke *Vestnika*, zato mi je ta predstava ponudila dober vpogled v siceršnje delo uredniške ekipe. Čeprav na humoren način, ji je vseeno uspelo prikazati, koliko dela je vložena v pripravo revije, od določanja tem in zbiranja prispevkov, urednikovanja, do koordinacije vseh deležnikov. Bravo, ekipa! Bilo je enkratno in nepozabno.

Darja Horvatič

Proslava 125-letnice Planinskega vestnika na nekonvencionalen način, brez govornikov, z avtorsko predstavo, ki je na humoren način pokazala, kako nastaja Planinski vestnik ... Če sodim po odzivu občinstva – zadetek v polno!

Jože Rovar, predsednik PZS

125-krat ponosna sem, da sem lahko del tako ustvarjalne ekipe, ki povezuje različne ljudi in interese na skupno potenco. V imenitno celoto vsak vdahne svoj del. Pa naj bo to revija ali pa veselogra. Kjer je volja, se najde tudi pot. Pa še na obilo skupnih!

Hedvika Petkovšek

Foto: Marmka Dretnik

Foto: Miha Habjan

Zbor lektorice (Vera Šeško, Mira Hladnik, Darja Horvatič, Sonja Čokl)
Foto: Miha Habjan

Rože za režiserko, scenaristko in igralko Marto Krejan Čokl
Foto: Miha Habjan

Zbrana ekipa po predstavi
Foto: Miha Habjan

Zdenka Mihelič

Kako varneje v gore

Že lahka pot je za turiste lahko zelo zahtevna

Obisk slovenskih gora narašča. Vse več tujcev obiskuje naš zeleni biser sredi Evrope, posledično je tudi v gorah čedalje več turistov. Vpliv družabnih omrežij, kjer ob slikah ni zadostnih ali pravih informacij, narašča, v gorah je veliko število obiskovalcev s premalo pripravljenosti in predznanja, s slabo opremo oz. opremo, ki je ne znajo uporabljati, seznanjeni niso z zahtevnostjo slovenskega gorskega sveta in poti, posledično pa narašča število intervencij gorskih reševalcev.

*Sodelujoči na posvetu in okrogli mizi se zavedajo, da je treba narediti konkretne korake v smeri zmanjšanja števila gorskih nesreč in varnejšega obiskovanja gora.
Foto: Manca Ogrin*

Planinska zveza Slovenije (PZS) je 30. januarja na sejmu Alpe-Adria na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani o vsem tem pripravila posvet *Kako varneje in bolje pripravljene v gore*. "PZS se zaveda odgovornosti, ne samo za svoje članstvo, ampak za vse, ki hodijo v gore. Lanska sezona je bila zelo kritična, in prav to nas je spodbudilo, da smo organizirali ta posvet," je navzoče v uvodu pozdravil predsednik PZS Jože Rovani.

V gore redno zahaja 350 tisoč Slovencev, letno pa naše hribe in vršace obišče okoli 1,7 milijona obiskovalcev. Slovenijo prepreda zelo gosta mreža več kot deset tisoč kilometrov markiranih planinskih poti, za katere skrbi več kot osemsto prostovoljcev, markeci PZS. Planinske poti so večinoma zelo dobro označene, in kjer je treba, tudi opremljene z varovalnimi napravami. Glede na tehnično zahtevnost jih delimo v tri skupine: lahke, zahtevne in zelo zahtevne, kar pa marsikateremu tujcu ni jasno. Tako bo, pravi predsednik PZS, za boljšo obveščenost obiskovalcev gora ponekod treba namestiti dodatne opozorilne table.

Na posvetu, ki ga je vodil podpredsednik Martin Šolar, so poleg predstavnikov PZS sodelovali predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS) Janez Rozman, Gabrijel Rožič, član Komisije za informiranje in analize GRZS, Mitja Šorn, predsednik Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVŠ), državna sekretarka na Ministrstvu za gospodarski razvoj

in tehnologijo Eva Štravs Podlogar, Nataša Hočvar, vodja sektorja za raziskave, razvoj, inovacije in evropske projekte na Slovenski turistični organizaciji (STO), ter Klemen Langus, direktor Turizma Bohinj in koordinator skupnosti Julijske Alpe.

Državna sekretarka Eva Štravs Podlogar je izpostavila: "Gore so eden najlepših kotičkov Slovenije. Želimo ustvariti simbiozo med planinstvom in turizmom, ter da z veseljem vabimo obiskovalce v gore, a ne na način, da so ti obiskovalci potencialni problem, ampak da se do okolja obnašajo spoštljivo, ga cenijo, se zavedajo ustreznega obnašanja in zahtevnosti planinskih poti, na katere se podajajo."

Naši gorski reševalci v zadnjih letih beležijo vse večje število reševalnih intervencij. V letu 2019 so imeli skupno 604 akcij, kar je skoraj sedemdeset akcij več kot v letu poprej. "V zadnjih petih letih je število posredovanj narastlo za štirideset odstotkov, eden od vzrokov je gotovo vse večji turistični obisk Slovenije, še posebej Julijcev in Kamniških Alp z vsemi okoliškimi turističnimi kraji. Vzroki za iskanje naše pomoči so predvsem nezkušenost, pomanjkljive informacije, nepoznavanje in celo podcenjevanje gorskega sveta; naše Alpe so dosti lažje dostopne kot Centralne Alpe, fizična in psihična nepripravljenost na "presenečenja", ki jih nudi gorski svet, v katerem tujci naletijo na dovolj zahtevnih "pasti", te pa terjajo več usposobljenosti in poznavanja gorskega sveta," je opozoril predsednik GRZS Rozman ter dodal, da bo "za preprečitev

oziroma zmanjšanje števila nesreč treba sodelovati z vsemi organizacijami in institucijami ter pripraviti dober dolgoročni načrt za preprečevanje nesreč. Treba bo razmisliti o plačljivosti reševanja z vključitvijo zavarovalnic, države, ki bo postavila potrebne pogoje. Gorski reševalci smo prostovoljci in tisti, ki ljudi rešujemo, jim pomagamo, jih oskrbimo in prepeljemo v dolino, nismo pa prekrškovni organ, ki bi ugotavljal malomarnost, odgovornost. Za svoje delo reševalci potrebujemo določena sredstva, da nadomestimo izostanek z dela; to bi bila ena od možnosti, da se finančna sredstva uredijo. Kar pa ne pomeni profesionalizacije dela GRZS."

PZS se kot krovna planinska organizacija na področju planinstva trudi za razpršitev obiska ter skrbi za preventivne programe in vsebine. Generalni sekretar PZS Matej Planko je predstavil prisotnost PZS v medijih na področju zaščite: "Med njimi so novinarske konference na terenu, skupna zloženka z GRZS z napotki za varnejši poletni obisk gora v slovenskem in angleškem jeziku, izdaja kakovostnih planinskih zemljevidov, namestitvev posebnih plastificiranih zemljevidov v bolj obiskanih kočah Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, izdaja vodnika *Slovenska planinska pot* v angleščini *Slovenian Mountain Trail*, ki predstavlja celotno pot po dnevni etapi, dodani so tudi napotki za varnejši obisk gora. Naš cilj je tudi, da bi priporočila o varnem obiskovanju gora našla mesto v vseh predstavitenih in promocijskih gradivih turističnih ponudnikov, saj želimo, da so tujci, ki prihajajo k nam, seznanjeni z vsem tem že pred prihodom v Slovenijo." Lani so v PZS ugotovili, da je treba zaradi večjega turističnega obiska ljudem predstaviti, kaj pomenijo lahke, zahtevne, zelo zahtevne planinske poti. "Prav tako smo ugotovili, da naše informacije ne pridejo do obiskovalcev prek klasičnih kanalov, zato smo začeli intenzivneje sodelovati s turističnimi organizacijami in ponudniki turističnih produktov," je še pojasnil Planko.

Predsednik ZGVS Mitja Šorn je med drugim spregovoril o tem, kako turistom klasifikacija naših poti ni domača. Tako je lahka planinska pot iz Krme na Kredarico za številne tujce velik izziv in jim je zaradi neizkušenosti telesno zelo zahtevna. Ozaveščanje in primeren pristop k temu bi bila nujen prvi korak, da bi bili tujci že pred prihodom v naše gore seznanjeni z zahtevnostjo in težavnostjo poti, vzponov in gora. "Turizem v Sloveniji na splošno v zadnjih letih narašča. Ker je Slovenija gorata dežela, je tudi turistov v gorah več in več. Tu bi še posebej izpostavil Triglav, ki ga v vseh turističnih katalogih o Sloveniji in v knjigah, vodnikih omenjajo kot tisto "naj stvar", ki jo je treba osvojiti, ko si v Sloveniji. Posledično to pomeni, da se v naše gore, predvsem na Triglav, na Triglavsko jezero in npr. v hribe v bližini Bleda, podaja ogromno ljudi, ki gorniških izkušenj nimajo. V takem svetu se ne znajo gibati. Za Slovence je nepredstavljivo, kako štorasti so lahko ljudje, a dejansko se po naših planinskih poteh ture pogosto zaključijo tako, da gredo npr.

Mitja Šorn, predsednik Združenja gorskih vodnikov Slovenije, Gabrijel Rožič, član Komisije za informiranje in analize GRZS, in Janez Rozman, predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije, so poudarili pomembnost ozaveščanja o zahtevnosti naših poti in gora ter ureditvi plačljivosti reševanja. Foto: Manca Ogrin

Nataša Hočevar (Slovenska tiskovna agencija), Klemen Langus (Turizem Bohinj) in Eva Štravs Podlogar (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo) so pogledali obisk gora skozi prizmo turizma. Foto: Manca Ogrin

s Kredarice v Krmo, kar velja za lahko planinsko pot, po vseh štirih in po zadnjici. Za Slovence je pot lahka, za tujce pa daleč o tega. Eden izmed glavnih vidikov, ki bi jih rad izpostavil, je, da je treba te ljudi ozavestiti – čeprav gre za lahke planinske poti, gre za planinske poti v alpskem svetu, kar pomeni, da so za nekoga, ki ni vajen gibanja po gorskem svetu, ekstremno težke."

Vodja posveta Šolar je o namenu in zaključkih posveta z okrogle mize dejal: "V gore zahaja vedno več ljudi. Na žalost opažamo, da veliko obiskovalcev gora ni primerno pripravljenih na zahtevnost naših poti, gora, od fizične pripravljenosti do opreme in poznavanja razmer. Glede na to se zgodi še razmeroma malo nesreč. PZS ves čas sprašujejo, kaj stori za izboljšanje razmer. Po eni strani smo omejeni, po drugi

strani delamo za svoje članstvo, v javnosti pa smo prepoznavni kot organizacija, ki mora narediti nekaj več. Hkrati opažamo, da obiskovalci pričakujejo, da bodo kočice vedno odprte, da bo zavarovan vsak del planinske poti ipd. PZS in GRZS imata skupen odbor za gore in varnost. Po lanskem poletnem *bum* obiskovanja gora, s številnimi intervencijami, tudi s kritikami, da nekatere planinske poti vendarle niso bile dobro vzdrževane, smo se odločili, da se moramo v PZS odpreti navznoter in v širšo javnost. Želeli smo, da s tistimi, ki ustvarjajo turistično ponudbo, pokažemo nadaljnjo pot. Vsi si želimo, da bi spodbujali varnejšo pot v gore na več načinov, in sicer z enotnim in

enovitim ozaveščanjem, da ponudimo hojo v gore z vodnikom, kar je lahko obogateno z doživetji, in da želimo po različnih kanalih, ki jih turizem ima, pokazati, da so gore resna zadeva: vabljuje, a ljudje naj tja pridejo ustrezno pripravljene. Naj poudarim, da ko se odpravljamo v gore, ni dovolj informacija s spleta, turo je treba načrtovati z zemljevidom, vodnikom in pridobiti prave podatke. Prvi naslednji korak je ponudil turizem, da bomo v manjši delovni skupini začeli s skupnimi akcijami že letos, in mogoče skupne korake k enoviti ozaveščevalni kampanji. V STO bi rad hkrati z odprtjem poletne planinske sezone in našo novinarsko konferenco odprli nov promocijski kanal." ○

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Mira Hladnik, varuhinja slovenskega jezika

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Sem upokojena profesorica slovenskega in angleškega jezika. Zadnja leta sem poučevala na Ekonomski gimnaziji France Prešeren v Kranju. Že kot otrok sem sanjala o tem poklicu in sem zadovoljna, da mi ga je bilo dano opravljati.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Z upokojitvijo se je odprlo nešteto možnosti, kaj vse početi s podarjenim časom. Najraje imam raznolikost. Ker se poleti ukvarjam s turizmom, se učim še dveh tujih jezikov, italijanščine in francoščine. Zelo me bogatijo humanitarne dejavnosti – delam kot prostovoljka hospica in preko RK pomagam beguncem, sedaj bolj z zbiranjem materialne pomoči, prej pa tudi kot učiteljica jezikov. Tudi brez računalnika ne morem – urejam spletno stran naše krajevne skupnosti, seveda kadar ne lektoriram. Skoraj vsak dan pa poskrbim tudi za gibanje v naravi – najpogosteje se povzpnem na bližnjo Vodiško planino nad Kropo.¹ Poleti pa z možem kolesariva po Sloveniji in se vedno znova zaveva, koliko je še neodkrita. Da je še obnem še koristno, na poti poslikava partizanska obeležja, ki jih nato vpiševa na Geopedijo. Konce tedna pa mi urnik krojijo trije razigrani vnuki, za katere bi opustila vse druge aktivnosti, če bi bilo treba.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Doma sem s kmetov, kjer zahajanje v hribe pomeni izgubo časa. Tako sem vzljubila gore dokaj pozno, po zaslugi moža. Nisva plezalca, rada pa se podava tudi na kakšno goro preko meje; zadnja leta naju privabljajo vrhovi Balkana.

Vaš najljubši kotichek/najljubša aktivnost v gorah?

Najljubši kotichek – klopica pod Vodiško planino z razgledom na jamniško cerkvico.² Letošnjo zimo so žal odpadli turni smuki, ki so mi v velik užitek, če le niso prenaporni.

Rada hodim po gozdu, in to navkreber. Še posebej po pljučni

bolezni sem se kar malo preveč zagnala v tekmovanje, kdo se večkrat na leto *pofočka* v domu na Vodiški planini.

Vaš moto v življenju je ...?

Poskušaj biti sam tista sprememba, ki jo želiš videti v svetu.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Zgodilo se je po naključju – na ulici smo se srečali z odgovornim urednikom, ki je ravno iskal lektorico. Beseda je dala besedo in sedaj sem članica te zagnane ekipe že sedem let. Drugače pa sem *Vestnik* prebirala tudi že prej.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Ob lektoriranju vsebin čisto pozabim, da pravzaprav delam, tako zanimive so. Čeprav sodelovanje poteka na daljavo, za vsakim urednikom čutim pozitivno energijo, željo po čim boljšem skupnem izdelku. Parkrat na leto pa se srečamo v živo in v prijetnem vzdušju potrdimo pripadnost naši reviji. ○

¹ Poti na Vodiško planino so opisane v članku *Svet nad Kropo*, *Planinski vestnik* 4/2019, str.34–42.

² Cerkev sv. Primoža in Florijana na Jamniku.

O planinskem gospodarstvu

Letos uvedba rezervacij za nočitve

1. februarja je Gospodarska komisija (GK) PZS v okviru sejma Alpe Adria na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani pripravila že deveto konferenco o planinskem gospodarstvu. Po konferenci je sledil zbor gospodarjev, ki je med drugim sprejel petodstotni dvig najvišjih priporočenih cen nočitev in osnovne oskrbe v planinskih kočah, kar mora potrditi še Upravni odbor PZS.

Konferenca, na kateri obravnavajo in predvsem predstavijo aktualne tematike, je med planinjskim društvu priljubljena, saj je izmenjava novosti, mnenj in podatkov zelo pomembna ter koristna za samo delo. Letošnje konference se je udeležilo sedemdeset predstavnikov planinskih društev s kočami; med njimi so bili v večini predsedniki, gospodarji in načelniki gospodarskih odsekov. Teme tokratne konference so bile načrtovanje gradbenih investicij v skladu z zakonodajo in priprava gradbene dokumentacije, razmerja med društvu in najemniki planinskih koč, projekt *Sustainhuts*, trajnostne gorske kočice v Evropi in rezervacijski sistem za planinske kočice. Osrednjo temo konference o načrtovanju gradbenih investicij v skladu z zakonodajo in o pripravi gradbene dokumentacije je predstavil projektant za novi Kobekov dom na Korošici Rok Bordon. Med drugim

je podal potek priprave projektne dokumentacije od idejne zasnove naprej. Poudaril je še, da je urejena gradbena dokumentacija zelo pomembna tudi z vidika napovedanega razpisa za planinske kočice. Razmerja med društvu in najemniki planinskih koč je razložil strokovni sodelavec PZS Damjan Omerzu. "Zakaj ta tematika? V praksi namreč prihaja do situacij, ko razmerja niso dobro ali dovolj natančno dogovorjena in zapisana. Predstavitev je ponudila predvsem rešitve, da do zapletov med društvu in najemodajalcem na bi prihajalo," je dejal strokovni sodelavec GK PZS Dušan Prašnikar.

Najbolj zanimiv del tudi za nas gornike, koristnike planinskih koč, pa je bila tema o rezervacijskem sistemu za planinske kočice, ki bo za slovenske kočice vzpostavljen pred poletno sezono 2020. Sistem, ki ga je predstavil podpredsednik PZS Miro Eržen, deluje pod

Prejemniki certifikata Družinam prijazna planinska kočica, ki sta ga prejemnikom podpredsednik PZS Miro Eržen in vodja svetovalne pisarne PZS Drago Dretnik.

Foto: Dušan Prašnikar

okriljem Združenja planinskih zvez v Alpah (CAA), v njem pa je že več kot štiristo planinskih koč v Alpah (Švica, Nemčija, Avstrija, Južna Tirolska). Kot je pojasnil Prašnikar, za kočice v Sloveniji vstop v sistem ni obvezen, je pa zelo priporočljiv za kočice, ki beležijo večji obseg nočitev. Za zainteresirana planinska društva s kočami bodo sledile še izobraževalne delavnice. "Rezervacijski sistem CAA je na območju Alp že zelo dobro uveljavljen in bo poleg angleščine, nemščine in italijanščine vključeval tudi slovenski jezik. Nosilec licence in upravitelj sistema je poslovno združenje planinskih zvez ÖAV (Avstrija), DAV (Nemčija) in AVS (Južna Tirolska). Načrtovano je, da bo sistem vključeval možnost predplačila oz. možnost, da v primeru odpovedi koča del nočnine zaračuna," je še dodal Prašnikar. Podpredsednik Eržen je predstavil tudi razpis za energetska in snovna sanacija planinskih koč, ki je požel veliko zanimanja med udeleženci, saj bo razpis za lastnike planinskih koč velika priložnost za izboljšanje le-teh.

Projekt *Sustainhuts*, trajnostne gorske kočice v Evropi, katerega partner je tudi PZS, sta predstavila Mitja Mori s Fakultete za strojništvo in Tadej Auer iz Razvojnega centra za vodikove tehnologije. V letu 2019 je bila izvedena investicija novega otočnega sistema električne samooskrbe s fotovoltaiko in vetrnico na Pogačnikovem domu na Kriških podih,¹ letos pa načrtujejo podobno investicijo na Domu Valentina Staniča pod Triglavom.

Ob koncu konference so podelili še certifikata Okolju prijazna planinska kočica in Družinam prijazna planinska kočica. Novi prejemniki certifikata Okolju prijazna planinska kočica z veljavnostjo štirih let sta Koča na Planini nad Vrhniko (PD Vrhnika) in Koča na Kriški gori (PD Križe). Nekatere kočice so prejele podaljšanje veljavnosti tega certifikata, in sicer Koča na Loki pod Raduho (PD Luče), Koča v Grohotu pod Raduho (PD Mežica), Koča na Ermanovcu (PD Sovodenj) in Tončkov dom na Lisci (Občina Sevnica). "Novi prejemniki certifikata Družinam prijazna planinska kočica z veljavnostjo štirih let so Koča na Dobriču (PD Trzič), Koča na Kriški gori (PD Križe) in Zavetišče v Gozdu (PD Križe)," je razložil strokovni sodelavec Prašnikar. Podaljšanje veljavnosti tega certifikata pa so prejeli Dom na Boču (PD Poljčane), Dom planincev v Logarski dolini (PD Celje - Matica), Erjavčeva kočica na Vršiču (PD Jesenice), Koča na Kopitniku (PD Rimske Toplice), Koča na Loki pod Raduho (PD Luče), Koča na Naravskih ledinah (PD Ravne na Koroškem), Koča na Planini nad Vrhniko (PD Vrhnika), Planinska kočica na Ermanovcu (PD Sovodenj), Planinski dom na Brnici (PD Liboje), Planinski dom na Kalu (PD Hrastnik), Planinski dom na Smrekovcu (PD Črna na Koroškem), Planinsko učno središče Bavšica (PZS) in Tončkov dom na Lisci (Občina Sevnica). ●

61.523 članov v letu 2019

Že peto leto več članov

Planinska organizacija je že peto leto zapored povečala število članov. Lani je namreč v svojih vrstah zabeležila 61.523 članov, kar je 3110 posameznikov oziroma dobrih pet odstotkov več kot leto poprej.

V letu 2019, ko je Planinska zveza Slovenije (PZS) združevala 291 planinskih društev, klubov in postaj gorske reševalne službe, je v planinske vrste stopilo 5,2 odstotka več ljubiteljev gora, gornikov in planincev kot v letu 2018, ko je bilo v PZS včlanjenih 58.413 planincev. Leta 2017 je bilo v PZS včlanjenih 57.148 planincev, eno leto prej 55.150 članov, v letu 2015 jih je bilo 54.574, še leto pred tem pa 53.975 članov.

V letu 2019 se je glede na leto 2018 povečalo članstvo v vseh kategorijah članstva. V kategoriji A, ki je namenjena odraslim obiskovalcem domačih in tujih gora z največjim obsegom ugodnosti, je bilo skupno 2961 članov (301 več kot v letu 2018), v kategoriji B (odrasli obiskovalci domačih in tujih gora z osnovnim obsegom ugodnosti) 37.329 članov, kar je 1529 več kot leto poprej. Za 1112 članov se je povečalo število v kategoriji P + O, predšolski in osnovnošolski planinci, kjer jih je bilo v letu 2019 skupno 15.763, prav tako je bilo več srednješolcev in študentov, kategorija S + Š, skupno 3783 oz. 149 več kot v letu 2019. Za 19 oseb se je povečalo tudi članstvo oseb s posebnimi potrebami, članov IN, ki jih je bilo skupno 158. Razveseljiva je novica o številu mladih članov; v letu 2019 so namreč skoraj tretjino članstva predstavljali člani, stari do 26. leta.

Planinska društva, včlanjena v PZS iz Slovenije in tujine, se povezujejo v dvanajst meddruštvenih odborov planinskih društev (MDO PD). Nekaj društev oz. klubov pa deluje brez članstva v MDO PD in v ta društva, skupaj s Češko-slovenskim

¹ Več o tem v članku Kočice le na obnovljive vire energije, *Planinski vestnik*, 12/2019.

planinskim društvom in društvom Udruženje Planinarsko društvo Treskavica Sarajevo, je bilo vključenih 3096 članov.

Največji MDO PD po številu članov je Savinjski MDO PD z 10.081 člani, drugi največji je MDO PD Gorenjske z 9380 člani, sledijo MDO PD Ljubljane z 9105 člani, MDO PD Podravja z 7295, MDO PD Posočja s 3665, MDO PD Zasavja s 3409, MDO PD Kamniško-bistriškega območja s 3328, MDO PD Koroške z 2919, MDO PD Dolenjske in Bele krajine z 2621, MDO PD Primorske z 2588, MDO PD Notranjske z 2302 in MDO PD Pomurja s 1734 člani.

Društvo z največ člani je še vedno PD Ljubljana - Matiča s 3559 člani, kjer so članstvo tudi v lanskem letu povečali glede na leto poprej, sledita PD Kamnik s 1305 člani in PD Kranj s 1242 članoma.

Pripadnost in ugodnosti

Najpomembnejše članske ugodnosti so zavarovanje članov PZS za primer trajne invalidnosti, za primer nezgodne smrti, zavarovanje odgovornosti proti tretji osebi in za primer reševanja in zdravljenja s 24-urno asistenco zunaj Slovenije. Za vse kategorije članstva veljajo zavarovanja v gorah Evrope in Turčije, za člane

kategorije A pa zavarovanje velja povsod po svetu. Zavarovanje je le ena od ugodnosti, ki jih svojim članom zagotavlja PZS. PZS nudi tudi popust pri prenočevanju v slovenskih kočah in v planinskih kočah trinajstih planinskih organizacij Evrope in v Kanadi, različne popuste pri nakupu opreme, 20-odstotni popust pri nakupu planinskih edicij v Planinski založbi PZS, 25-odstotni popust pri naročilu na *Planinski vestnik*, popust pri vstopnini v Slovenski planinski muzej, Narodni park Paklenica, popust za vožnjo z nihalno na Golte ter vožnjo s kabinsko žičnico na Krvavec in Kanin, prost vstop do 8. ure zjutraj v Logarsko dolino idr.

Seveda pa nič ni brez pripadnosti. Vsi popusti in ugodnosti zvedenijo, če ne čutimo pripadnosti goram in organizaciji. Z včlanitvijo v PZS gornik izraža pripadnost slovenski planinski organizaciji, daje priznanje markacistom za opravljeno delo na planinskih poteh, podporo planinskim vrednotam in prizadevanjem za ohranjanje gorskega okolja, podpira izvajanje programa dela svojega društva, izpeljavo različnih projektov PZS na raznih področjih dela, projekte s področja preventivne dejavnosti in celotno delo PZS, podpira revijo *Planinski vestnik* in delovanje Slovenskega planinskega muzeja. ●

Brez čuta za pripadnost in za skupne vrednote ni nič. Naj tudi za nas velja moto Planinstvo kot način življenja.

Foto: Zdenka Mihelič

Po sporočilu za
medije povzel
Mire Steinbuch

Prizor iz filma *Čolite*
Arhiv FGF

Alpinizem ni več obskurna dejavnost čudakov

14. Festival gorniškega filma 2020

Letošnji festival gorniškega filma se je začel 24. februarja v Cankarjevem domu v Ljubljani in končal 1. marca v Domžalah. Vmes so bile projekcije tudi v Radovljici, Celju in Slovenski Bistrici.

Žirija, ki so jo sestavljali Jim Donini, ameriški plezalec in alpinist, znan po številnih vrhunskih vzponih na Aljaski, v Patagoniji in Karakorumu, Rožle Bregar, direktor fotografije, režiser, popotnik, ljubitelj gora, in Vida Valenčič, avtorica in voditeljica radijskih in televizijskih programov, avtorica dveh TV-dokumentarcev: *Vse za tisti nasmeh* in *14+1* o izrednem alpinističnem zakonskem paru Nives Meroi in Romanu Benetu, je med 37 filmi izbrala velikega zmagovalca 14. Festivala gorniškega filma in najboljše dosežke v kategorijah alpinizem, plezanje, gore, šport in

avantura ter gorska narava in kultura, posebno nagrado je podelila tudi Televizija Slovenija. Nagrajeni filmi so bili 29. februarja in 1. marca na ogled v Domžalah in Radovljici.

Obrazložitve žirije

Glavno nagrado mesta Domžale si je prislužil film *Čolite* španskih režiserjev Jaimeja Murciega in Pabla Iraburuja. "Film *Čolite* ni le izjemno dramaturško in tehnično dovršeno predstavljena filmska zgodba, ampak je predvsem tenkočutna zgodba skupine

Karakorumu, kjer sta se neločljivo povezala poljski vzpon na K2, edini nepreplezani osematisočak v zimskih razmerah, ter reševanje alpinista in alpinistke na sosednjem Nanga Parbatu. Vmes pa "občudujemo" še solo akcije Rusa Denisa Urubka, pridruženega člana poljske odprave.

Najboljši plezalni film je živahen in dobrasrčen film *Sredi ničesar*, režiral ga je Peter Mortimer iz ZDA, ki raziskuje trenja med balvanskimi plezanci in konservativno lokalno skupnostjo podeželskega Utaha.

Nagrado za najboljši film o gorah, športu in avanturi je prejel film *Teža vode* kanadskega režiserja Michaela Browna o slepem kajakašu Eriku, ki je preveslal reko Kolorado skozi Veliki kanjon (se leta 2001 kot prvi slepi človek povzpел na Everest, leta 2008 končal projekt sedmih najvišjih vrhov vseh celin), tok vode pa prečudovito simbolizira tok življenja, spopadanje s smrtonosnimi brzicami; vzponi in padci so pravo veslanje med stvarnostjo in naravo.

V kategoriji gorska narava in kultura je slavil *Klavir v Zanskar*, režiral ga je Michał Sulima iz Velike Britanije. Gre za filmsko zgodbo, ki združuje skoraj vse, kar je bistveno v življenju: povezanost med ljudmi, duhovnost, vseobsegajočo moč narave, stremljenje po spremembah v svetu, ki so vedno osnovane na osebnih odločitvah, ter radost ob dosegu nečesa, kar se nam je zdelo nemogoče.

Nagrado za kratki gorniški film je prejel španski film *Arktika*, režija Venero Josu in Jesus Mari Lazkano, portret slikarja, ki zapluje v Arktično morje na Svalbard in potuje skozi svojo duševnost. Zgodba nosi močno sporočilo refleksije umetnosti o globalnem segrevanju.

Prizor iz filma
*Changabang – včeraj
in danes* Arhiv FGF

bolivijskih žensk iz ljudstva Aymara, ki so se odločile za življenjski preobrat. Vrh Aconcagua tako postane boj za emancipacijo iz trdega vsakdana, obenem pa tudi glas vseh domorodnih ljudstev Latinske Amerike. Aconcagua se povzpne ne le v metaforo novega življenja, osnovanega na globokem poznavanju narave, pač pa tudi v sredstvo za boljše življenje domorodnih ljudstev. Ne manjka čustev, uspeha, napetosti, globoke vere in ne nazadnje humorja zunaj cone udobja. Lepo zajeta popolna dramaturška mojstrovina o uspehu," je obrazložila festivalska žirija.

To je nedvomno strokovno brezhibna obrazložitev, jaz pa bom povedal po svoje. Pet žensk se je naveličalo čiščenja, kuhanja in uboganja svojih mož in si zazelelo spremembe. Oblečene v tradicionalna krila žensk iz ljudstva Aymara in z značilnimi klobuki na glavah so se v spremstvu vodniškega para odpravile na Aconcagua. Tri so odnehale nekaj nad šest tisoč metrov, dve sta prišli na vrh. Pred koncem filma je ena od njih povedala: "Še vedno sem ista ženska, vendar zdaj razmišljam drugače." Film, ki zabava in hkrati vzbuja empatijo. Mimogrede, čolita je pomanjševalnica od čola, kar pomeni ženska.

Najboljši alpinistični film je poljski *Zadnja gora*, režiral ga je Dariusz Załuski, iskren prikaz dogajanja v

Žirija 14. Festivala gorniškega filma, od leve Jim Donini, Vida Valenčič, Rožle Bregar
Foto: Andreja Kuster

Festivalska žirija je podelila tudi častne pohvale alpinističnemu filmu *Changabang – včeraj in danes* francoskega režiserja Jean-Pierra Tauvrona, plezalnemu *Slepo plezanje* režiserja Alastairja Leeja iz Velike Britanije, v kategoriji gore, šport in avantura filmu *8000+*, režiser Christian Schmidt, Nemčija, Francija; med filmi o gorski naravi in kulturi je pohvalila nizozemski film *Sanjska dežela* režiserja Joosta van der Wiela.

Televizija Slovenija (žirijo so sestavljali Andrej Otovčević, Miha Lampreht in Miro Štebe) je prav tako nagradila britanski plezalni film *Slepo plezanje*, poklon volji do življenja, ko nam slepi plezalec odpre oči na poti iz teme v svetlobo. Estetsko in režijsko dovršen film nam prikaže, da celo slepota ni ovira za vrhunске dosežke.

Od Trisula do Anapurn:
Marko Butinar,
Pavle Dimitrov,
Tone Sazonov,
Mikec Drašlar,
Lojze Golob
Foto: Igor Kuster

"Alpinisti smo lahko izredno ponosni, da je Unesco to dejavnost uvrstil na seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Ni dejavnosti, ki bi skrivala toliko umetnosti, kot ga premore alpinizem. Tudi trpljenje, nevarnost, lepota, strah so umetnost, ta spodbuja čustva, ta pa se prelivajo v besedo, sliko, film, glasbo. Tudi na 14. Festivalu gorniškega filma smo videli in slišali veliko tistega, kar nas s takšno vnemo žene v gore," je poudaril direktor festivala Silvo Karo. Unescovo priznanje je torej potrditev, da alpinizem ni več obiskurna dejavnost nekih čudakov in družbenih obstrancev, kakršno je bilo splošno prepričanje še pred štiridesetimi leti, ampak nekaj drugega kot le osvajanje nekoristnega sveta. Za njim stoji široko razvejana industrija, ki preživlja nekaj milijonov ljudi.

Poleg kakovostnih filmov festivalu gorniškega filma s svojimi zgodbami dajejo pečat tudi predavatelji. Američan Jim Donini, ki se že več kot pol stoletja vrača v Karakorum in Patagonijo, je osupnil s svojimi legendarnimi pionirskimi avanturami na Lato-ku 1 in Torre Eggerju. Alpinist Tomaž Jakofčič je slikovito predstavil prelomne vzpone in odprave, ki so krojili njegov alpinizem, Milan Romih pa svojo bogato alpinistično pot, zaznamovano z dragocenimi prijateljskimi vezmi, in nov roman *Skozi trave oblakov*. Jera Musič je doživeto obudila spomine na lani prehojenih 3500 kilometrov Apalaške pešpoti, ki je hkrati tudi filozofija in način življenja – pri 19 letih jo je zmogla kot prva Slovenka. V zaključnem festivalskem večeru v Cankarjevem domu smo s plezalcem Davidom Debeljakom doživeto raziskovali strme stene po vsem svetu in zrl v zvezdno nebo, tudi patagonsko, izpod katerega se je vrnil pred kratkim.

V spremljevalnem programu so učna leta slovenskega himalajzma ob arhivskih filmih in v ganljivo-šaljivem pogovoru podoživeli člani jugoslovanskih alpinističnih odprav Trisul (1960), Kangbačen (1965) in Anapurna (1969) Marko Butinar, Pavle Dimitrov, Anton Sazonov - Tonač, Kazimir Drašlar - Mikec in Lojze Golob; ob filmu in okrogli mizi z Dušico Kunaver, Ando Perdan, Marjeto Keršič - Svetel, Danilom Cedilnikom, Petrom Markičem, Bojanom Pollakom in Janijem Beletom je oživel spomin na 40 let slovenske šole v Manangu, ki je nastala leta 1979 na pobudo Aleša Kunaverja, leta 2002 pa so nadaljevalno šolanje prevzeli Francozi. Prvič v zgodovini festivala je bilo moč prisluhniti Kino koncertu Bergfilm, ki so ga ob nemih gorniških filmih v živo izvedli Gregor Ftičar in bratje Simon, Nolan in Brian Quinn.

Protagonist filma *Edspedicija* Eduard Žalar je tudi v živo predstavil svojo zgodbo o enem vdihu, kolesu in najvišji gori, v *Smučanju po ognjenem obroču* Mihe Deisingerja in Ivce Kostelića smo pustolovščino na Islandiji (po)doživeli v družbi *freeride* smučarja Matēja Bradaškje, snemalca in režiserja Deisingerja ter alpinista, turnega smučarja in fotografa Jana Podgornika; na projekciji britanskega celovečernega filma *Klavir v Zanskar* pa sta občinstvo navdušila režiser Michal Sulima in producent Jarek Kotomski. ●

Jože Dobnik

(1921–2020)

V posvetilu knjige *Moja pot* je Jože napisal: "Vsaka pot se nekje začne in nekje konča, blizu ali daleč, vedno pripelje na cilj." Njegova bogata življenjska pot se je končala 30. januarja 2020, ko se je od nas tiho poslovil. Knjigo *Moja pot* je izdal pri skoraj devetdesetih letih. V njej so opisani utrinki iz prve tretjine njegovega življenja – otroštva, službe na pošti, časa v izgnanstvu in služenja vojaškega roka. Namenil jo je svoji družini, najtesnejšim sodelavcem pri pošti in najbližjim prijateljem. V uvodni besedi je napisal, da so ga k pisanju spodbujali nekdanji sodelavci in dobri prijatelji, s knjigo pa je želel, da za njim ostane vsaj majhna sled, sled na pot, ki jo je prehodil. Vsekakor pa lahko rečemo, da je Jože na svoji poti pustil veliko sledi.

Ko je služboval v Šoštanju, se je prvič srečal s planinstvom. Leta 1953 se je včlanil v Planinsko društvo Šoštanj. Leta 1954 je bila ustanovljena Planinska skupina okrajne pošte Šoštanj, katere predsednik je postal Jože. Uspešno je delovala do Jožetovega odhoda v Ljubljano. Leta 1959 je bil Jože Dobnik izvoljen za predsednika PD PTT Ljubljana in uspešno vodil naše društvo dvaindvajset let. Zadal si je mnogo nalog, med njimi tudi krepiti stike in sodelovanje s planinskimi društvi PTT v Sloveniji in Jugoslaviji. Prizadeval si je za redna srečanja planincev PTT Slovenije, in tako je bilo prvo srečanje že leta 1969, sodelovanje pa je ohranjeno do danes. V času njegovega vodenja društva je bila povečana in obnovljena Poštarska koča na Vršiču, na kar je bil Jože še posebej ponosen. V zimskem času so bila organizirana predavanja z barvnimi diapozitivi s planinsko, potopisno in vzgojno vsebino. Do leta 1964 so bila predavanja vsak drugi teden in dvorana z dvesto sedeži je bila skoraj vedno polna. Zavzemal se je za zbiranje pisne dokumentacije in fotodokumentacije, časopisnih člankov, planinskih in PTT revij ter časopisov. Z nakupom knjig in planinskih vodnikov ter vezavo revij je nastala skromna društvena knjižnica, v kateri je bilo na koncu njegovega mandata 260 knjig, vodnikov in vezanih revij.

Na svoje dolgoletno vodenje planinskega društva je imel Jože lepe spomine, predvsem so mu v spominu ostali zimski prazniki, ki so jih praznovali v Poštarskem domu na Vršiču, ter vsakoletna 10-dnevna potovanja na zборе planincev PTT Jugoslavije, združena s pohodi po gorah v vseh republikah in obeh pokrajinah. Ker je bilo v pravilniku društva zapisano, da mora društvo voditi aktivni delavec PTT-ja, je Jože

Dobnik ob upokojitvi prenehal biti predsednik, aktivno pa je deloval še naprej v organih društva.

Za svoje delo je prejel številna priznanja PZS in druga: Red dela z zlatim vencem RS 1980, Bloudkovo plaketo leta 1985, zlati častni znak MDO Ljubljana 2001; leta 1984 je postal častni član in leta 2003 častni predsednik našega društva.

Ne smemo pa pozabiti še na eno pomembo oziroma najpomembnejšo sled, ki jo je zapustil – njegovo družino. Ponosen je bil na svojo veliko družino – otroke, štiri vnuke in vnukinjo ter tri pravnukinje, ki so ga redno obiskovali, tako da se v domu ni počutil osamljen. Vesel je bil, da je svojo ljubezen do gora prenesel tudi na svoje potomce in so vnuki skupaj s starši pogosto hodili z njim v hribe.

Dragi Jože, hvala za vse, kar si nam dal. Za vedno boš zapisan v zgodovino našega društva. ●

Planinsko društvo Pošte in Telekomov Ljubljana

Aleksander Blažina – Sandi

(1926–2020)

Na svojem domu
Foto: Žarko Rovšček

V začetku februarja je v 94. letu starosti sklenil svojo življenjsko pot Aleksander Blažina - Sandi, častni član Obalnega planinskega društva Koper, pionir slovenskega povojnega alpinizma in poznan planinski delavec. V prelepem zimskem dnevu, ko smo se poslovili od izjemne osebnosti, našega častnega člana Sandija, so nas v daljavi pozdravljale mogočne, zasnežene gore, ki so ga že v mladosti dobrohotno sprejele medse in postale prizorišče njegovega izjemno uspešnega delovanja v vlogah alpinista, vodnika, učitelja in vzgojitelja generacij njihovih častilcev.

Rojen v tržaški narodnozavedni družini je kot šestnajstletni mladenič svojo alpinistično pot začel v bližnji Glinščici in visoke gore spoznal na taborih v Dolomitih in Karnijskih Alpah. Kot član obnovljenega Slovenskega planinskega društva Trst je leta 1946 opravil tečaj za alpinističnega inštruktorja. Med študijem v Ljubljani se je vključil v družbo takratnih vodilnih slovenskih plezalcev in opravil številne zahtevne vzpone v naših gorah. A tudi obalni planinci mu dolgujemo veliko, saj je bil med neutrudnimi snovalci organiziranega planinstva in še posebej alpinizma na

Obali. Že leta 1952, ob preselitvi v Izolo, se je skupaj z ženo Danico aktivno vključil v društveno življenje. Kot vidna člana slovenske povojne alpinistične družine sta svoje bogato znanje in izkušnje nesebično prenašala na vse nas, ki imamo naravo in gore v srcu. Že takoj po prihodu na Obalo je Sandi poizkušal z nekaterimi predvojnimi alpinisti iz Trsta in drugih slovenskih krajev, ki so se po vojni naselili tu, razviti alpinistično dejavnost, ki ob morju ni bila prisotna. V težavnih povojnih letih ideja ni zaživela, zato je vzel stvari v svoje roke in popeljal nekaj mladih navdušencev v skale Črnega Kala, kjer so opravili prve plezalske korake in začeli urejati plezalni vrtec. V okviru planinskega društva je organiziral prvo pravo alpinistično šolo na Obali in s tem postavil temelje obalnega alpinističnega odseka, ustanovljenega leta 1979. Pod njegovim budnim očesom je v odseku zrastle nekaj odličnih alpinistov, ki so opravili vrhunske vzpone v Vzhodnih in Zahodnih Alpah ter v znanih plezalnih centrih Jugoslavije in Evrope.

Kot predsednik društva v letih 1983–85 je takoj dvignil izletniško dejavnost na višjo raven s prirejanjem zanimivih in poučnih pohodov. Nepozabni so večdnevni izleti po gorah Jugoslavije, slovaških Tatrach in drugih gorstvih, kamor je kot velik poznavalec in izjemen organizator popeljal obalne planince in s tem odprl novo poglavje društvene dejavnosti. Pomemben je tudi njegov prispevek v skrbi za Tumorovo kočjo, saj je leta 1997 poskrbel za njeno razširitev in dozidavo, da je pomlajena pričakala svojo 40-letnico. Društveno dejavnost je obogatil tudi z zanimivimi predavanji, na katerih nam je kot izkušen alpinist predstavil svetovna gorstva, ki jih je obiskal na svojih alpinističnih odpravah.

Veliko delo je opravil tudi kot vodja našega meddruštvenega odbora planinskega društva, ki ga je uspešno vodil tri leta, vanj vnašal ustvarjalnost ter spodbujal povezovanje in sodelovanje planinskih društev. Njegova največja zasluga pa je izvedba seminarja za vodnike PZS po programu, ki ga je verificirala Komisija za vzgojo in izobraževanje pri PZS. Izobraževanje je v letu 1986 uspešno zaključilo trinajst kandidatov, s čimer smo pridobili dragocen planinski kader, ki je v naslednjih desetletjih odigral pomembno vlogo v svojih društvih. Za bogato alpinistično in planinsko

delo je leta 2006 prejel svečano listino Planinske zveze Slovenije. Bil je eden izmed prvih prejemnikov teh najvišjih priznanj PZS.

Tudi ko so mu opešale moči, je ohranil stik s planinstvom in še posebej pozorno spremljal dogajanje v alpinizmu. Težko je v nekaj stavkih prikazati izjemno širino in pomen njegovega delovanja, ki je pustilo

neizbrisen pečat v življenju planinstva in še posebej alpinizma na Obali.

Z globokim spoštovanjem in veliko hvaležnostjo bomo ohranjali spomin nate, Sandi, naj tvoj široki, živahni duh plava nad vršaci, v miru si odpočij!

Aldo Zubin,
predsednik OPD Koper

*Sandi Blažina
pleza v Cordilleri
Real leta 1964.
Arhiv Sandija
Blažine*

Pisalo se je leto 1978. V tistem času sem začel plezati, zato me je prijatelj prosil, da bi njega in očeta peljal na Turnc v Črnem Kalu. Tako smo se sončnega nedeljskega popoldneva znašli na vstopu smeri. Začel sem razvijati vrv, ko je neko cingljanje pritegnilo mojo pozornost. Blizal se nam je bradat siv gospod, ovešen s čudnim železjem. Postavil se je ob stran in z zanimanjem opazoval naše početje. Glede na to, da je bila vrv edina oprema, ki smo jo premogli, nas je vprašal, kaj nameravamo. In rekli smo, da gremo na Turnc. Predstavil se je kot Sandi Blažina, nato pa dejal, da nas pelje on, ampak tako, kot se to dela. Med pogovorom je spoznal, da nimamo nobene hribovske izobrazbe, zato nas je povabil na tečaj, ki ga bo v kratkem organiziral v okviru planinskega društva.

To je bilo moje prvo srečanje s Sandijem in prvič sem se navezal na njegovo vrv. V alpinistični šoli, ki sem jo obiskoval tisto leto, sem začel spoznavati Sandija kot človeka in kot plezalca. Čeprav je Črni Kal, kot ga plezalci poznamo danes, začel nastajati s Sandijem, je njegova ljubezen veljala bližnji Glinščici. Pri prvih obiskih teh "gora v malem" v neposrednem zaledju Trsta nas je opomnil, da so vsi, ki so se šolali v njenih skalah, znani po izjemni eleganci. Imel sem srečo, da sem bil prisoten na zadnjih Sandijevih obiskih Črne-ga Kala, ko so ga že načele tegobe staranja in bolezni, a

njegovo plezanje je bilo še vedno visoka šola elegance in plezalne tehnike. Prišel je iz vrst posebno uspešnih tržaških alpinistov. Instruktor ne postaneš takrat, ko končaš šolanje, temveč takrat, ko te učenci izberejo za učitelja. Zahvaljujem se usodi, ki mi je s Sandijem naklonila učitelja za vse življenje. Vedno, ko sem se znašel v zagati, sem se vprašal, kako bi se on odločil v tem primeru.

Bil je gorski vodnik, gorski reševalec, gornik zelo širokih obzorij z izjemnim alpinističnim opusom. Alpinisti Obale smo mu izredno hvaležni, ker je imel dovolj poguma, da je zaoral v ledino alpinizma tudi v teh krajih. Naštevanje se mi zdi pusto, navadno izzveni v prazno. Pomembno je tisto, kar človek pusti v srcih tistih, ki so ga poznali.

Sedim na vrhu grebena v Glinščici, veter se poigrava v laseh. Čeprav je zima, na hrbtu čutim prijetno toploto sončnih žarkov. Kamen je spregovoril in pred mano vstajajo podobe: Emilio Comici, Tiziana Weiss, Bianca Di Beaco, Berto Pacifico, Jože Baron, Enzo Cozzolino ... Sandi, zdaj si se jim pridružil tudi ti!

Ko bom naslednjic v Rosandri prijel za oprimek, že tisočkrat pobožano skalo, vem, da se mi boš pridružil in skupaj bova zaplezala v svet, ki sva ga imela tako rada. Hvala ti za vse, Sandi!

Fulvij Živec ●

ALI MORA BITI RES TAKO TEŽKO IZBRATI PRAVE POHODNE HLAČE? O, SEVEDA.

Prave hlače naredijo razliko

NE GLEDE NA to ali greste na sprehod po obali na jugu ali se odpravite v gore na severu, bi morala biti oblačila in oprema vaša zadnja skrb. Oblačila in oprema so tu, da podprejo vašo izkušnjo in ne definirajo - to je izključno delo narave same. Še posebej so pomembne hlače. Šiv na napačnem mestu, neprimerna višina pasu ali neustrezen tkanina, ki vam skrajša korak, vam lahko ukradejo pustolovščino prav pred nosom. Zakaj je iskanje hlač za pohodništvo veliko bolj zapleteno in dolgotrajno kot iskanje običajnih hlač? S treking hlačami preprosto ne smete zgrešiti.

Uspeva nam že od leta 1970

Ko smo leta 1970 ustvarili svoj prvi par pohodnih hlač, je bil zadetek v polno enostaven. Večina hlač je bila narejena iz bombaža in so bile zato brezupno neprimerne. Na veselje številnih navdušencev gibanja na prostem so na pomoč priskočile *Fjällrävenove Greenland Trousers*. Izdelane so bile iz materiala G-1000, Fjällrävenove tkanine za izdelke na prostem z gostim tkanjem 65% poliestra in 35% bombaža. Poleg tega pa so imele še dodatno dobro prezračevanje in odpornost proti vetru in vodi. Bile so eden prvih parov hlač na trgu, narejenih posebej za pohodništvo. G-1000 pa je kot vsestranska tkanina za dejavnosti na prostem vse do danes ostal brez primere.

Uspeva nam tudi dan danes

Od takrat je Fjällräven, po 40 letih pohodov po vsem svetu, resnem tehnološkem napredku, obsežnem trajnostnem razvoju in našim neskončnim prizadevanjem, da bi pohodništvo postal kar najbolj prijeten za vse, postal zelo znan po širokem naboru funkcionalnih, udobnih in vsestranskih pohodnih hlač. Kar pomeni, da ste

lahko prepričani, da boste našli hlače, ki vam bodo popolnoma ustrezale, ki bodo delovale točno tako, kot si želite, in bodo vaše dogodivščine na prostem še bolj prijetne še vrsto let. Toda kateri par je pravi za vas?

Vprašanja, vprašanja, vprašanja

Veliko različnih dejavnosti, ki potekajo v raznovrstnih podnebjih, veliko različnih materialov in drugačnih postav. Ko dodate še svoje zahteve, ob tem nastane prava zmeda ob izbiri. Kje začeti? Kako izbrati? Izjemnega pomena je, da na začetku razmislite, kje in kaj točno boste počeli v naravi. Boste na hitro skočili na sosednji vrh, ali boste hodili več dni?

Bo toplo in vlažno, ali bo hladno in mokro? Ali vse od naštetega? Želite več udobja in zračnosti kar ponuja material *G-1000 Air Stretch*? Ali pa robustnost in vodo odpornost, ki jo nudi *Eco-Shell*? Želite imeti hlače z ventilacijo ali pa hlačnice z zadrgo, ki jih lahko spremenite v kratke hlače? Mogoče pa si v resnici želite oprijete pajkice za udoben pohod?

Odgovori, odgovori, odgovori

Pri Fjällrävnu smo kolekcijo hlač in pajkic razdelili na tri glavne dejavnosti; gornišтво, pohodništvo in vsakodnevne dejavnosti v naravi. Te skupine vas lahko uspešno vodijo pri nakupu hlač, vendar pa nikakor ne morejo točno opredeliti, kateri par je pravi za vas. To, dragi pohodniki lahko storite samo vi. Sami si boste morali odgovoriti na zgornja vprašanja in poskusiti čim več parov naših hlač, ter najti svoj idealni par. Izbira hlač je v resnici podobna težjemu pohodu - veliko trdega dela, vendar pa vrednega nagrade, ko boste našli pravi par. Nikoli ne pozabite, da prave hlače naredijo razliko. Vso srečo in se vidimo v naravi.

www.fjallraven.com

NOVICE IZ VERTIKALE

Razmere v drugi polovici januarja in prvi polovici februarja niso bile veliko drugačne od tistih v tednih pred tem. Pri nas se je nadaljevalo bolj kot ne stabilno vreme brez večjih količin padavin. Temperature so bile večinoma višje od povprečnih, a dovolj nizke, da je led v slapovih rasel. Preplezane so bile nove linije in nove povezave obstoječih smeri. V velikih stenah je dobro prilepljen in kakovosten sneg omogočal estetsko plezanje v redko ponovljenih smereh in tudi prvenstvenih linijah.

U naših stenah

Na vzhodu je letos večje število ponovitev dobila Ledenka v Štajerski Rinki. Večina vzponov naših navez je bila omenjena v preteklih novicah. Zadnji znani vzpon naše naveze je bil 15. februarja. Tedaj sta jo preplezala Sebastian Hamberger (AO Rašica) in Gašper Kresnik (AO Grmada Celje). Smer so ponovile tudi tuje naveze. Gre za smer, pri kateri velja izkoristiti dobre razmere, saj teh morada spet ne bo kakšno desetletje. V Mali Rinki so bile večkrat preplezane **Igličeva, Vzhodna in Celjska smer**. V Turski gori je bila obiskana smer

Modec-Režek. V Ojstrici so bile redno obiskane **Nemška in Vzhodna grapa**. Manj obiska je imela smer **Jutranja kava** (III+/4, 85/65°, 550 m). 8. februarja jo je sam ponovil Matej Balažic. Na Jezerskem je bila nekajkrat ponovljena **Spominška smer Saše Kamenjeva** (IV/5+, M6, 1000 m). Naveze so do nje dostopale po **Teranovi**. Preplezali so se še **Spodnji Ledinski slap, Sinji slap, Grintovčev steber, Ledeni zmaj in Trojka**. V Dolški škrbini je bila ponovljena **Zajeda Ekar-Jamnik** (VI-/IV, 350 m). Dobre razmere so bile tudi v Severni steni Triglava. Tam so sledi večinoma vodile čez **Slovensko smer in Kratko Nemško**. Enkratno priložnost sta izkoristila Matej Balažic (AO TAM) in Marjan Kozole (AK Vertikala), ko sta 15. februarja začela plezati v kombinaciji **Skalaške čez sodčke, variante na Zlatorogove police, Štajerskega stebra in Prusik-Szalaya**. Plezati sta nehala drugi dan in smer poimenovala **Za prijatelje** (V/M5+, 90+/70-80°, 1000 m). Posvetila sta jo pokojnim prijateljem. V severozahodni steni Planje sta Anže Vasle (AO Rašica) in Primož Buh (AO Črnuče) 16. januarja opravila prvo zimsko ponovitev **Meglene** (IV/3+, 200 m). Do nje sta pristopila po **Trentarski smeri** oz. **Rdeči grapi** (II-III, 300 m). Skupaj sta torej preplezala 500 metrov. Izkoristila sta dobre razmere in našla

najlažji prehod čez pozimi zelo redko obiskane stene nad Mlinarico. V Jaluvcu sta Bor Levičnik (AO Ljubljana Matica) in Matija Volontar (AO Jesenice) preplezala **Severovzhodni raz** (VI+/IV-V+, 370 m). V Loški steni so plezali mladi obetavni alpinisti v sklopu zimskega tabora, ki ga je organizirala Komisija za alpinizem pri PZS. Gašper Ravnjak (Črnuški AO) in Luka Kračun (AO Grmada Celje) sta 15. februarja preplezala **Lovsko smer** (IV/2-3, M, 1000 m) v Oltarjih. Miha Zupin (AO Kranj) in Gregor Kristan (AO Cerčno) sta istega dne preplezala smer **Cesar-Comici** (IV+/4, 1000 m) v Briceljku. Našla sta dobre razmere in strmino od vznožja do vrha. Plezala sta 7 ur in pol. Verjetno gre za prva uspešna vzpona v Loški steni letos.

Glede redkih ponovitev in novosti so bile še vedno aktualne severne stene grebena Prestreljenik-Visoki Kanin, čeprav je bila v določenih smereh včasih kar gneča. 11. januarja so v osrednjem delu severne stene Peči Boštjan Sovdat, Marko Gruden in Sandro Krajnik (vsi Soški AO) preplezali novo smer. Smer so posvetili umrlemu prijatelju in jo poimenovali **Smer za Pajka** (IV/4+, 90/70°, 250 m). 17. januarja sta se Marko in Boštjan vrnila pod steno.

*Za prijatelje – previsen sneg
Foto: Matej Balažic*

*Štajerski steber v
Steni
Foto: Matej Balažic*

Za prijatelje v Severni steni Triglava
Foto: Matej Balazič

Pridružil se jima je Sebastjan Domenih (AO Bovec) in skupaj so preplezali novo smer med SV-grebenom in smerjo Rizzoti-Ferigo. Smer poteka po odprti steni in se pod vrhom priključi SV-grebenu. Linijo so poimenovali **Trajnostni alpinizem** (IV/5-, 90°/70°, 250 m). V SZ-steni Prestreljenika je bilo ves čas zelo pestro in dnevno se je v njej znašala

kakšna naveza. Večinoma so bile izbrane smeri z več zimskimi ponovitvami. Ena od izjem je bila prva zimska ponovitev **Zajede zelenih polj** (IV/5, M, 350 m), ki so jo 23. januarja opravili Peter Poljanec, Tina Korinšek Cuder in Tine Cuder (oba AO Trbovlje). V njej so našli odličan sneg in led ter le malo skale. Kmalu je sledila 2. zimska ponovitev italijanske naveze, 8. februarja pa so tretjo opravili Gašper Kresnik in Klemen Plesec. V desnem delu stene sta 14. februarja

Ahac Istenič in Krištof Fortuna preplezala novo smer **Zaveza z mladostjo** (III/4+, 90°/50–70°, 300 m). Vstop smeri je podoben kot za smer **Cesare, Mizzau, Soravito** (III/3, 300 m), katere prvi znani ponavljalci sta 8. februarja postali Janja Mlakar in Teja Dobrina (obe AO Grmada Celje). Smer Zaveza z mladostjo kmalu po vstopu krene desno in nato samostojno vijuga do roba stene. Desno od nje je pred leti nastala smer **Fcou**. 9. februarja letos jo je z novo varianto v osrednjem delu prvi ponovil Tomo Orbanič (Soški AO). Ocenil jo je s III/3, 70°/50–60°, 300 m. Gregor Pipan in Tanja Tomažinčič sta 16. februarja varianto prva ponovila in bila nad smerjo ter razmerami navdušena. V Hudem Vršiču sta 23. januarja Marko Gruden (Soški AO) in Sebastjan Domenih (AO Bovec) opravila prvo ponovitev smeri **Popravni izpit** (V/IV, 90°/70°, 200 m°).

Mission to Mars v Kanadi

V previsni steni slapu Helmcken falls v Kanadi sta 9. februarja Klemen Premrl in Will Gadd preplezala novo štiridesetmetrsko ledno smer **Mission to Mars** (WI13). Gre za najtežje ocenjeno smer v steni in najvišje ocenjeno ledno smer sploh. Zahtevnost ji daje ogromen previs, ki ga je kar za trideset metrov. Smer je nastala kot podaljšek smeri **Nadurra Durra** (WI12), ki sta jo preplezala nekaj dni prej. To sta podaljšala za štiri sve-drovce in ocena je zaradi zahtevnosti gibov v podaljšku poskočila eno stopnjo višje. V tej steni sta prvo smer preplezala Kanadčan Will Gadd in Britanec Tim Emmet leta 2010. To je bila smer s pomenljivim imenom **Spray on** (WI10). Ocena je presenetila plezalce, saj je bila prva tovrstna na svetu. Gadd je tedaj primerjal zahtevnost težav v tej ledni smeri s težavami, ki jih je srečeval med orodnim plezanjem v skalnih smereh. Zahtevnost gibov je bila podobna tistim v skalnih smereh z oceno M10. Preskok osmice in devetice je tako postal logičen. Z uporabo sve-drovcev sta Gadd in Emmet povečala varnost in dala poudarek težavnosti gibov. V naslednjih letih je v steni nastalo več še zahtevnejših smeri vključno z zadnjo Mission to Mars.

Pintar in Debeljak uspešna v Patagoniji

Z vedno muhastim vremenom v Patagoniji sta se dajala Gašper Pintar in David Debeljak. Vremenske luknje sta dobro izkoristila in konec odprave kronala z zahtevno in lepo smerjo. Gašper Pintar je v Južno Ameriko odpotoval že pred Davidom. Skupaj s francoskima alpinistoma je preplezal smer **Supercanaleta** (IV/5, 1500 m) v Fitz Royu. Sledilo je plezanje z Davidom. Najprej sta preplezala smer **Austriaca** (6a, 50°, 350 m) v Aguja de l'S. Za naslednjo sta si izbrala zahtevnejšo **Voie des Benitiers** (7b+, 400 m) v El Mochu. Zadnji del smeri sta jima začinila dež in veter. Naslednji cilj je bila smer **Whisky Time** v vzhodni steni Aguje Poincenot. Smer je v devetdesetih prva preplezala švicarsko-češka naveza in ji dala oceno 6c, A4, 500 m. Pred dvema letoma sta belgijska alpinista prosto preplezala tehnične raztežaje, toda roba stene zaradi močnih vetrov nista dosegla. Ocena se je pri prostem vzponu zastavila pri 7a. David in Gašper sta se v omenjeni smeri obrnila zaradi velikih količin ledu v počeh, uspešno pa sta pozneje preplezala smer **Whillans-Cochrane** (V+, 70°, M4, 550 m) v isti steni. Naslednji obrat ju je čakal v smeri **Grey Yellow Arrow** (7a, AO, 450 m) v El Mochu. Smer so leta 1986 prvi preplezali Janez Jeglič, Silvo Karo, Franček Knez in Italijan Roberto Pe. David in Gašper sta v njej obrnila zaradi mokrih in poledenelih počí. V severozahodni steni Mermoz sta poskušala v smeri **Hypermermoz** (6c, 350 m). Po njej sta dosegla stik s smerjo Argentina 150 metrov pod vrhom gore, toda zaradi močnega vetra in prihajajočega poslabšanja vremena nista nadaljevala. Vzpon odprave sta opravila v Torre Eggerju. Preplezala sta smer **Titanic** (7b, 90°, 950 m). Smer ju je prisilila v različne načine plezanja: plezanje z derezami in cepini, plezanje s plezalniki in goli mi rokami ter plezanje s plezalniki in cepini.

K2 še vedno čaka na zimski vzpon

Mednarodna odprava na K2, v kateri je sodeloval naš alpinist Tomaž Rotar, se je v prvi polovici februarja

predčasno zaključila. Potem ko je vodja odprave zaradi slabega počutja zapustil bazni tabor, se je njeno napredovanje hitro zaustavilo. Kmalu za vodjo so zaradi poškodbe noge enega izmed šerp sodelovanje odpovedali še oni. Na gori najaktivnejša člana odprave Tomaž Rotar in John Snorri sta dogajanje negativno komentirala. Odprava bi se po njenem mnenju lahko kljub težavam nadaljevala oz. zdravstvene težave vodje in poškodba enega izmed šerp po Tomaževem mnenju le niso bile tako hude, da bi preprečile nadaljnje delo na gori. Vzpon sta po odpovedi vodje najprej nameravala nadaljevati sama ob pomoči šerp, a podpore pri njih nista dobila. Med drugim je zanimiva Tomaževa ugotovitev, da je šerpam vizum potekel konec februarja. Bazni tabor bi tako morali zapustiti v času naskoka na vrh. Sklepamo lahko, da nameni posameznikov in odnosi med njimi niso bili popolnoma jasni. K2 ostaja pozimi še vedno neosvojen.

Led na zahodu

Tine Cuder in Roman Benet sta v Plazju preplezala novo kombinacijo slapov. Povezala sta smer **Parkl** (IV/5, 290 m) in smer **Čira Čara** (WI5+, M8+, 150 m). Plezati sta začela po **Damoklejevem meču**, na drugem varovališču pa zavila levo v smer Parkl. Po njem sta dosegla smer Čira Čara ter jo preplezala. S tem sta opravila logičen in bolj direkten pristop do smeri Čira Čara, ki pa ga bo verjetno mogoče še "poravnati". Celotna kombinacija je dolga okoli 500 metrov.

Aljoša Hribar (Črnuški AO) in Tomaž Jakofčič (Akademiški AO) sta obiskala dolino Vallunga v Dolomitih. Tam sta najprej preplezala smer **Once in a Lifetime** (WI6/WI5+, 150 m). Gre za mlado smer iz leta 2018, ki je do letos nosila oceno M8, WI6+. Letos je v odličnih razmerah in njeni avtorji so jo decembra lani prvič preplezali popolnoma po ledu. Naslednji dan sta Tomaž in Aljoša preplezala nasproti ležeči **Jumbo Jet** (WI5+, 110 m). Njun naslednji cilj je bila smer **Hrushka** (WI5, M4, V-, 500 m) v Mur de Piscađu. Prvi poskus sta morala zaradi počasnih navez pred sabo opustiti.

Vrnila sta zgodaj zjutraj naslednjega dne in bila prva ter tisti dan tudi edina v smeri. Hrushka je bila preplezana poleti leta 1933, prvi zimski vzpon pa je doživela leta 2015. Gre za smer s kaminskim značajem. Večinoma je v kaminu led, v zadnjem raztežaju pa čaka nekaj čisto pravega kaminskega plezanja v kopni skali.

Več slovenskih navez je obiskalo Sappado. Plezalo se je v **Lacrime Ibernate** (WI 4, 200 m), **Lo Specchio di Biancaneve** (WI 3+, 240 m), **Vertical** (WI 4+, 180 m) in **Carpe Diem** (WI 3+, 220 m). Katja Jurjovec (AO Grmada Celje) in Sašo Sotlar (AO Celje Matica) sta se odpravila na karnijsko-dolomitski potep. V Monte Hoberdeirer pri Sappadi sta preplezala **Un Bel regalo** (WI4+, 150 m), v Cimi Undici pa **Zsigmondycouloir** (45°, M5, WI4+, 600 m). Smer je nastala lani, ima pa že več ponovitev. Za zadnjo smer sta si izbrala **Anonimo Trentini** (WI5, M5, 150 m). To sta preplezala tudi Tine Cuder (AO Trbovlje) in italijanski alpinist Enrico Mosesti.

Člani AO Kamnik so organizirali lednoplezalni tabor v severozahodni Italiji. Plezali so v dolini Valeille in dolini Valnontey. Najprej so plezali v dolini Valeille in preplezali smeri **Tuborg** (II/4, 200 m), **Lillaz Gully** (III/3+, M4, 200 m), **Cascata di Fenilliaz** (II/2, 300 m) in **Pattinaggio artistico** (III/3, 200 m). Ledu v teh slapovih niso hvalili. Bolje je bilo v dolini Valnontey. Tam so našli nekaj slapov v dobrem stanju. Preplezali so smeri **Il Sentiero dei troll** (II/2, 500 m), **Candelone di Patri** (III/5, 50 m), **Cascata di Patri** (III/3+, 300 m), **Thoule** (II/3+, 100 m), **Valmiana** (III/3, 110 m), **Acheronte** (II/3, 300 m) in **Monday Money** (II/4, 200 m).

ŠPORTNOPLEZALNE
NOVICE

Čeprav so letošnje zimske razmere nenavadno mile, plezalci ne pretiravajo z vrhunskimi vzponi. Res je, da je v klasičnih zimskih plezališčih v Kataloniji letos vreme katastrofalno, z neurji, dežjem in vetrom, kar je iz projekta v Santa Linyji pregnalo

tudi našega Domna Škofica, ki ima tako več časa, da dokonča svoj plezalni center. Umetne stene pri nas pridno rastejo. V bližini Kranja se je odprl nov center Plezarna, še nekaj sten pa pričakujemo v letošnjem letu. Tekmovalci se sicer pripravljajo na olimpijsko sezono, Jernej Kruder – eden redkih, ki je rajši v skali, pa celi zlomljeno roko. Tako si pogledimo, kaj so preplezali tujci.

Francoz Sebastien Bouin, ki je imel lani sanjsko sezono, nadaljuje z dobrimi vzponi. Po tem, ko je v Albaniji splezal The Dream, 9b, ki jo je že pred časom navrtal Adam Ondra, je na hitro ujel nekaj razmer v Španiji in opravil s smerema Catxasa 9a+ ter Joe Mama 9a+; slednjo je prvi preplezal naš Klemen Bečan, ponovil pa jo je tudi zimzeleni Cedric Lachat in dodal še Pachamama 9a+, prav tako v Oliani.

Tudi Stefano Ghisolfi je svoji zbirki težkih smeri dodal še eno, in sicer Stoking the fire 9b, ki jo je že leta 2013 ustvaril Chris Sharma. Klub 9b je dobil tudi dva nova člana. Prvi je nekoliko presenetljivo škotski plezalec Will Bosi, ki je opravil z La Capello 9b v Siurani. Škota poznamo s tekem svetovnega pokala, kjer je že blestel, tokrat pa je oceno 9a+ kar preskočil in se pridružil Stevu McCluru kot drugi Anglež z 9b. Enako oceno je z vzponom v Eagle-4 v St. Legerju dosegel tudi manj znani Hugo Permentier, nova vzhajajoča zvezda iz Francije. Smer je prvi splezal Adam Ondra, tako da ocena ne bi smela biti sporna. Klub 9b kar vztrajno raste in ima trenutno 24 članov, na Slovence pa že nekaj časa čakamo. Naslednjo oceno 9b+ pa ima preplezano le pet plezalcev, med njimi le Ondra več kot eno.

Morda se bo elitni družini kmalu pridružil tudi Stefano Carnati, ki je v kratkem času splezal Realization 9a+ v Ceūsu in Demencio Senil 9a+ v Margalefu – obe klasiki Chrisa Sharme. Slednjo je preplezal tudi specialist za balvane Gabriele Moroni. Z Gabijem je ena najboljših mladih plezalk Laura Rogora v Margalefu splezala Pal Norte 8c+/9a ter La Bongada 9a. Le nekaj ur prej je za ogrevanje na pogled preplezala L-Mens 8b+, ki sodi med najtežje

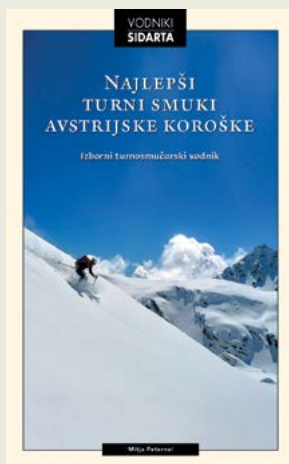
takšne vzpone pri dekletih. S tem prestižnim dosežkom se od naših lahko pohvalita Maja Vidmar in Mina Markovič.

V svetu balvaniranja se ne dogaja nič posebnega, če upoštevamo, da vzpon v Fb 8C balvanu ni več pretirano vroča novica. Od teh lahko morda izpostavimo Jimmyja Webba, ki je ponovil Lucid Dreaming Fb 8C, strahljivo visok balvanski problem v Bishopu, ki ima dokaj malo ponovitev. Na drugi strani plezalnega spektra, pri plezanju večraztežajk, pa je vzhajajoča nemška zvezda Fabian Buhl v Rätikonu preplezal Deja, 400-metrsko smer, ki jo je študiral štiri leta. Dvanajst raztežajev vključuje 8c+ prav v sredini smeri.

*Novice je pripravil
Jurij Ravnik.*

LITERATURA

Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, Ljubljana, 2019. 320 str., 34,90 EUR.

Turno smučanje, ki je nekoč veljalo za uživaško vejo alpinizma, v zadnjih letih doživlja nesluten razcvet tudi med rekreativnimi obiskovalci zimskih gora. Ta trend sovpada z naraščajočo družbeno skrbjo za okolje in čim manj obremenjeno naravo, kamor veliki in pregrešno dragi smučarski centri z obiljem žičniških naprav, umetnim zasneževanjem in še čim pač ne sodijo.

Izkušen gornik, alpinist in gorski reševalec, predvsem pa zaljubljenec v turno smučanje je s prvo izdajo

svojega turnosmučarskega vodnika po avstrijski Koroški leta 2011 na široko razširil obzorja slovenskim turnosmučarskim navdušencem. Doma je število ciljev namreč omejeno pa tudi zime na sončni strani Alp pogosto niso dovolj bogate s snegom.

Leta 2019 se je Peternel vrnil z istoimenskim vodnikom enakega formata. Na prvi pogled ju loči le fotografija na naslovnici. Šele v kolofonu preberemo, da gre za drugo, dopolnjeno in razširjeno izdajo, kar vsekar v celoti drži.

Osnovni koncept vodnika ostaja podoben. Ko knjigo vzamemo v roke, dobimo bolj vtis vrhunsko izdelane monografije kot priročnega vodnika. Tehnično in oblikovno gre za presežen izdelek, ki se lahko brez sramu kosa s tovrstnimi vodniki tujih založb. Tu gre vsa pohvala založbi Sidarta, ki v zadnjem obdobju pri nas pravzaprav edina pokriva založništvo s turnosmučarsko vsebino. Poleg Peternelovega imamo še vodnik Igorja Jenčiča, ki pa je konceptualno nekoliko drugačne narave.

V čem je torej dodatna vrednost prenovljene izdaje? Predvsem je takoj jasno, da gre za bistveno širši zajem turnih smukov. Prva izdaja je predstavljala 78 turnih smukov (skupaj 220 strani), v prenovljeni izdaji pa je predstavljenih kar 120 turnih smukov na 314 straneh. Nekatere manj atraktivne cilje je avtor zamenjal in dodal kopicico novih. Paleta izbranih turnih smukov je zares široka. Najdemo tehnično lahke in tudi zahtevne, popularne in komaj poznane, zgodnje zimske in ledeniške – za pozno pomlad. Le ekstremno težavnih se Mitja v vodniku ne loteva, saj nekako ne sodijo v koncept tega vodnika. Na turnih smukih, kjer nastopijo resne tehnične zahteve, je to jasno označeno s simbolnimi oznakami in tudi opozorjeno v samem opisu.

Druga bistvena novost v prenovljeni izdaji je izostanek izsekov iz topografskih kart, kar je nadomeščeno s preglednimi fotografijami gora z vrisom spusta. Rešitev je posrečena in tudi v skladu s sodobnimi trendi pri tovrstni literaturi. Uporabnik dobi jasen vizualen splošen vtis o turi, seveda pa se mora sam oskrbeti z dodatnim kartografskim gradivom.

Nasploh je vodnik s fotografijami bogato opremljen. K vsaki turi so pregledni fotografiji dodane še vsaj dve ali tri. Zaradi omejenosti s prostorom so zaradi števila fotografij nekatere precej majhnega formata, kar je morda ena od redkih kritik, ki bi jih lahko zapisali.

V opisih tur ostaja avtor jedrnat in precizen, z natančnimi navedbami potrebnih podrobnosti o izhodiščih, parkiranju, planinskih kočah in podobnem. Da vseeno ne gre za suhoparen faktografski tekst, poskrbi avtor z navdušenimi stavki, ki so se mu porodili med doživljanjem opisanih tur. Avtor je, kot se spodobi, vse opisane turne smuke opravil sam.

Geografsko se vodnik avstrijske Koroške ne drži popolnoma dosledno, saj se nekatere ture, ki se jih je Peter nelu zdelo vredno predstaviti, nahajajo delno ali v celoti tudi v Sloveniji, Italiji, Vzhodni Tirolski, na Solnograškem in na avstrijskem Štajerskem. To dejstvo ni slabost, temveč je, nasprotno, dodana vrednost tega vodnika. Vendar so znotraj avstrijske

Koroške vse gorske skupine sistematično pokrite. Nikakor pa v vodniku niso predstavljeni vsi koroški turni smuki, saj zaradi številnih možnosti niti ne morejo biti. Morda nas bo Peter nel v morebitni tretji izdaji napotil še na katerega od njih, za katerega v prvih dveh edicijah ni našel prostora. Če povzamemo – odličen in bogat izdelek za ljubitelje turnega smučanja.

Tomaž Hrovat

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Anton Sazonov - Tonač, alpinist in gorski reševalec, letošnji prejemnik priznanja za življenjsko delo v alpinizmu, je bil v začetku februarja na radiu Val 202 izbran za ime tedna in ob koncu meseca tudi za ime meseca. PZS je na letošnjem alpinistično-plezalnem večeru sporočila, da

slovenska tekma letošnjega svetovnega pokala v športnem plezanju ni več pod vprašajem. Tako se 25. in 26. septembra v dvorani Stožice v Ljubljani obeta dogodek, kot ga še ni bilo.

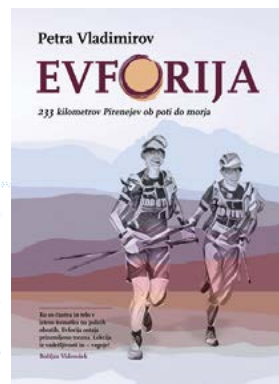
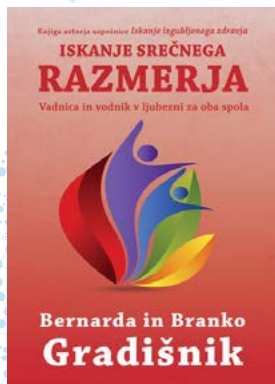
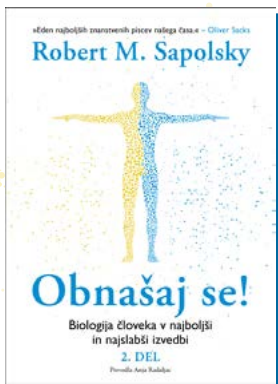
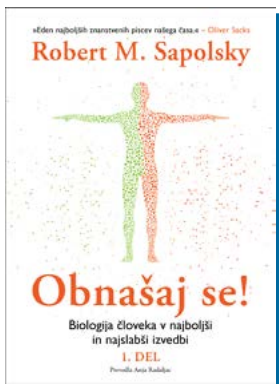
PZS je objavila prosto delovno mesto generalnega sekretarja PZS, rok prijave je bil 21. februar.

Februarja sta v PZS potekali javna obravnava osnutka sprememb in dopolnitev Statuta PZS in javna razprava Pravilnika o licenciranju strokovnih delavcev PZS.

PZS vabi na delavnico o informacijskem sistemu Naveza, ki bo 25. marca v prostorih PZS; rok prijave je 23. marec.

V marcu **Odbor planinstvo za invalide/osebe s posebnimi potrebami** (Pin/OPP) organizira usposabljanje za strokovni kader, namenjeno vsem, ki jih delo z invalidi, osebami s posebnimi potrebami zanima in veseli. PZS je s programom Odbora planinstvo za invalide/OPP v februarju sodelovala v Objemu topline, ki ga izvaja Dormeo.

Knjige za preobrazbo telesa in duha – založba UMco

Robert M. Sapolsky: **OBNAŠAJ SE!** 1. in 2. del

»Biologija človeka v najboljši in najslabši izvedbi

»*Obnašaj se!* je čudovito napisano delo o biologiji moralnosti.«

– Jonathan Haidt, avtor knjige *Pravičniški um*

»Eden najboljših znanstvenih pisateljev našega časa.« – Oliver Sacks

Bernarda in Branko Gradišnik:

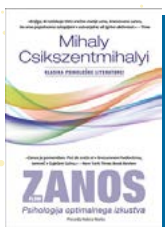
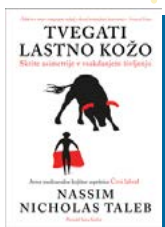
ISKANJE SREČNEGA RAZMERJA

Vadnica in vodnik v ljubezni za oba spola

Petra Vladimirov:

EVFORIJA
233 kilometrov Pirenejev ob poti do morja

PRIPOROČAMO TUDI

Naročila: na spletni knjigarni:
• 01/520 18 39 • knjigarna@umco.si

Knjigarna **www.bukla.si**

Knjige založbe UMco so na voljo tudi v boljše založenih knjigarnah.

Slepi in slabovidni so začeli s hojo po Slovenski planinski poti, in sicer 8. februarja, ko so PZS, Slovenska Karitas, Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov ter Zveza tabornikov Slovenije na Mariborski koči na Pohorju podpisali dogovor o sodelovanju njihovih prostovoljcev pri izvedbi inkluzijskih pohodov, skupina slepih in slabovidnih pa bo v njihovi družbi prehodila prvi del Slovenske planinske poti, kar pomeni začetek triletnega projekta s Pin/OPP in s Kulturno-prosvetnim in športnorekreativnim društvom slepih in slabovidnih Karel Jeraj na čelu.

Letošnja akcija Gluhi strežejo v planinskih kočah, ki jo organizirata Pin/OPP in Mladinsko društvo za osebe z okvaro sluha VKLOP/IZKLOP, bo potekala v enajstih planinskih kočah med marcem in oktobrom 2020, in to že tretje leto zapored z geslom Biti inkluziven. Prvič so že stregli 7. in 8. marca v Tumovi koči na Slavniku, sledijo Tončkov dom na Lisci (16.–17. maj), Vojkova koča na Nanosu in Rudijev dom pod Donačko goro (14. junij), Pogačnikov dom na Kriških podih (4.–5. julij), Triglavski dom na Kredarici (1.–2. avgust), Planinski dom Tamar (5.–6. september), Planinski dom na Boču (5. september), Koča Antona Bavčerja na Čavnu (6. september) in Lavričeva koča na Gradišču (6. in 10. september), zaključek akcije pa bo v Planinskem domu na Mrzlici 3. in 4. oktobra.

Mladinska komisija (MK) je 7. in 8. marca v Planinskem domu na Zelenici organizirala zimsko planinsko šolo. MK je objavila razpis za financiranje planinskih zimovanj 2020 v skupni višini 1500 evrov. Mladinski svet Slovenije že osemnajstič zapored razpisuje natečaj Prostovoljec leta, v okviru katerega bodo izbirali najboljše prostovoljke, prostovoljce, prostovoljski projekt, naj mladinskega voditelja oz. voditeljico in naj mladinski projekt za preteklo leto. Rok prijave je 30. marec.

Gospodarska komisija (GK). PD Jesenice je razpisalo delovno mesto vodje vzdrževalca za vodenje gospodarske dejavnosti v društvu. PD Vransko daje v najem Planinski dom I. štajerskega bataljona na Čreti, PD Ravne na Koroškem objavlja razpis

za oskrbniški par na planinski koči na Naravskih ledinah (rok prijave je 15. marec), PD Srednja vas v Bohinju razpisuje več delovnih mest za delo v Vodnikovem domu na Velem polju, v Koči pod Bogatinom in v Planinski koči na Uskovnici za letošnjo poletno sezono (rok prijave je 31. marec). PD Kobarid išče oskrbnika za delo na Koči na planini Kuhinja.

Komisija za planinske poti (KPP) je objavila razpis za zbiranje kandidatur za izvedbo dneva slovenskih markacistov 2020, ki bo 4. julija. Rok za prijavo na razpis je 20. marec.

KPP je s Srednjo gozdarsko in lesarsko šolo v Postojni 29. februarja izvedla za tečaj za varno delo z motorno žago.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je 14. marca v Mojstrani organizirala licenčni seminar za varuhe gorske narave, za tem je sledil zbor odsekov za varstvo gorske narave.

KVGNG je razpisala nagradni likovni natečaj za planinske skupine mladinskih odsekov planinskih društev na temo Gore so pomembne za mlade.

Odbor za varstvo gorske narave Savinjskega Meddruštvenega odbora planinskih društev je organiziral naravovarstveno predavanje Obisk gorske narave, interpretacija dediščine za varstvo gorske narave, ki ga je izvedla Katarina Žakelj. Predavanja oz. kovnice idej se je udeležilo 45 gorskih stražarjev in varuhov gorske narave iz 18 planinskih društev Savinjske in dva s Koroške.

Komisija za alpinizem (KA) je od 14. do 16. februarja organizirala zimski plezalni tabor za perspektivne alpiniste.

KA bo 19. marca na sedežu PZS imela svoj volilni zbor načelnikov. Do 15. marca je rok za oddajo predlogov za načelnika KA za naslednji dve leti oz. do izteka štiriletnega mandata članov Izvršnega odbora KAv letu 2022. Tudi v letu 2020 se lahko udeležite ene od številnih alpinističnih šol, ki jih organizirajo alpinistični odseki planinskih društev in alpinistični klubi po Sloveniji; KA je objavila seznam teh šol.

David Debeljak (AO PD Rašica) in Gašper Pintar (AO PD Ljubljana - Matica) sta leto začela v Patagoniji, kjer sta v zadnjem mesecu plezala

sedem smeri, za konec pa dobro izkoristila vremensko okno in splezala na markantni stolp Torre Egger (2850 m), in to po smeri Titanic (AO, 7a, M5, W14, 950 m).

Alpinistična odprava Senja 2020, ki jo sestavlja naveza Sara Jaklič (AO PD Kranj) in Marija Jeglič (AO PD Ljubljana - Matica), je sredi februarja odšla na Norveško in se vrača 9. marca.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Med letošnjimi dobitniki Bloudkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 4. februarja podelili na Brdu pri Kranju, je bila tudi športna plezalka Mia Krampfl, prejemnica Bloudkove plakete 2019.

Zbor KŠP bo 18. marca v prostorih PZS. KŠP je objavila razpis za organizatorje tekem državnega prvenstva 2020 v težavnosti, balvanih in hitrosti za starejše, srednje in mlajše kategorije. Janja Garnbret je v svetovnem izboru športnik leta 2019 osvojila izvrstno četrto mesto.

Komisija za gorske športe. Nemški Berchtesgaden je od 7. do 9. februarja gostil tekmo svetovnega in alpskega pokala Jennerstier 2020, na kateri sta slovenske barve zastopala mlada tekmovalca Tine Habjan v kategoriji mladincev in Maj Pritrznik v kategoriji kadetov.

Na Zvohu je bilo 1. februarja izvedeno letošnje prvo turnosmučarsko tekmovanje, Zvoh *Night Attack*, ki je štel za državno prvenstvo v vzponu, hkrati pa tudi za slovenski pokal. Zbralo se je 27 turnih smučarjev in kar 116 tekačev. Na turnih smučeh se je med člani najhitreje povzpela Luka Kovačič in tako ohranil naziv državnega prvaka v vzponu, med članicami je zmagala Karmen Klančnik Požežin, med mladinci Maj Pritrznik in med veterani Tomaž Soklič.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je turnokolesarske kolektive v februarju pozvala k registraciji in k oddaji poročil, saj je 11. marca sledil zbor turnih kolesarjev.

19. februarja je bila v Cekinovem gradu v Ljubljani odprta razstava Marjan Keršič - Belač, kipar, alpinist in gorski reševalec - ob njegovi 100-letnici rojstva.

Petdeseta ponovitev predstave *Slovenec in pol*, ki je bila 28. februarja

Udeleženci zbora vodnikov PZS Meddruštvenega odbora planinskih društev Pomurja
Foto: Drago Lipič

v Siti Teatru BTC v Ljubljani, je bila dobrodelna, saj je celoten izkupiček predstave namenjen obnovi planinskega doma na Okrešlju.

Zdenka Mihelič

Pohodniški festivali 2020

Pohodniški festivali po Sloveniji bodo potekali od spomladi do pozne jeseni, in sicer ste 18. aprila vabljeni na 7. vzdržljivostni pohod po medvedovih stopinjah, 31. maja na pohod od češnje do češnje, od maja do junija na pomladni posavski festival pohodništva, na Krasu pa na znameniti Alpe Adria Trail. Spomladanski pohodniški dnevi po Rakiški planoti in Krimskem pogorju bodo potekali med 21. in 23. majem, pohod po evropskih pešpoteh E6 in E7 bo 24. in 25. aprila med Dolenjskimi Toplicami in Žužemberkom, med 22. majem in 7. junijem vabljeni na 14. festival Alpskega cvetja v Bohinju, med 12. in 14. junijem na Roglo na festival Destinacija Rogla-Pohorje hodi, ob začetku poletne planinske sezone 13. junija pa pridite na dan slovenskih planinskih doživetij v Luče in na pohodniški festival v Kamniško-Savinjskih Alpah (18.–21. junij). Jeseni vas bodo navdihovali jesenski pohodniški dnevi po Rakiški planoti in Krimskem pogorju, med 19. in 20. septembrom pohodniški dnevi v Tuhinjski dolini, v dolini Soče bodo številni pohodi organizirani še od 18. septembra do 4. oktobra v okviru festivala pohodništva Doline Soče. V oktobru in novembru sta organizirana še jesenski posavski festival pohodništva in Martinov pohod v Brdih.

Zdenka Mihelič

Zbor vodnikov PZS Pomurja

Vodniki PZS v planinskih društvih v Meddruštvenem odboru (MDO) PD Pomurja se smelo in z vso strokovnostjo lotevamo vodniškega dela. Društvene vodene pohode smo tudi v minulem letu 2019 uspešno in brez poškodb izpeljali, kar ponovno potrjuje strokovne ocene, da so pohodi, ki jih vodijo licenčni vodniki PZS prek društvenih programov pohodov, najvarnejši način obiskovanja našega gorskega sveta. To smo ugotovili tudi na januarskem rednem zboru vodnikov PZS znotraj MDO PD Pomurja v Občini Cerkvenjak. Program dela vodniškega odbora (VO) pri MDO PD je bil v celoti izpeljan, med drugim tudi enodneвно izobraževanje vodnikov in ostalih strokovnih društvenih kadrov, ki ga je VO uspešno organiziral že četrty zapovrstjo. To bo tudi v letu 2020 najpomembnejša aktivnost VO. Udeležba vodniškega kadra pri drugih dejavnostih v društvih je bila dobra, posamezni vodniki so aktivno sodelovali pri mladinskih taborih mladinskega odbora in posameznih društev v MDO PD Pomurja, pomagali markacistom pri vzdrževalnih delih na Pomurski planinski poti in pri raznih tematskih poteh po domačih občinah. Skupna ocena dela vodnikov PZS v MDO PD Pomurja je bila zelo dobra. Izgubljene priložnosti in pomanjkljivosti smo našli v delu z novimi, predvsem mlajšimi člani društev in pri pridobivanju novega vodniškega kadra. Program in aktivnosti za leto 2020 se bistveno ne razlikujejo od dosedanjega programa. Zbrane je nagovoril podpredsednik Vodniške komisije PZS Jože Bobovnik, ki je med drugim pohvalil delo vodnikov v odboru in po društvih ter dobro udeležbo delegatov iz našega MDO PD na zboru vodnikov PZS. Podrobneje se je dotaknil področja novih vsebin in oblik osnovnega šolanja novih vodnikov ter licenčnih izobraževalnih oblik, izobraževalnih vsebin internega izobraževanja znotraj MDO PD, podal pomen novih kategorij programov šolanja vodnikov PZS in spregovoril o vpisu vodnikov v seznam strokovnih kadrov v športu.

Drago Lipič

Uladimir Habjan – ime tedna

Zadnji februarski ponedeljek je v izboru Ime tedna na radiu Val 202 zmagal naš odgovorni urednik *Planinskega vestnika* Uladimir Habjan. *Planinski vestnik* je naša edina gorniška revija, bogat zgodovinski arhiv slovenskega planinstva in hkrati najstarejša slovenska revija, ki izhaja vse od 8. februarja 1895. V vsem tem obdobju 125 let je bilo le osem tako drznih mož, ki so sprejeli zahtevni izziv biti odgovorni urednik. Vlado zelo uspešno vleče niti revije in uredništva že več kot osemnajst let, skrbi za vsebino revije ter ohranja njeno izobraževalno in informativno poslanstvo. Vse to mu odlično uspeva, saj je revija vsako leto boljša. Pod Habjanovim uredništvom je revija pridobila na večjem formatu, na sredici *Z nami na pot*, ki jo bralci lahko iztrgajo in vzamejo s seboj na turo, delo je načrtovano, postavljene so teme meseca in intervjuji več mesecev vnaprej, prav tako skrbno neguje odnose s pisci *Vestnika*. Številni glasovalci so svoj glas zanj utemeljili: "Revija je prav pod njegovim vodstvom dobila nov zagon, novo vizijo." Habjan je bil eden izmed treh kandidatov za ime tedna; druga dva sta bila direktor kurentovanja na Ptujju Branko Brumen, pod vodenjem katerega se je kurentovanje razvilo v enega osrednjih evropskih etnoloških karnevalov ter se uvrstilo v register nesnovne kulturne dediščine človeštva pri UNESCO, in Franc Forstnerič, profesor matematike z ljubljanske Fakultete za matematiko in fiziko, ki je prejel prestižno mednarodno nagrado za življenjsko delo.

Zdenka Mihelič

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

športno plezanje

INTERJUJ

Michel Piola, Gorazd Hren

Z NAMI NA POT

pohodi po Dolenjski

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

gorenjska televizija
www.gtv.si

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz

106.8 MHz

107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10

F: 01/893 99 24

E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

Več artiklov na
www.iglusport.si

UGODNO
od 15. 3. do 29. 7. 2020
oziroma do razprodaje zalog

MILLET
FITZ ROY III JKT M
Redna cena: 159,99 €
- 30 %
Nova cena: 111,99 €

MILLET
FUJI WOOL BLEND TS SS M
Redna cena: 53,99 €
- 30 %
Nova cena: 37,79 €

CAMP
ARMOUR
Redna cena: 59,99 €
- 20 %
Nova cena: 47,99 €

KARIBU
MS BASALT PANTS
Redna cena: 92,99 €
- 25 %
Nova cena: 69,74 €

FERRINO
ROCKER 25
Redna cena: 54,99 €
- 20 %
Nova cena: 43,99 €

CAMP
ENERGY NOVA
Redna cena: 54,99 €
- 20 %
Nova cena: 43,99 €

LA SPORTIVA
STREAM GTX SURROUND W'S
Redna cena: 189,99 €
- 25 %
Nova cena: 142,49 €

GARMONT
TOUBKAL GTX
Redna cena: 249,99 €
- 20 %
Nova cena: 199,99 €

KARIBU
HIKECOOL 2
Redna cena: 9,99 €

- 20 %
Nova cena: 7,99 €

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 585 1517
Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
Koper Ljubljanska cesta 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
Celje Ulica mesta Grewenbroich 9, T: 03/ 492 9300
Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
Lesce Železniška cesta 5, T: 04/ 530 2810

info@iglusport.si

Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrnič 4, T: 05/ 300 6144
Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
Idrija Ulica svete Barbare 3, 05/ 373 4044
Velenje Rudarska cesta 2b, 041 660 963